

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΥΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκόντων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ ΙΙ

1. ΕΙΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΕΚΠΕΣΟΝΤΑ Α' — Β'
2. ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΟΥ

Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σκόλια
Ἄρσφι. ΝΑΥΚΡΑΤΙΟΥ ΤΣΟΥΔΑΚΑΝΑΚΗ

Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σκόλια
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΚΑΤΑΙΔΗ

Κείμενον: B. Montfaucon

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι δύο λόγοι του Χρυσόστομου Επὶ Θεόδωρον, εἶναι ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀσκητικὴν καὶ ἀποστολικὴν ὃ μὲν πρῶτος πραγματεῖαν περὶ μετανοίας, ὃ δὲ δεύτερος ἐπιστολὴν. Ἀμφότεροι ἐγράφησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 376-381, ὅτε ἀκόμῃ ὁ ἱ. πατὴρ διήρχετο τὴν πλήρη ἀσκητικῶν παλαιουργιῶν μοναχικὴν τοῦ ζωῆν εἰς τὸ περιήρητον ἀσκητήριον τῶν Διοδώρου καὶ Καρυρίου, ὀνομαστῶν ἀσκητῶν καὶ ἐρημητικῶν τῶν ἁγίων Γραφῶν. Ἀφορμὴν διὰ τὴν αἰτιασθῆναι τούτων ἔβασεν ὁ πρὸς ἐν ἀπειθύνοντι Θεόδωρον, συνωστῆς τοῦ Χρυσόστομου εἰς τὸ αὐτὸ ἀσκητήριον, νέος ζηλωτὴς καὶ ἐνθερμὸς ἑραστὴς τῆς κατὰ Χριστὸν μοναχικῆς φιλοσοφίας. Παρὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ εἰς τὴν μοναχικὴν ζωὴν, αἰφνιδίως καταληφθεὶς ἀπὸ πόθου τοῦ κοσμικοῦ βίου καὶ ἐγκαταλείψας τὰ σκάμματα τῆς ἀρετῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κόσμον διὰ τὴν ἀναλλοθὺ οἰκογενεῖα καὶ ὑποθέσεις καὶ νυμφεῖθ μάλιστα κάποιον νέον, ἣ ἑποῖα ἐκαλεῖτο Ἐρμιόνη. Τὸ γεγονός ἐλόγησε θαύτως τὴν ἀδελφότητα τοῦ ἀσκητηρίου εἰς ὃ ἀνήκεν ὁ ἄλλοτε ζηλωτὴς Θεόδωρος. Ἐγνώριζον δὲ οἱ ἑκαὶ πατέρες, ἐν τούτῳ συνέθη ὄχι ἐξ ἀδυναμίας τοῦ χαρακτικῆρος τοῦ Θεόδωρου, ἀλλ' ἐκ φόβου καὶ ἐπιταίας τοῦ πονηροῦ, ὃ ἑποῖα γνωρίζει καλλῶς νὰ μετέρχεται πολλὰς τέρας καὶ παντοίας μεθόδους προκειμένου νὰ πλανήσῃ τὸ μόνον ἀρχαίους μοναχούς, ἀλλὰ καὶ δογματώτους ἀσκητὰς ποὺ ἔχουν φθάσει ἤδη εἰς μεγάλη μέτρα ἀρετῆς καὶ τελειότητος.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος τότε ἀπεφάνισε νὰ ἀποσπάσῃ ἐκ τῶν ἐκτῶν τοῦ πονηροῦ τὸν ἐλιθίσαντα εἰς τὸ σοβαρὸν παράπτωμα φίλον του, τῆς ἀθετήσεως ἐπιβολῆς τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν μοναχικῆς τοῦ ὑποσησεως. Καὶ πρῶτον μὲν, ὡς φαίνεται, τοῦ ἐγράφη τὴν ἐπιστολὴν καὶ εἶτα τὴν πραγματεῖαν, ἣ ἑποῖα εἶναι καὶ ἐκτενετέρα τῆς πρώτης κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ ἐκδόθη ἐκδόθη πρὸ τῆς ἐπιστολῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τῶν δύο ἔργων ἦτο ἄμισον καὶ εὐνοικόν. Ὁ Θεόδωρος ἀπανήθεον εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας Φλαβιανὸς ἐκτίμησεν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, τὸν ἐχειροτόνησε τὸ 383 πρεσβύτερον. Ὡς ἱερεὺς ὁ Θεόδωρος ἐσημείωσε μεγάλην ποιητικὴν δραστηριότητα κατὰ τὸν αἰρετικῶν. Τὸ δὲ 398 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Μοφουστίας τῆς

Γραμματεὺς Συντάξις
Ἱερεὺς ἸΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΟΤΗΣ
Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

Κίλικίας, εργαθείς και έτσι με ζήλον αποστολικόν. Διακρίθη κω-
 ρίως ως έρωμητής, χρησιμοποιών την λεγομένην ιστορικοφιλο-
 λογικήν μέθοδον έργειάς των άγ. Γραφών κατά τὸ σύστημα τῶν
 θεολόγων τῆς λεγομένης Αντιχειατικῆς Σχολῆς.

Τὰ δύο έργα εἶναι ὄχι μόνον πιόσιμα εἰς νοήματα καὶ λίαν
 δογματικά, ἀλλὰ καὶ χαρακτηριστικά μὲν διὰ τὴν καλλιέργειάν
 των, ὅσα εἶναι πλήρη καλλολογικῶν στοιχείων (περιγραφῶν, εἰ-
 κῶνων, παρομοιωσῶν, συγκρίσεων κ.λ.), συνακμαστικά δὲ διὰ τὴν
 ἐκτετατοῦσιν ὑπόθεσιν των. Ὁ Γ. πατήρ, ὅς ἐνός μὲν ὑπογρα-
 μίζει τὸ μέγεθος τοῦ διανοήματος τοῦ Θεοδώρου, τὴν μεθαιρέ-
 νησιν καὶ ἐπέλετον τῶν κοινῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια ἤγμα-
 τίσαν τὴν καρδίαν του, ὅς ἐτέρου δὲ τὸν προσκαλεῖ εἰς συνά-
 σθησιν καὶ συνειρήνη. Ἡ ἐπεργαστικὴ καὶ οὐσιαστικὴ μετένοια καὶ ἡ
 ἀληθὴς καὶ λίαν καταστροφικὴ διὰ τὴν σωτηρίαν ἀπογνώσις, ἀ-
 ποτελοῦν τὰ κύρια θέματα τῶν ἔργων τούτων. Τὴν διδασκαλίαν
 του στηρίζει εἰς τὴν άγ. Γραφήν, ἀπὸ τῆν ὅποιαν ἀντὶλεῖ διδ-
 ῶματα καὶ κατέλληλα παραδείγματα. Γενικῶς, δὲν ὑπάρχει καρ-
 δία ποῦ νὰ μὴ συγκινῆται ἀπὸ τὸν θῆρον τοῦ μαρτοῦ τότε Χρυ-
 σοστόμου, ὁ ὅποιος ἐν τῇ προσπάθειά του νὰ σώσῃ τὸν παπτικῶτα
 φίλον του, μὲς ἄρρητος δύο ἀόληθι ἀριστουργήματα ἐξέχει κἀλλοῦς
 καὶ ὑψηλῆς διδασκαλίαις.

Ἄρχμ. ΝΑΥΚΡΑΤΙΟΣ ΤΣΟΥΚΑΝΑΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΗΤΙΚΟΣ ΕΙΣ ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΕΚΠΕΣΟΝΤΑ¹

1. Ἰ. Ἄ «Τὶς δώσει τὴ κεφαλὴ μου ὕδωρ καὶ τοὺς ὀφθαλ-
 μοῖς μου πηγὴν ὕδατων;» (Ἰερερ. 8, 23). Εἶναι ἐπιχείρον
 καὶ εἰς ἐμὲ τώρα νὰ εἶπω καὶ μάλιστα πολὺ περισσοῦτερον
 παρ' ὅ,τι ἦτο τότε εἰς τὸν προφήτην ἐκεῖνον. Διότι, ἂν καὶ
 δὲν πρόκειται νὰ πενήσω πολλὰς πόλεις, μήτε ἔθνη ὀλο-
 κληρὰ, ὅμως ἡ ψυχὴ, διὰ τὴν ὅποιαν θὰ θρηνηθῶ εἶναι ἀντα-
 ἴα πολλῶν τοιοῦτων ἔθνων, μᾶλλον δὲ καὶ τιμητέρα. Ἐάν
 δὲ διὰ τὸν Θεὸν εἰς ἄνθρωπος, πράττων τὸ θέλημά του εἶναι
 καλότερος ἢ ἀπὸ ἀπείρους ἄλλους παρόντους, ἄρα καὶ ἐσὺ
 προηγουμένως ἦσουν καλότερος ἀπὸ τὰς μυριάδας τοῦ Ιου-
 δαϊκοῦ λαοῦ. Ἔτσι, κανεὶς δὲ θὰ ἡμεροῦσε νὰ με κατηγο-
 ρήσῃ τώρα, ἂν ἤθελα ἀμελεῖσαι θρηνοὺς περισσοτέρους
 ἀπὸ ἐκεῖνους τοῦ προφήτου καὶ κλαῖσαι σφοδρότερον. Διότι
 δὲν πενήθω διὰ τὴν ἐκ θεμελίων καταστροφὴν κάποιας πό-
 λεως, οὔτε διὰ τὴν αἰκραλοῦσαν ἀνθρώπων παρουσίαν, ἀλ-
 λά διὰ τὴν ἐρήμωσιν ψυχικῆς ἱερῆς καὶ τὴν κατεδάφισιν καὶ
 τὸν ἀφανισμόν νοσῶ χριστοφόρου. Καθὼτι, ἂν κανεὶς ἐγνώ-
 ριζε καλῶς τὸ κάλλος τῆς διανοίας σου² τότε ποῦ ἀκούη ἔ-
 λαιμε καὶ τὸ ὅπισθιν τώρα ὁ διάβολος κατέφλεξε, δὲν θὰ ἐ-
 στέναζε μήπως ἀναγνώσκων τὸς θρηνοὺς τοῦ προφήτου
 καὶ ἀκούων παρ' αὐτοῦ ὅτι κείνος θαρσαυκαὶ Ἰ ἐμύλωναν
 τὰ ἄγια τῶν ἁγίων καὶ ἀνάμωσιν πῦρ κατέκαυσαν τὸ ἀν-
 τὶ, τὰ κερουβεὶμ, τὴν καθιστὸν, τὸ ἰλαστήριον, τὸς πλα-
 τὰς τὰς λιθῖνας καὶ τὴν χρυσοῦν στήρην: Διότι αὐτῇ, ἡ παρούσα

1. Καὶ ἄλλοι πατέρες ἔγραψαν πρὸς μοναχὸς καὶ μοναχὰς διὰ τὸν
 αὐτὸν λόγον, ἐν οἷς καὶ ὁ Μ. Βασίλειος (Ἐπιστολὴ 48 πρὸς παρῶν ἐκ-
 πασθῶν, καὶ Ἐπιστολὴ 44 πρὸς μοναχὸν Ἐκαστόν). Θεόδωρος ὁ Σου-
 θῆτης (Ἐπιστ. 88, 102 καὶ 106) καὶ ἄλλοι. Τὰ κείμενα αὐτὰ ἔχουν πολ-
 λὴν ὁμιλίαν διὰ νὰ συγκινήσων καὶ φέρων εἰς κατανύξιν καὶ τὰς πόλιν
 κενωρομένης καρδίας.

2. Ἐδῶμον ἡ σκολιμὸν τῆς διανοίας ἄνεσις ἀπαλλάξῃ τὴν καθαρότη-
 τα καὶ θεώρητα τοῦ νοῦ καὶ τὴν στροφὴν καὶ προσήκων του εἰς τὸν
 Θεόν.

συμφορά, είναι τόσο μικρότερα από εκείνην, όσον πρώτα-τερα από εκείνα ήταν τα σόμβολα, που έφυλάσσοντο εις την Ίδικήν σου ψυχήν. ² Α Αὐτός δ' υἱός ἐστιν ἀγιώτερος ἀπὸ ἐκείνου, τὸν ἰουδαϊκόν. Διότι δὲν ἔλαμνεν ἀπὸ κρυφῶν καὶ θρυγυρῶν, ἀλλ' ἀπὸ αὐτῆν τὴν κάρην τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀντὶ τῆς καθαρῆς καὶ τῶν κερουθεῖν εἶκεν ἐγκαθιδρυμένον ἐντός τοῦ τῶν Χριστῶν καὶ τῶν Πατέρων αὐτοῦ καὶ τῶν Παράκλητων. Τώρα ὁμοῦ δὲν λάμψει πλέον. Εἶναι ἔρμος καὶ γυμνός ἀπὸ ἐκείνου τὸ ἄλλο καὶ τὴν εὐρέπειαν, καὶ ἄρα ἔκασε ἐκείνον τὸν θέσον καὶ ἀνέκφραστον στολισμὸν, ἐρημώθη ἀπὸ κάθε ἀσφάλειαν καὶ φλασάν. Καὶ δὲν ἔπεινον οὔτε θύρα, οὔτε μοχλὸς ἀσφαλείας, ἀλλ' εἶναι ἀνοικτός εἰς ἕλους τοὺς ψυκοφύλους καὶ ἀσχροδὲς λογισμοῦς. Καὶ ἐὰν θελήσουν νὰ εισορμήσουν ἐντός τοῦ εἶτε ὁ λογισμὸς τῆς ἀλαστονείας, εἶτε ὁ τῆς πορνείας, εἶτε ὁ τῆς φιλαργυρίας ἢ καὶ ἄλλοι πλέον ἀκόθαρτοι ἀπὸ αὐτοῦ, δὲν θὰ ὑπάρξη κανεὶς διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Ἐ Ἐνῶ προηγουμένως, καθὼς ὁ οὐρανὸς εἶναι ἀβάτος ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ καθαρὸς τῆς θανατοῦ σου ἦτο ἀπροσπέλαστος ἀπὸ τὰ πάθη αὐτὰ. Καὶ ἴσως, εἰς μερικὸς πού ἔλειπον τώρα τὴν ἐρημωσὶν καὶ τὴν καταστροφὴν σου, φανῶ δι' ἄλογον ἀπίστευτα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δόδωρομαι καὶ πένθω καὶ δὲν θὰ παύω νὰ κῆνω τοῦτο, ἕως τότε πού θὰ σὲ ἴσω καὶ πάλιν εἰς τὴν κατὰστασιν τῆς λαμπρότητος, πού ἦσουν καὶ πρώτα.

Μολοντί δὲ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦτο φαίνεται ἀδύνατον, ὁμοῦ εἰς τὸν Θεὸν τὰ πάντα εἶναι δυνατὰ. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐγεῖρων ἀπὸ γῆς πτωχῶν καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀναψῶν πένθη τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετὰ ἀρχόντων, μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ. Ὁ κατοικῶν στεφάν ἐν οἴκῳ μητέρας ἐπὶ τέκνοις εὐφραννομένην (Ψαλμ. 112, 7-9). Ὁ Μὴ ἀπελιπισθῆς λοιπὸν διὰ τὴν ἀρίστην αὐτῆν μεταβολήν. Διότι, ἐὰν ὁ διάβολος εἶδεκε τέτοια ἰσχύον, ὥστε, ἀπὸ τὴν κορυφὴν ἐκείνην καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς σου εὐρίσκει, νὰ σὲ ρίψῃ εἰς τὰ βάθη τῆς κακίας, πολὺ περισσότερο θὰ ἠμπορήσῃ ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἀναστῆρῃ εἰς τὴν πρώτην πάλιν παρρησίαν.³ Καὶ ὅσα ἄλλως νὰ σὲ ἀναστῆρῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ σὲ κῆμῃ πολὺ περισσότερο μακάριον ἀπὸ πρῶν. Πρόσεξε μόνον νὰ μὴ ἀποθαρρυνθῆς, μηδὲ νὰ κώμῃς τὴν τόσον κῆρμον διὰ σὲ ἔλπιδα, οὔτε νὰ πάθῃς ὅ,τι παθαίνουσι οἱ ἀσεβεῖς. Δι' αὐτὸ συνήθως δὲν εἶναι

3. Παρρησία. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ συχνὰ εἰς τὴν ἱ. Χριστοτομῶν. σημαίνει δὲ τὸ ἔλεος μὲ τὸ ὅποσον ἐκτρέφει κανεὶς τὴν γνάμην τοῦ ἢ ἐμφορῶνται εἰς ἀνίστητον τοῦ, καὶ τὰ ὅποσον ἀπαρτῆται ἀπὸ τῆν ἡθικὴν ἀκαταστάσιν τοῦ παιδικεύοντος τοῦτο.

τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν πού ὀδηγεῖ εἰς ἀπόγνωσιν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐκὴ κανεὶς ψυχὴν ἀσέθη. Διὰ τοῦτο ὁ Σολομὸν δὲν εἶπεν ἄλλως, ὅτι πᾶς ὁ «ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν κατοφρονεῖ», ἀλλ' «ὁ ἀσέθης» μόνον (Παροιμ. 18, 3). Διότι εἶναι ἴσων ἐκείνων λοιπὸν τὸ πάθος τῆς ἀπογνώσεως, ὅταν φτάσουν εἰς τὰ τριόβια τῆς κακίας. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκείνου τὸ ὅποσον δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἀνανήψουν καὶ ἐπανέλθουν ἐκεῖ ὅπ' ἔσου καὶ ἐξέπεισον. Διότι, ὁ ἀκόθαρτος αὐτὸς λογισμὸς, πού σὲν ζυγὸς κόβεται ἐπάνω εἰς τὸν οὐχένα τῆς ψυχῆς, μὲ τὸ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ κίπη πρὸς τὰ κάτω, τὴν ἐμποδίζει νὰ ἀνοψῶσῃ τὰ θλέματα πρὸς τὸν Δεσπότην αὐτῆς. Καὶ μόνον ἀνθρώπος γενναίος καὶ θαυραστός θὰ ἠδύνατο νὰ συντρίψῃ τὸν ζυγὸν αὐτὸν καὶ νὰ ἀποψῶξῃ τὸν καθημένον ἐπάνω εἰς αὐτὸν δῆμιον καὶ νὰ ἀνοψωνῆσῃ τοὺς λόγους τοῦ προφήτου. «Ὡς γὰρ ὀφθαλμοὶ παίδεως εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἐ ἕως οὐ οἰκτερήσῃ ἡμᾶς. Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπλήσθημεν ἔξουθενώσεως» (Ψαλμ. 122, 2-3). Θεὸς πράγματι εἶναι ἡ διδασκαλία αὐτῆ καὶ διδάγμα τῆς ὑπερτάτης φιλοσοφίας. «Ἐνεπλήσθημεν», λέγει, «ἔξουθενώσεως» καὶ ὑπέστημεν ἄπειρα θανά. Πλὴν ὁμοῦ δὲν θὰ παύσωμεν νὰ ὑψώνωμεν τὸ ἔλεμα πρὸς τὸν Θεόν, οὔτε θὰ παύσωμεν νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς αἰτήσεώς μας, πρὶν τὴν ἴσωμεν πραγματοποιημένην. ³ Α Διὰ ἴσων τῆς γενναίας ψυχῆς εἶναι νὰ μὴ πίστῃ κάτω, οὔτε νὰ ἀπογοητεύεσαι ἐξ αἰτίας τοῦ πλῆθους τῶν θανάων πού τὴν κατέκωυ, ἀλλ' οὔτε δὲ καὶ νὰ ὑπεκωρῆς, ὅπειδὴ πολλάκις ζητήσασα ἀπὸ τὸν Θεὸν δὲν ἔλαθεν, ἀλλὰ νὰ ἐπιμένῃ, «ἕως οὐ οἰκτερήσῃ ἡμᾶς», καθὼς λέγει καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ.

2. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ διάβολος μὲς εἰσάγει εἰς τοὺς λογισμοὺς τῆς ἀπογνώσεως, διὰ τὸ μὲς κώμῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἔλπιδα, τὴν ἀσφαλῆ αὐτῆν ἄγκυραν. τὴν ἀκόθαρτον τῆς ζωῆς μας, τὴν κεραιαγῶν τῆς ὁδοῦ πού ὀδηγεῖ πρὸς τὸν οὐρανόν, τὴν οὐτηρίαν τῶν ἀπολλυμένων ψυχῶν. «Τῆ γὰρ ἐλπίδα, λέγει, ἐσώθημεν» (Ρωμ. 8, 24). Αὐτῆ λοιπὸν, αὐτῆ ἡ ἐλπίς, ἡ ὅπια, ὡσὺν ἰσχυρὸν οὐκοντιον ἔχει κεραιαθῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, βαστάζει τὰς ψυχὰς μας. Ἐ ἀνασῶρουσα οἰγὰ-οἰγὰ πρὸς τὸ ὕψος ἐκείνου, αὐτοὺς πού τὸ κρατοῦν σωματῶν, καὶ ἔξουθενουσα ἡμᾶς ἐπάνω ἀπὸ τὰ κῆματα τῶν κακῶν τοῦ θίου.

Ἐὰν λοιπὸν κανεὶς ἀποκαυνοθῆ καὶ ὀψῆσῃ τὴν ἱερὴν αὐτῆν ἄγκυραν, τότε ἀμέσως θὰ πέσῃ καὶ θὰ πνιγῆ εἰς τὴν ἀβυσσοῦν τῆς κακίας. Αὐτὸ γνωρίζοντας τὸ καλὸ ὁ ποιητῆς, μόλις ἀντιληπθῆ ὅτι θαρρυνόμεθα εἰς τὴν συνείδησιν ἐκ κακῶν πράξεων, ἔρχεται καὶ αὐτὸς καὶ μᾶς προσάγει τὸν λο-

γιατὸν τῆς ἀπογνώσεως, ὁ ὁποῖος καὶ εἶναι θαρότερος ἀπὸ τὸν μάλισθον. Καὶ ἐὰν τὸν δεκθῶμεν, κατ' ἀνάγκην λοιπὸν τότε, ἄφοδ παρασυρθῶμεν ἡμέτερος, λόγῳ τοῦ θάρους μας, πρὸς τὰ κάτω καὶ ἄποσπασθῶμεν ἀπὸ τὸ σκοινί, θὰ κατέλωμεν εἰς τὸ βάθος τῶν κακῶν, Ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκονται καὶ ἐσὸ τώρα, ἐπειδὴ ἐγκατέλειψες τὰ προστάγματα τοῦ πρῶου καὶ ταπεινοῦ δεσπότη καὶ ἐκτελεῖς ὅλας τὰς προσαγὰς τοῦ ἄμμου καὶ τυραννικοῦ καὶ ἀσπίνδου ἐκθροῦ τῆς οὐραρίας μας καὶ θρῆυξαις τὸν χρυστὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου καὶ ἔρριπες κατὰ γῆς τὸ ἐλαφρὸν φορτίον καὶ ἀντ' αὐτῶν περιεβλήθης τὸν σπέρουδν κλαυδὸν καὶ ἐκέρμασες ἐπὶ πλεον εἰς τὸν τραχυλὸν σου τὸν ὄνκον μύλον. Ποῦ θὰ σταθῆς τοῦ λοιποῦ καταπονίζων τὴν ἀθλίαν ψυχὴν σου, ἄφοδ ἐξηγάσασες τὸν αἰματὸν σου νὰ φέρεται συνεχῶς πρὸς τὰ κάτω;

Καὶ ἐκεῖνὴ μὲν ἡ γυνὴ τοῦ εὐαγγελίου (Λουκ. 15, 8), ἡ ὁποία εὗρε τὴν δρακμὴν πῶδ ἕκαστος, προσεκάλει τότε τὰς γειτόνισσας τῆς διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν χαρὰν τῆς λέγουσα· «Συγχαρήτέ μοι» (Λουκ. 15, 9). Ἐγὼ δὲ οὖκος τοῦδε φίλου, τοῦδε ἰδικού μου καὶ τοῦδε ἰδικού σου, Ἐθὰ τοῦδε καλέσω νὰ κἀμουν τὸ ἀντίθετον τώρα, λέγων εἰς αὐτοῖς ὅσα ἐστὶ συγχαρήτέ μοι, ἀλλὰ συμπνεθῶσατε καὶ θρηνησάσατε, παρομοίως καὶ γοερὰς ἀναφωνήσατε μαζί μου. Διότι ἐπὶ ὄψιμην μεγάλην συμφοράν. Ὅχι διότι ἀπολόεσιν τόσα ἢ τόσα κρυψὰ τάλαντα, ὅσπε πολλοὺς πολυτιμους λίθους, ἀλλὰ διότι, ὁ εἶς ὄλων τούτων πλέον ἀμύθητος εἰς ὄψιν συνταξιδιώτης μας εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην καὶ εὐρύκωρον, δὲν γνωρίζω μὲ ποῖον τρόπον, ἄφοδ ἠλιόθρηεν, ἔπισσε μέσα εἰς αὐτὸν τὸν τυθμένα τῆς ἀπαιθείας.

3. Ἐὰν μερικαὶ προσπαθῶν νὰ ἠμποδίσουν τὸν θρηνηνον μου, θὰ τοῦδε εἴπω τὸδε λόγους τοῦ προφήτου· Ἐ «Ἄρετέ με, περὶ τὸς κλαυδῶσαι· μὴ κατακλύσαστε παρακαλεῖν με» (Ἠσαΐας 22, 4). Διότι δὲν πενήθῳ τώρα πένθος πῶδ νὰ μῆς προσάπτῃ κατηγορίαν διὰ τὴν ἀμετρίαν τῶν ὀδουριῶν, ἀλλὰ πενήθῳ δι' ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον, εἴτε ὁ Παῦλος, εἴτε ὁ Πέτρος ἦτο, δὲν θὰ ἐντρέωντο νὰ κλαίουν καὶ νὰ πενθοῦν, ἀποδοῦντες κάθε εἶδος παρηγορίαν.⁴ Ἄ Διότι, εὐλόγως θὰ

4. Τὸ πένθος τοῦτο εἰς τὰ δοκητικὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων καλεῖται πένθος κατὰ θεόν, διότι εἶναι ἄριστον εἰς αὐτὸν ὅς ἐστι τῆς καταστάσεως μετανοίας καὶ κατανύξεως πῶδ θυμωσθεῖ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁδουριῶν οὐκ ἔχει τοῦτο πρὸς τὸ κοινικὸν λεγόμενον πένθος, τὸ ὅποσον εἶναι πρὸ τῶν ἀπειθείας καὶ ἁλλεθῶς ἀπιστοσύνης εἰς τὴν πρόνοιαν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Τὸ κατὰ θεὸν πένθος καλεῖται χροπὸν, διότι ἐνακαμψῆς καὶ θερμαίνει τὴν καρδίαν, γαληνεύει τὸν νοῦν, προκαλεῖ τὴν κατανύξιν καὶ τὸν ὄψιν ποῖον καὶ ἀπειθείας τὴν χάρει πῶδ Θεοῦ.

κατηγοροῦσα κανεὶς διὰ μεγάλην μικροψυχίαν ἐκεῖνους, πῶδ θρηνοῦν ὑπερμέτρως διὰ τὸν φυσικὸν θάνατον. Ὅταν ὄμως ἀντὶ σμάρτας κείτη ἄμπρός μας ψυχὰ νεκρὰ, ἡ ὁποία φέρει ἀπείρους πλῆγας καὶ ἀντινακλῆ ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατόστασιν τῆς νεκρότητος τῆς τὴν προτέραν τῆς καλὴν φυσικὴν κατόστασιν, τὴν εὐεβῆαν καὶ τὸ κάλλος πῶδ ἐδοῦσε, ποῖος εἶναι τῶσον οὐκλόρος καὶ ἀσπλαγχνος, ὥστε νὰ ἀπευθῆν ἄντι θρήνων καὶ ὀδουριῶν λόγους παραμυθητικούς; Ὅπως λοιπὸν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ φυσικοῦ θανάτου τὸ νὰ μὴ θρηνηῖ κανεὶς προσβάσει εἰς τὴν φιλοσοφίαν, εἶται καὶ ἐδῶ τώρα ἠρμῶζει τὸ πένθος.

Αὐτὸς λοιπὸν πῶδ παρ' ὀλίγον νὰ ἐφθάνει εἰς τὸν οὐρανόν, αὐτὸς πῶδ περιέπαιξε τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, αὐτὸς πῶδ ἐβλεπε τὸ κάλλος πῶν σωμάτων μὲ τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον πῶδ ἐβλεπε καὶ ἐκεῖνο τῶν ὀφθαλμῶν, Ἐ αὐτὸς πῶδ περιφρονοῦσε τὸν χρυστὸν ὡσὸν πηλὸν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ὡς θάρρορον, αὐτὸς καταλιθρῶεις ἀφαιδίως ἀπὸ πυρετῶν κάποιος ὁπόπου ἐπιθυμίας, διέφθειρε τὴν ὑγείαν καὶ ἀνδρείαν καὶ τὴν ἠρακίτητά του ὀλοκλήρον καὶ κατέληξε νὰ γίνῃ ὑπέρτης τῶν ἡδονῶν. Τοῦτον δὲν θὰ τὸν κλαύσομεν λοιπὸν, εἰπέ μοι παρακαλῶ, καὶ δὲν θὰ τὸν πενθῶσομεν μέχρις ὅτου τὸν κερδίσωμεν πάλιν; Καὶ πῶς δὲν θὰ κάμωμεν ἅλα αὐτὰ, θῆαν πρόκειται περὶ ἀνθρώπινης ψυχῆς; Διότι τὴν λύσιν μὲν τοῦ προβλήματος διὰ τὸν θάνατον τοῦ σμάρτους ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται κανεὶς νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸν παρόντα κόσμον, καὶ ὄμως ὅσπε τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἠμποδίζει τοῦδε ἀνθρώπου νὰ θρηνοῦν τοῦδε νεκροῦ τῶν. Ἀντιθέτως τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς,⁵ μόνον ἐδῶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπορακρῆνῃ κανεὶς. «Ἐν γὰρ τῷ ἄδη, λέγει, τίς ἐξομολογήσεται σοι;» (Ψαλμ. 6, 8). Ἐ Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι μεγάλη μαρτία τὸ νὰ πενθοῦν τῶσον θαρῶς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πενθοῦν διὰ τὸν σωματικὸν θάνατον ραλονότι γνωρίζουν ὅτι δὲν πρόκειται μὲ τοῦδε θρήνους τῶν νὰ ἀναστήσουν τὸν νεκρὸν, ἡμεῖς δὲ νὸ μὴ παρουσιάζωμεν καμμίαν τοιαύτην διδῶσαι, ἢν καὶ γνωρίζωμεν, ὅτι ὑπάρκει πολλὰκις ἔλπις νὰ ἀπαναφέρωμεν εἰς τὴν προτέραν τῆς κατόστασιν τὴν χαρμένην ψυχὴν;

Πολλοὶ δὲ καὶ σήμερον ὄπως καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τῶν προγόνων μας, ἄφοδ μεταστράφησαν ἀπὸ τὸ ἀγαθὸν εἰς τὸ

5. Νεκροσιν καὶ θάνατον τῆς ψυχῆς προκαλεῖ μόνον ἡ ἁμαρτία, ἡ ὁποία εἶναι «τὸ μόνον φοδερὸν» (Χριστοστόμος Ἐπιστολ. Α' πρὸς Ὀλιμπάδου, PG 52, 549), καὶ «θεοῦ ἀλλοτριώσεως» κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (PG 37, 662).

κακόν και παρετέκλιον εκ της στενης και τεθλιμμένης οδοῦ, τῶσον πολὺ συνήλθον εκ της πύσεως των, ὥστε μετὰ μετ' ἑπειτα κατορθώματά των ἀπεκρυσαν τῆς προηγουμένης ἡγίας των και ἔλαβον τὸ βραβεῖον και ἐφόρεσαν τὸν στέφανον της νίκης και ἀνεκρούθησαν⁶ **Δ** μεταδὲ των νικητῶν και συνηρηθήθησαν εἰς τὸν κῆρον των ἁγίων

Ὅσον δὲ κανεὶς παραμένει εἰς τὴν κἀμινον των κοσμων ἡδονῶν, και ἂν ἐξη ἄπειρα τέτοια παραδείγματα, τοῦ φαίνεται ἀκατόρθωτον τὸ πρῆγμα. "Αν ὅμως ἔστω και ἐπ' ἄλλῃ ἀρχίῃ νὰ ἀποχωρῆ ἕκασθεν, προκυρῶν πάντοτε, τὴν μὲν καυστικότητα των ἡδονῶν ἀφίνει ὁπίσω του, τὸν δὲ ἐμπροσθεν και πρὸ των ποδῶν του ἀπολούμενον δρόμον θὰ ἴδῃ νὰ εἶναι πλήρης δρόσου και εὐκοιλίας. Μόνον νὰ μὴ ἀπελιπισθῆμεν, μήτε νὰ ἐπιτοῖσωμεν τὴν ἐπιστροφήν. Διότι αὐτὸς ποῦ κατελήφθη ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, και ἂν ἀκόμη διαθέτῃ ἄπειρον δύνανν και προθυρίαν, ματαιῶς τὰς κατέχει. Διότι ἐπ' ὅσον ἐκλείσεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὴν θύραν της μετανοίας και ἔσφαξε τὴν εἰσοδον ποῦ ὡδεγεῖ εἰς τὸ στάδιον των ἁρετῶν **Ε** πῶς θὰ δυνηθῆ νὰ πράξῃ μικρὸν ἢ μέγα καλόν, ἐν ὧσιν εὐρίσκεται ἔκτος αὐτοῦ; Δι' αὐτὸ και ὁ ποιητὴς τὰ πάντα ἐπινοεῖ διὰ τὸ μὲς ἐμπροσθεν τὸν λογισμὸν αὐτόν. Διότι εἶται δὲν θὰ ποῦ κρείσσοδον ἰδρύεται και κῆποι διὰ νὰ ἀντισταθῆ πρὸς ἡμᾶς. Πῶς λοιπὸν θὰ-τοῦ κρείσσοδον, ἐπ' ὅσον οἱ ἐξ ἁμαρτιῶν κατακείμενοι και περμένοι κάτω δὲν θέλουσιν νὰ τοῦ ἀντισταθῶν.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ποῦ θὰ δυνηθῆ νὰ διαλύσῃ τὸν δεσμὸν τούτων και ἐπανακτήσῃ τὴν δύνανν του⁷ **Α** και μὲχρις σοκάτης του ἀναπνοῆς δὲν παύσῃ νὰ τὸν πολεμᾷ και ἂν ἀκόμη περιπέσῃ εἰς ἄπειρα ἄλλα παραπτώματα, πάλιν θὰ ἐγερθῆ και θὰ πλῆξῃ δυνατὰ τὸν ἐχθρόν. Ὅποιος ὅμως δεσθῆ μετὰ τοὺς λογισμοὺς της ἀπογνώσεως και παραλύσῃ ἔτσι τὴν δύνανν του, πῶς θὰ ἡμπορῆσῃ νὰ ὑπερισχῆσῃ και ἀντισταθῆ εἰς τὸν ἀντίπαλόν του, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἐτρέπη εἰς φυγήν;

4. Και μὴ μοῦ εἴπῃς, ὅτι αὐτὰ εἶναι μόνον δι' ἐκείνους ποῦ εἶναι ὀλίγον μόνον ἁμαρτωλοί. Ἄλλ' ὡς πάρωμεν ἕνα ἐξ ἐκείνων, ποῦ εἶναι πλήρεις κακίας, και ποῦ κἀμνει ἄλλα ὅσα τὸν ἀποκλείουσιν ἀπὸ τὴν βασιλείαν των οὐρανῶν. Και αὐτὸς ὡς προέρχεται ὅχι ἐκ των ἐξ ἀρχῆς ὀπίστων, ἀλλ' ἀπὸ

6. Ἐκκορῶνται σημαίνει τὴν διὰ τοῦ κήρατος γνωστοποίησιν των νικητῶν, μετὰ ἀπὸ γνηθμόνων ἡθῶνας, πρὸς τοὺς κατακοιμένους θεατὰς. Ἐκκορῶνται τὸν ἀσκητὸν (ἐργασίαν) τὰς κήρατος γνωστοποίησιν κατὰ τὸν στέφανον, λέγει ὁ Ἄρστωρ (Πλάτωνος σελ. 585-588). Ὁμοίως και ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν δευτέραν του Παραβολὴν θὲ διακηρύξῃ τοὺς ἁγίους νικητὰς των πνευματικῶν ἡθῶνων εἰς τὸ πᾶντομον ἐκείνου ἑκάστου.

τοὺς πιστοὺς και ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἔχουν προηγουμένως εὐαρεστήσει τὸν Θεόν, ὕστερα δὲ ἂς γίνῃ πόρονος, **Β** μοικὸς, μαλακὸς, κλέπτης, μέθυσος, ἀρσενικοκίτης, ὕβριστής και τὰ παρόμοια. Ὅστε και τούτων ἐγὼ λοιπὸν θὰ τὸν συγκωρῶσω νὰ ἀπαγορευθῆ διὰ τὴν σκοτηρίαν του ἔστω και ἂν ἐξη φθάσει εἰς θαθὸ γῆρας⁸ μετὰ τῶσον μεγάλῃν και ἀνεπίστων κακίαν. Διότι ἐὰν θεθαίως ἦτο πάθος ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὸ δίκαιόν του κανεὶς θὰ ἐβῆθεν εἰς ἀπόγνωσιν, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ σῶσῃ τὴν φλόγα, τὴν ὅποιαν ἄναγε μετὰ τῶσον μεγάλη ἁμαρτηματὰ του. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι χωρὶς πάθος ὁ Θεός, εἴτε θεσανίξει, εἴτε τιμωρεῖ δὲν τὸ κἀμνει μετὰ ὀργῆν, ἀλλὰ μετὰ πολλὴν φροντίδα δι' ἡμᾶς και φιλανθρωπίαν. Διὰ τούτο πρέπει νὰ ἐξη κανεὶς μεγάλων θάρρος και πεποιθῆται εἰς τὴν δύνανν της μετανοίας. Πράγματι, τοὺς ἁμαρτάνοντας κατ' αὐτοῦ δὲν τοὺς τιμωρεῖ διὰ λογαριασμὸν του, **С** καθ' ὅτι ἡ θεία φύσις καμμίαν βλάβην δὲν παθαίνει, ἀλλ' ἀποβλέπων εἰς τὸ συμφέρον μας και διὰ νὰ μὴ φθάσωμεν εἰς μεγαλύτερον διαστροφήν, σκεπτόμενος τὴν περιφρόνησιν και τὴν παραθεωρήσιν του. Διότι ὅπως ἐκεῖνος ποῦ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ φῶς, ἐκεῖνο μὲν οὐδὸς και βλάπτει, τὸν ἑαυτὸν του ὅμως βυθίζει εἰς πυκνὸν σκότος, ἔτσι και ἐκεῖνος ποῦ συνήθει νὰ περιφρονηθῆ τὴν πανίσχυρον ἐκείνου δύνανν, κατ' οὐδὲν βλάπτει αὐτήν, ζημιώνει ὅμως τὸν ἑαυτὸν του πάρα πολὺ.

Διὰ τούτο και ὁ Θεός μετὰ τιμωρίας μὲς ἀπειλεῖ και τὰς στέλλει πολλάκις ὅχι διὰ νὰ λώθῃ ἐκδικεσῆν, ἀλλὰ διὰ νὰ μὲς ἐλκίσῃ πληροῦν του. **Δ** Ἄγία και ὁ ἱστωρὸς δὲν ποτεῖ μὲν ἀπὸ τὰς ὕβρεις των παραφρονητῶν, οὐτε και περιάεται; κἀμνει ὅμως και πραγματωρεῖται τὸ κάθε τι ὥστε νὰ παύσων νὰ ἀσκηνοῦσιν εἶται ἐκεῖνοι, ἀποβλέπων ὅχι εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' εἰς τὴν ὠφέλειαν ἐκείνων. Και ἂν ἐπιβέβωσιν ἔστω και ὀλίγον ὅτι σκωρονοσὸν και συνέρονονται, κοίρει και εἰσφραίνεται και μετὰ περισσοτέραν ἐπιμονήν τοὺς ἐπιθέτει τὰ τῆραμακα, ὅχι ὡς ἐκθροκόιμενος διὰ τὰς ὕβρεις ποῦ ἴσασθαι,

7. Ἡ ἀπόγνωσις, ἐκ της ὁποίας θέλει νὰ προφυλῆξῃ τὸν θεθῶνον ὁ ἱ. Πατήρ, εἶναι ἡ ἀπελπισία εἰς τὴν ὅποιαν περιπίπτουσιν οἱ ἁμαρτάνοντες, εἴτε λόγω συναισθήσεως της ἐνοχῆς των, εἴτε διότι συνειδητοσασθῶν τὴν ἀπόλειπν ἁγασθῶν, ὡς ἡ ἀπιστία, ἡ εἰρήνη της καρδίας κ.λ. Ἐν προκειμένῳ δὲ ἡ ἀπόγνωσις καταστρέφει, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο ἐκ της καρδίας τὴν ἁμαρτωλὸν ἢ ὑπερβῆσθαι της ἁμαρτίας και ἴδως τὴν ἄλκιον της σωτηρίας. Διὰ τούτο ὁ ἱ. Χριστὸς τὴν ὕμωρεῖ ὡς τὸ πλεον ἄλλομιν πνευματικὸν τέχνασμα, ἀπὸ δι' αὐτῆς ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπελπίσεται διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ἡ ἐνοχὴ πολλῶν φορεῖ εἰς συναισθήσιν, ἐταν οἱ ἐλεγχῆ της συναισθήσεως κατορθώσων νὰ δημοιωρηθῶσιν συνειρῶν και κατάνεψιν. Ἡ ἀδικατορία ὅμως και ἡ ἀπόγνωσις, ἀπὸ τῶσον παντοσῆ βλεθρον και καταστροφήν.

ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ αὐξήσῃ τὴν ἀφέλειαν ἐκείνων καὶ νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς πλήρη ὑγείαν. Ἔτσι καὶ ὁ Θεός, ὅταν φθάσωμεν εἰς τὴν ἐσχατὴν παραφροσύνην, οὐκ ἔστι νὰ μᾶς ἐκδικηθῇ διὰ τὰ προηγούμενα ἁμαρτηριά μας, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἐκ τῆς νόσου τῆς ἁμαρτίας, λέγει καὶ κάμνει τὸ πᾶν. **Ε** Καὶ τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ τὸ διαπιστώσῃ κανεὶς καὶ μὲ τὴν ὀρθὴν λογικὴν.

5. Ἐάν ὁμοίως κανεὶς ἤθελεν ἀμφισβητῆσαι ταῦτα, εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀποδείξωμεν καὶ μὲ τοὺς λόγους τῆς ἁγίας Γραφῆς. Εἰπέ μου, ποῦς ὑπῆρξε μαριώτερος τοῦ βασιλέως πᾶν Βαβυλωνίων, **6** Ἄ ὁ ὅποιος ἂν καὶ ἔλαβε τὴν πείραν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ προσκυνῆσθαι τὸν προφήτην αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν διατάξῃ νὰ προσφέρῃ δῶρα καὶ θυμιάματα, ἔν τούτοις αὐτὸς ἐπανήλθε πάλιν εἰς τὴν προτέραν του ὑπερηφάνειαν καὶ δόξα ἐπροσκύνησαν τὸν Θεὸν ἄντ' αὐτοῦ, δεμένους τοὺς ἔρριψεν εἰς τὴν κόψινον. Καὶ ὁμοίως αὐτὸν τὸν ἴδιον ἄνδρα καὶ θερίον μᾶλλον παρὰ ἄνθρωπον βασιλέα, τὸν καλεῖ εἰς μετάνοιαν καὶ τοῦ παρέεκα καὶ ἄλλας ἀφορμὰς διὰ νὰ μετανοήσῃ. Καὶ πρῶτα μὲν αὐτὸ τὸ θαῦμα ποῦ ἔγινε μέσα εἰς τὴν κόψινον, μετὰ δὲ ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ἄρασμα, ποῦ εἶδεν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἐξῆγγρεν ὁ Δαυὶδ **Β** καὶ ποῦ ἦτο ἰκανὸν νὰ λυγίσῃ ἀκόμη καὶ λιθίνην καρδίαν. Καὶ πρὸς τοῦτα, μετὰ τὴν ἐμπειρίαν ταύτην προτροπῆς, καὶ ὁ ἴδιος ὁ προφήτης τὸν συνειδοῦλε, λέγων ἐκὰς αὐτοῦ, βασιλεῦ, ἡ δουλὴ μου ἀρεοῦται σοὶ καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεηροσύνῃς λύτρωσαι καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οὐκτιμωρῇς πενήτην ἵσως ἔστι μακροδωρὰ τοῖς παραπτώμασί σου (Ἰαν. 4, 24).

Τὶ λέγει, σοφὴ καὶ μακάριε: Ἔπειτα ἀπὸ τοῦτον μεγάλῃ κατάπτωσιν ὑπάρχει πάλιν ἐπιστροφή καὶ μετὰ αὐτὸ τῶσιν νόσον ὑπάρχει ὑγεία καὶ μετὰ αὐτὸ τὴσιν παραφροσύνην ὑψίσταται ἑλπίς σωτηρίας; Ὁ βασιλεὺς ὁμοίως ἐν τῶν προτέρων ἐστέριος τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ κάθε ἐλπίδα, πρῶτον μὲν διότι ἠγνόησεν ἐκείνον, ποῦ τὸν ἐπέλασε καὶ ἐκείνον ποῦ τὸν ἀδήγησεν εἰς ἐκείνην τὴν τιμὴν, **С** μοιλονότι εἶχε διὰ νὰ δημηγῆται, ἀποδείξει τῆς δυνάμεως καὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ καὶ δι' οὗ ἐγένον ἐπὶ πᾶν ἡμερῶν του καὶ δι' οὗ συνέβησαν εἰς τὸν καιρὸν τῶν προγόνων του. Μετὰ δὲ τοῦτο πά-

5. Τὸ καίμηνον τῶν Ὁ Ἐρημησῶν ἔχει ἐν προκειμένῳ: «Καὶ μανὰ καὶ κωβίαις εἶπε σπασαὶ αὐτῶν» (Ἰανηὶ 3, 46), τὸ δὲ Ἐσραϊάν, ἐκεὶ διατάξαι νὰ προσκύνησιν εἰς αὐτὸν δῶρα καὶ θυμιάματα» (Ἄ. Ἰστορίαν, Ἡ Ἅγια Γραφή, Παλαιὰ Διαθήκη, τ. Β' σελ. 375). Τὸ καίμηνον τῶν ἰ. Πατρῶν ἔχει ἑμμανὰ καὶ θεῖον, δηλαδὴ θεοῦ κληθῆναι, τὸ ὅποιν ἐξῆρθε ἀρρομασῆται ἐπίσης πρὸς ἐξῆγησιν εἰς τὰς θεοῦ τῶν εἰδωλολατῶν.

λιν, ἂν καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν ἀποδείξει τῆς σοφίας καὶ τῆς προγνωστικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπε νὰ ἀνατρέπεται καὶ ἡ μαγικὴ καὶ ἡ ἀστρομαντεία! καὶ ἄλλ' ἐκείνη ἡ σκηνοθεσία τῆς διαβολικῆς μαγανείας, διαπράξε χειρότερα ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Διότι αὐτὰ τὰ ὄποια δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἐξηγήσων οἱ Γεζερνηοὶ σοφοὶ μόνοι καὶ διὰ τὰ ὄποια ἀπολογούσαν ἐπὶ ὑπερβαίνουσαν τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, αὐτὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἐρήμηνεσαν πρὸς χάριν του ἕνα αἰκράλιων παιδίον. Τῶσιν κατέπεισεν αὐτὸν διὰ τοῦ θαύματος ἐκείνου, ὥστε νὰ μὴ πατεῖσθαι μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ νὰ γίνῃ ἐπὶ τῆσιν κερῶν **Д** καὶ διδάσκαλος τῆς ἀποφράσεως τοῦ Θεοῦ εἰς ἀλόκληρον τὴν αἰκουμένην. Ὡστε ἂν, καὶ προτὸν λέγει ἐκεῖνο τὸ μεγάλο σημεῖον, ἦτο ἀσυγκάρητος διὰ τὴν ἡγνοίαν τὸν Θεόν, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀσυγκάρητος μετὰ τὸ θαῦμα ἐκεῖνο καὶ τὴν παραδοκίαν αὐτοῦ καὶ τὴν διδασκαλίαν ποῦ ἔγινεν εἰς τοὺς ἄλλους. Διότι δὲν θὰ ἀπένεμε τὴσιν τιμὴν εἰς τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ, ἐάν δὲν ἐπίστευεν καλῶς, ὅτι εἰς Θεὸς ἀληθινὸς μόνον ὑπάρχει καὶ δὲν θὰ ἐνομοθετεῖ διὰ τοὺς ἄλλους τέτοια πράγματα. Ἀλλ' ὁμοίως καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν πάλιν εἰς εἰδωλολατρίαν ἐξέπεισε καὶ ἐκείνος ποῦ ἐγονάτισε καὶ ἐπροσκύνησε τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ ἐφάσεν εἰς τὴσιν παραφροσύνῃν, ὥστε τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ οἱ ὅποιοι δὲν τὸν ἐπροσκύνησαν **Ε** ἔρριψεν εἰς τὴν κόψινον.

Τὶ λοιπὸν; Ὁ Θεὸς μετεχειρίσθη τὸν ἀποσπῆτην ὅπως ἤρραθεν εἰς τὴν περιπτῶσιν του; Ἀντιθέτως, τοῦ ἔδωκε μεγαλύτερας ἀποδείξει τῆς δυνάμεως του, μετὰ τὴν τὴσιν του παραφροσύνῃν, σφροντάς ταν εἰς τὴν προτέραν του κατάστασιν. Καὶ κατὰ ἀκόρη θαυμασιώτερον. Διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶν ἀπίστευτα ἐνεκα τῆς ὑπερβολῆς τῶν τὰ γενόμενα, δὲν εἶδει τὸ σημεῖον ἐκεῖνο κατ' ἄλλον τρόπον, **7** Ἄ ἄλλ' εἰς τὴν κόψινον, τὴν ὅποιν ὁ ἴδιος ἠγάπησε διὰ τοὺς παῖδας τοὺς ὀπίσους ἔδωσε καὶ τοὺς ἔρριψε μέσα. Θαυμαστὴ λοιπὸν καὶ παράδοξος ἦτο ἐπίσης καὶ ἡ σθεῖς τῆς φλογός. Ὁ φιλόδημος Θεός, προκειμένου νὰ ἐμνησθῇ περισσότερον φόβον καὶ δημιουργίῃ μεγαλύτερον ἐκπληξῆν καὶ διὰλύσῃ ὅλην τὴν πόρρωσιν τοῦ βασιλέως ἐκείνου, ἔκαμε καὶ ἀπὸ αὐτὸ κατὰ μεγαλύτερον καὶ παραδοξότερον. Διὰ τὸ φοβὸν ἄρρητον νὰ πυρσοθῇ ἡ κόψινος τῶσιν, ὅσων ἤθελεν ἐκείνος, ἔτσι ἐπιδεικνύει τὴν δύναμιν του. Δὲν διαλύει τὰ μηχανήματα τῶν ἐκθρῶν, ἀλλ' ἐνὸς ὑπάρκουν ἐν δόξῃ τὰ καθιστὰ ἄκρηστα. Καὶ διὰ νὰ μὴ κά-

8. Ἀστρομαντεία δὲν σημαίνει ἐννοεῖται τὴν ἐπιστήμην τῆς μελέτης τῶν ἀστρῶν σημείων καὶ φαινομένων, ἀλλὰ τὴν διὰ τῶν ἄστρων ἀπομύμην μαντεία, ἧς ἦτο μέγας ἐν χρόνῳ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς.

ποιος, αφού τούς είδε να έχουν διασωθή από την πυράν, νομίσθη ότι ήτο φανταστικόν τὸ πῦρ τοῦτο, ἐπέτρεψε νὰ καοῦν ἐκεῖνοι, πού τούς ἔρριψαν μέσα εἰς τὴν κήμινον, δεκνύων ἔτσι δι' ἡτο πραγματικόν τὸ βλέπόμενον πῦρ. **Β** Ἄλλως δὲν θὰ κατέρωγε τὴν νύμφαν καὶ τὸ στυπίον καὶ τὰς κληματίδας καὶ τὰ τόσα ἄλλα ἀντικείμενα πού ἐρρίπτοντο εἰς αὐτήν. Τίποτε δὲν εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ. Ἀκολουθεῖ δὲ ἡ φύσις ὄλων τῶν ὄντων ἐκείνων, ὁ ὁποῖος ἐδημοσύρησε τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενός, πρῶγμα πού καὶ τότε ἀπέφυγε ὡς νὰ ἦσαν ὑψώματα καὶ ἀπέδωσε πῦρον τὴν παρακαταθήκην ὀρθῶν καὶ μάστιγα μετὰ πολλὰν λαμπρότητα. Διότι, ὡσαν βασιλεῖς ἀπὸ τὰ ἀνάκτορά των, ἔτσι οἱ παῖδες ἐκείνοι ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κήμινον καὶ κανεὶς δὲν ἠτένιζε τὸν βασιλέα, ἀλλ' ὄλων οἱ ὀφθαλμοὶ, ἀφ' ὧν ἔκεινον ἐστρέφοντο πρὸς τὸ παράδοξον θέαμα καὶ οὕτε τὸ διάδημα, οὕτε ἡ ἀλουργία.¹⁰ **Γ** οὕτε ἄλλο τι ἀπὸ τὴν ἀμφοσίον τοῦ βασιλέως, εἴλαυσε τὸσον τοὺς δαίλους τῶν ἄθλων ἐκείνων, ὅσον ἡ θεὰ τῶν πσιῶν ἐκείνων παῖδων, οἱ ὁποῖοι ἐνῶ τῶσιν ὤραν παρέμειναν εἰς τὰς φλόγας, ἐξῆλθον ἀπ' ἐκεῖ ἔτσι, ὅπως θὰ ἦτο εὐλογον καὶ ἐξέλθουν αὐτοὶ, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπαθίαναν τοῦτο εἰς τὸ ὄνειρόν των. Καὶ πράγματι αὐτὸ πού εἶναι τὸ πλέον εὐθάραιστον εἰς ἡμᾶς ἡ φύσις τῶν τρικυῶν δηλαδὴ, ἀντίστατο εἰς τὴν παροργὴν ἐκείνην φλόγα ἰσχυρότερον καὶ ἀπὸ ἀδάμαντα. Καὶ δὲν ἦτο τοῦτο μόνον τὸ ἔζον θραυσμοῦ, δι' ἃ δὲν ἔπαθον τίποτε, ἀν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ μέσον τῆς κήμινου, ἀλλὰ δι' αὐτὸν καὶ ὠμίλου μεταξὺ των συνεκῆς. Γνωρίζουν δὲ ὅσοι παρευρέθησαν εἰς κασίαν ἀνθρώπων, δι' ὅσον ἐκείνοι παραμένουν μετὰ κλειστὰ τὰ χεῖλη, ὅπου καὶ ἐπ' ὀλίγον, ἀντέκουν εἰς τὸν ἔμπροσθέν. **Δ** Μόλις δὲ συμβῆ νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, εὐθὺς φεύγει ἀπὸ τὸ σῶμα ἡ ψυχὴ.

Ἄλλ' ὅμως, ἐνῶ συνετελέσθησαν τόσα θαύματα καὶ ὅλοι οἱ παρόντες καὶ οἱ θεαταὶ ἐξεπλήγησαν καὶ ὅσοι ἦσαν ἀπόντες δι' ἐπιστολῶν ἐπιληροφορήθησαν τὸ συμβῆν, ὁ βασιλεὺς ὅμως πού ἐδίδοξε τοὺς ἄλλους ζῆμιε τελικῶς ἀδιόρθωτος καὶ ἐπανήλθεν εἰς τὴν προτέραν του κακίαν. Καὶ οὕτε ἔτσι τὸν ἐτιμώρησεν ὁ Θεός, ἀλλ' ἐμακροθήμησεν ἡ κόρη, συμβουλευόμεν αὐτὸν μετ' ὄνειρο καὶ μετ' ἰὸν προφήτην. Ἐπειδὴ δὲ τίποτε ἐξ ὄλων τούτων δὲν τὸν διόρθωσεν

10. ἀίθρητα: Ταῖνα ἐπ' ἧς δένεται περὶ τὴν κεφαλὴν ἡ κόμη. Τοῦτο ἔφαρον κυρίως οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας. Ἄλουργία = ποσὸν τῆς ἐξουσίας.

ποῦς, τότε τοῦ ἐπαφέρει τὴν τιμωρίαν, ἐκὶ διὰ τὸν ἐκούκρηθ' ἐκ τῆς ἡσθ' συνετελεσθέντα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνακόψῃ τὰ ἐπακείμενα δεινὰ καὶ νὰ ἀνακατίσῃ τὴν ποσοδύσαναν κακίαν. **Ε** Πάλιν καὶ τοῦτο δὲν ἦτο ἡ ὀριστιὰ τοῦ τιμωρία, ἀλλ' ὅπου ἐπὶ ὀλίγα ἐπὶ τὸν ἐπαίδευσεν, ὕστερα τὸν ἀποκατέστησεν εἰς τὴν προτέραν του τιμὴν, καὶ ἔκ μόνον δὲν ἐξημώθη ποσὸς ἐκ τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ καὶ ἐκέρδισε ἀντιθέτως τὸ μεγαλύτερον τῶν ἀγαθῶν, τὸ ὅτι ἐκράτησε στωσαὶν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν του καὶ μετενόησε διὰ τὰ προνοούμενα παραπτώματά του.

6. Τοιαῦτα λοιπὸν εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. **4 Α.** Οὐδέποτε ἀποστρέφεται τὴν μετάνοιαν ἡ ὁποία γίνεται μετὰ ἐλικρινείαν, ἀλλὰ καὶ ἀν ἀκόμα κανεὶς φάσῃ εἰς αὐτὸ τὸ τέρμα τῆς κακίας καὶ ἀπ' ἐκεῖ ποσπιθίση νὰ ἐπιστήσῃ πάλιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὁ Θεὸς δὲν δέχεται καὶ τοῦ γίνεται προσπίος καὶ κάνει τὸ πῦν διὰ νὰ ἐπαναφέσῃ αὐτὸν εἰς τὴν προτέραν του κατὰστασιν. Ἴδου καὶ τὸ πλέον παράδοξον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀν ἀκόμα κανεὶς δὲν ἐπιβεβῆ τελείαν μετάνοιαν, οὕτε αὐτὴν τὴν μισθὸν καὶ ἐπ' ὀλίγον διαρκέσσαν ἀποστρέφεται ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀμεβεῖ πλουσίως. Τοῦτο δὲ γίνεται φανερόν καὶ ἐξ ὅσων ὁ προφήτης Ἠσαῖας περὶ τῶν Ἰουδαίων οὕτω πως λέγει: "Δι' ἁμαρτίαν θραυτὶ ἐλύθησεν αὐτὸν καὶ ἐπάταξεν **Β** αὐτὸν καὶ ἀπέστρεψεν τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐλυτῆθη καὶ ἐπεροβῆσθ' στυγρῶς καὶ ἰσοδάμη αὐτὸν καὶ παρεκάλεισεν αὐτόν" (Ἠσ. 57, 17-18).

Τοῦτο δύνανται νὰ τὸ πιστοποιήσῃ καὶ ὁ ἀσεβέστατος ἐκείνος βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπεδόθη πολὺ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἀθούμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς του. Ἐπειδὴ δὲ μόνον ἐτένησθε καὶ περιεβλήθη σάσκον μετανόιας καὶ κατεδικάσθη τὰ παραπτώματά του, τῶσον εἴλαυσε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ὡστε τὸν ἀπῆλλαξε ἀπὸ ὅλα τὰ διαπραχθέντα σφάλματά του. Εἶπε λοιπὸν ὁ Θεός εἰς τὸν προφήτην Ἠλίαν: "Ἐώρακες πῶς κατενόησ' Ἀκαῶθ' ἀπὸ προσώπου μου; Οὐκ ἐπάταξεν τὴν κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, ἀν' ἂν ὅτι ἐκλαυσεν ἀπὸ προσώπου μου;" (Γ' Βασ. 20, 29).

Γ Μετὰ δὲ ἀπὸ οὐτῶν ὁ Μανασσῆς,¹¹ καίτοι ὑπερέβαλε πέντας εἰς ἄρροσίνην καὶ καταδινάπτεισιν καὶ τὴν λα-

11. Ὁ Ἀκαῶθ (874-878 π.Χ.) ἦτο βασιλεὺς τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ, εὐθὺς τὸν ἡ διαδόχου διὰ τὴν εὐσεβειαν καὶ τὴν κακίαν τῆς Ἰσραὴλ, ἐπῆσθη βασιλεὺς τῆς Θέρου.

12. Μανασσῆς (692-688 π.Χ.), βασιλεὺς τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ, οὐκ ἐπῆσθη καὶ οὐκ ἀποστρέφει τὴν εὐσεβειαν εἰς τὸ κράτος του, μετανοήσας ὅμως εὐλογίας καὶ πάλιν τὴν κακίαν ἠρημαίαν εἰς αὐτό.

τρέσαν του μακαίου Νόμου κατήγγισε και τός πόδας τοῦ νοσοῦ εκλεισε και συνεζέλεσε ὥστε νά ἀνοή ἡ πλάνη τῶν εἰδῶλων και μολονότι ἔγινεν ἀσθετέρος ἀπό βλους τοῦς μεταγενεστέρους, ἐπειδή κατόπιν μετενόησε, συγκοιτέλετο και αὐτός μεταθῶ τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ. Ἐάν ὅμως, ἀναλογίζομενος τὸ μέγεθος τῶν ἀνομιῶν του καταλαβάνετο ἀπό ἀπόγνωσιν διὰ τὴν ἐπιπόνοον και μεταστροφήν του εἰς τὸ ἀγαθόν, θά ἔκανεν ὄλο ὅσα μετὰ ταῦτα ἐπέτυχε διὰ τῆς μετανοίας. Ἰάσρα, ὅμως, μετὸ νά ἴθῃ ἔκτι τὸ μέγεθος τῶν ἀμαρτιῶν, ποῦ διέπραξε ἀλλά τὸ ἄπειρον πέλαιος τῆς θείας ἐπιπλαγκνίας, και μετὸ νά θραύση τὰ δεσμά τοῦ διαβόλου ἡγέρθη και ἠγωνίσθη και ἐβάδισε τὸν καλὸν ὁδόν. Καὶ ἔκτι μόνον μετὰ ὅσα συνέθεσαν εἰς τὴν ζωὴν βλων αὐτῶν **Δ** ἀλλά και μετὰ τοῦς λόγους τοῦ προσφίτου διαλύει ὁ Θεοῦ τοῦς λογιμοῦς τῆς ἀπογνώσεως, λέγων, "Σήμερον ἐάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκοήσῃτε, μὴ σκληρόνιτε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παρακρασμῷ"¹⁸ (Ψαλμ. 94, 9). Τὸ δὲ "σήμερον" εἶναι δυνατόν νά λέγεται καθ' ὅλον τὸν βίον, ἀεδιμη ἐάν θέλησῃ, και εἰς αὐτὸ τὸ γῆρας. Διότι ἡ μετάνοια δὲν μετράται μετὰ ποσότητα χρόνου, ἀλλά μετὰ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς. Διότι και οἱ Νινευίται δὲν ἐκρείσθησαν πολλὰς ἡμέρας διὰ νά ἐξαλειφθῶν τὴν ἀμαρτίαν των, ἀλλ' ἀρκετὸν ἦτο μικρὸν διάστημα τῆς ἡμέρας νά ἐξαλείψῃ τὴν ἀμαρτίαν ἐκεῖνην. Καὶ ὁ Ληοτὴ δὲν ἐκρείσθη πολὺν χρόνον διὰ νά διανώσῃ τὴν ὁδὸν ποῦ φέρει εἰς τὸν παράδεισον, ἀλλ' ἤρκησε τόσος ὅσος θά ἐκρείζετο διὰ νά προσφέρῃ κάποιος μίαν μόνον λέξιν. Ἐ εἰς τόσην μικρὸν στιγμήν, ἀφοῦ συνεχωρήθη διὰ τὰ ἀμαρτήματα τοῦ προτέρου βίου του, ἔλαθε πρὸ τῶν ἀποστόλων τὸ θραβεῖον τῆς εὐδοκίμησης. Βλέπομεν δὲ και τοῦς μάρτυρας, ὅκτι εἰς πολλοὺς χρόνους, ἀλλ' εἰς ὀλίγας ἡμέρας, πωλλάκις δὲ και εἰς μίαν και μόνην, νά στεφανώωνται λαμπρῶς.

7. 9 **Α** Ὡστε λοιπὸν μὲς κρείάζεται παντοῦ προθυμία και πολλὴ διάθεσις. Καὶ ἔν ἔκτι ἐτοιμάσομεν τὴν συνειδησίν ῥας, ὥστε μετὰ πολλὴν δριμύτητα, μετὰ ὄσην δηλαδὴ θέλει και αἰστέτῃ ὁ Θεοῦ και τὴν προηγουμένην κακίαν νά μισήσῃ και νά προτιμήσῃ τὴν ἀσκήθῃ ὁδόν, τότε ὁ χρόνος δὲν θά μὲς ζημιώσῃ καθόλου. Πολλὰ λοιπὸν ἐνὸ ἔσαν τελευ-

18. "Ὡς ἐν τῷ παρακρασμῷ". Ὁ στίχος αὐτός τοῦ 94 Ψαλμοῦ ἀναφέρεται εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐπεσόδια ἀνταρτίας και ἀποστασίας τῶν Ἰβραίων εἰς τὴν ἔρημον, μετὰ τὴν ἐξοδὸν των ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου, πρὸς τὸν Μωσθεῖν και τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. ἀρχῆς τανομένης ἐκ τοῦ γογγυμοῦ των διὰ τὰ μικρὰ ὅσατα τῆς Μαρρῆς ("Ἔξοδος 15, 17 και 17, 7 ἔσπερ ἐπαισθόν" Ἀριθμοὶ 20, 1-15 κ.λ.).

ταῖα, ἐξεπέρασαν εἰς ἀρετὴν τοῦς πρώτους. Διότι δὲν εἶναι βαρὺ τὸ νά πῆσῃ κανεὶς, ἀλλὰ τὸ νά κείται και νά μὴ ἐγέρεται διαν πῆσῃ, και νά ἐπιθυμῇ τὸ κακὸν και δεικνύῃ ὀκνηρίαν και διὰ τῶν λογισμῶν τῆς ἀπογνώσεως νά ἀποκρίπῃ τὴν ἀσθένειαν τῆς θελήσεως του. Πρὸς αὐτοὺς και ὁ προσφίτης ἐν ἀπορία ἔλεγε «Μὴ ὁ πίπων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφον οὐκ ἐπιστρέφει;» (Ἰερ. 8, 4). **Β** Ἐάν ἐξ ἐπιτήσε ἀπὸ ἡμῶς ἐξηγήσεαι διὰ μερικὸς ἐξ αὐτῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν των πάλιν ἠμάρτησαν, σοῦ λέγω, ὅκτι ὄλα αὐτὰ δι' αὐτοὺς ἐλέγχθησαν. Διότι, αὐτός ὁ ὅποιος ἔπιασε, προηγουμένως ἀνήκεν εἰς τοῦς ἰσχυμένους και ὄκτι εἰς τοῦς πεσόντας. Διότι, πῶς θά ἠμποροῦσε νά πῆσῃ αὐτός ποῦ εἶναι πεσμένος; θά ἐπιποδοῦν και ἄλλα ἀκόμη, ἀλλά διὰ παραβολῶν και ἄλλα διὰ σαφεστέρων γεγονότων και λόγων. Τὸ πρόβατον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀπεσκόπη ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐνενήκοντα ἐνένο προσβάτων και τὸ ὅποιον ἐπανεφέρθη ἔπειτα ἰσθὸ τοῦ καλοῦ ποιμένος τίποτε ἄλλο δὲν μὲς φανερίνει, παρὰ τὴν πτώσιν τῶν πιστῶν και τὴν ἐπιστροφήν των. Διότι και αὐτὸ ἦτο πρόβατον ὄκτι κάποιος ἄλλης ποιμνῆς, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν λοιπῶν ἐνενήκοντα ἐνένεα, και τὸ ἔβασκεν προηγουμένως ὁ ἴσιος ποιμνῆς και δὲν ἐπλανήθη ἀπλῶς, ἀλλ' ἐκάθη εἰς τὰ ὄρη και τὰς φάραγγας, **Γ** δηλαδὴ εἰς κάποιαν μακρὰν ὁδόν, ποῦ ἀπέειξε πολὺ ἀπὸ τὴν εὐθείαν. Τὸ ἔβασκεν ὄρα γε νά περιπλανῶνται; Καθόλου· ἀλλὰ τὸ ἐπανώρεσε σηκώνοντάς το εἰς τοῦς ὄρους, χωρὶς νά τὸ σῆρῃ και νά τὸ κτυπήσῃ. Ὅπως ἀκριβῶς και οἱ ἄριστοι ἀπὸ τοῦς ἱατροῦς ἐπαναφέρουν μετὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ὕγιαν ὄσους ἀρρώστους πύσασκουν ἀπὸ μακροχρόνιον ἀσθένειαν, θεραπεύοντες αὐτοὺς ὄκτι μόνον συμφώνως πρὸς τοῦς ἱσχυκοῦς κανόνες, ἀλλ' ἐνίστι κανόντες και ἄλλα πολλὰ πρὸς χάριν των, ἔτσι και ὁ Θεοῦ δὲν ὀδηγεῖ ἀποτόμως εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτοὺς ποῦ ἔσκουν διασφαρθῆ ἀλλὰ μετὰ ἡμερον τρόπον και θαυμηρόν, ὁμοδοσιάζων αὐτοὺς εἰς κάθε περίπτωση, ὥστε νά μὴ μεγαλύσῃ τὸ σῆμα και γίνῃ μακρότερα ἡ πλάνη. **Δ** Ὅκτι μόνον ἡ παραβολὴ αὐτὴ ἡγηγική τοῦτο, ἀλλὰ και ἐκεῖνη τοῦ ὄσπου υἱοῦ. Πράγματι και αὐτός δὲν ἦτο κανεὶς ἔξνος, ἀλλὰ υἱός, και ἀδελφός ἐκεῖνο, ὁ ὅποιος εὐφράσθησεν τὸν πατέρα και δὲν ἐξέκειλεν εἰς κάποιαν συνηρημένην κακίαν, ἀλλὰ, ὡς θά ἔλεγε κάποιος, εἰς αὐτὸ τὸ ὄκατον τῶν κακῶν, διότι αὐτός, ποῦ ἦτο πλοῖσιος και ἐλεέθερος και εὐγενής ἔγινεν ἀδελφότερος και ἀπὸ αὐτοῦ τοῦς δούλους και πισθωτοῦς και ἔξενους. Πλὴν ὄμως πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἀρετὴν του κατὰσταν και ἀπέλασε τὴν προτέρων ὁδόν.

Ἐάν δὲ ἀπελιζέτο ἀπὸ τὴν ζωὴν του καὶ ἀποκομῆν ἀπὸ τὰ συμβέβητα παρέμεινεν εἰς τὸ ἔνα, δὲν θὰ ἐπετύγχανε ἕκείνα ποὺ ἐπέτυχε, ἀλλὰ λιποκρινόν, θὰ ὀφίστατο τὸν πῶ χειρότερον θάνατον. Ἐπειδὴ ὅμως μετενόησε καὶ δὲν ἐβόησεν εἰς ἀπόγνωσιν, Ἐ μετὰ ἀπὸ τῶσιν ἑξαχρεῶσιν, ἀποκαθίσταται εἰς τὴν προτέραν λαμπρότητα πάλιν καὶ ἐνδύεται τὴν ἰεροσιάτην στολὴν καὶ ἀπολαμβάνει μεγαλύτερα ἀγαθὰ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπαισε. «Τοσαῦτα γὰρ ἔτι, λέγει, δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλαον καὶ οὐδέποτε μοι ἔδωκας ἔριπον, ¹⁰ Ἄ ἴνα μετὰ πῶν φίλων μου εὐφρανθῶ» ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος ὁ καταφαγῶν σου τὸν θῖον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σπειυτόν» (Λουκ. 15, 29-30). Τῶσιν μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς μετανόιας.

8. Ἐκοντας λοιπὸν τόσα πολλὰ ποροδείγματα, ἃς μὴ μείνωμεν πλέον εἰς τὸ κακόν, μήτε νὰ ἀπελιποθῶμεν διὰ τὴν συμπλοκίαν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι ἃς ἐπιπαίειν ἑΠορευσομαι πρὸς τὸν Πατέρα μου» (Λουκ. 15, 18) καὶ ἃς πλησιάσωμεν τὸν Θεόν. Διότι αὐτὸς οὐδέποτε μᾶς ἀποστρέφεται, ἀλλ' ἡμεῖς εἰμεθα ἕκείνοι ποὺ ἀπομακρυνόμεθα ἀπ' αὐτόν. «Θεὸς γὰρ, φησὶν, ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν» (Ἱερ. 23, 23). Μετὰ τὸν ἴδιον δὲ πάλιν προφήτην κατηγοροῦν αὐτοὺς ἔλεγεν. «Οὗτοι αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ἐπισώσων ἀναμέσου ὑμῶν καὶ ἐμοῦ;» (Ἠσ. 59, 2). **Β** Ἐπειδὴ λοιπὸν τοῦτο εἶναι ἕκείνο ποὺ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Θεόν, ἃς ἀραιεῖν ἀπὸ τὸ μέσον τὸν ἀκλήρον τοῦτον φραγμὸν καὶ τίποτε δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ πλησιάσωμεν τὸν Θεόν.

Ἄκουσε ὅμως ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πρόγματα πῶς τοῦτο ἔχει γίνεῖ. Μεταξὺ πῶν Κορινθίων,¹¹ κάποιος ἄνθρωπος ἐπίσημος διέπραξε τὸσων μεγάλων ἁμαρτιῶν, ποὺ οὔτε μεαξὺ πῶν εἰδωλολατρῶν ἦτο γνωστὴ. Ἦτο δὲ χριστιανὸς καλὸς ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς καὶ ἔξ ἑκείνων μάλιστα ποὺ ἔχουν πολὺ οἰκειότητὴ τὸν Χριστόν. Μερικοὶ δὲ λέγουσιν, ὅτι ἄνηξ καὶ εἰς τὸν κλήρον. Τί λοιπὸν; Τὸν ἀπέκοψε μίσητος ὁ Παῦλος ἐκ τῆς μερίδος τῶν σωζόμενων; Κοθόλου! Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἶναι ἕκείνος ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ τοὺς Κορινθίους τὰ μέγιστα, διότι δὲν τὸν ἀφῆγγισαν εἰς μετάνοιαν. Ἐπιθυμοῦν δὲ νὰ δεῖξῃ εἰς ἡμᾶς ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀμάρτημα **C** ποὺ νὰ μὴ δύναται νὰ θεραπευθῆ, πάλιν ἔλεγεν περὶ αὐτοῦ ποὺ ἡμάρτηος βαρύτερον καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρους. Ἐπαράδοτος τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς κλεθρον τῆς σαρκός, ἴνα τὰ

10. Ἡ ἐπιθέσις αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸ **E'** κατ. τῆς **A'** πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ ἀπ. Παύλου.

πνεῦμα σωθῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορ. 5, 5). Ἄλλὰ ἔλεγεν τοῦτο πρὸ τῆς μετανόιας. Ὅταν ὅμως μετενόησεν, Ἐἰκανὸν τῷ ποιότητῃ ἢ ἐπιτημῖα, λέγει, ἢ ὑπὸ πῶν πλεονεσιῶν» (Β' Κορ. 2, 6) καὶ ἐπιστολὴν ἔγραψε διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ πάλιν καὶ νὰ δευχθῆ τὴν μετάνοιαν, διὰ νὰ μὴ δεκαπατήσῃ ὑπὸ τοῦ σατανᾶ.

Ἄλλὰ καὶ ἐν ὁλόκληρον ἔθνος, τὸ ἔθνος τῶν Γαλατῶν,¹² ὁ ὁποῖον ὄφρου ἐπίστασεν καὶ ἐπετέλεσε θαύματα καὶ ὑπέριψε πολλὰς δοκιμασίας, ἔξ αἰτίας τῆς πίστεώς του εἰς τὸν Χριστόν, θταν ἔπαισεν εἰς σφάλμα, τὸ ἀνώρθωσε καὶ πάλιν. Ὅτι ἔκαμε θαύματα τὸ ἐβόησεν μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ. **D** «Ὁ οὖν ἐπικορηγῶν ὑμῖν τὸ Πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμει ἐν ὑμῖν» (Γαλ. 3, 5). Ὅτι δὲ ἐπαθον πολλὰ ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τοῦτο τὸ ἐβόησε μετὰ τὸ νὰ λέγῃ. «Τοσαῦτα ἐτάθετε εἰς: εἰ γε καὶ εἰς» (Γαλ. 3, 4-5). Παρὰ ταῦτα ὅμως, καὶ παρὰ τὴν μεγάλην τὴν πρόδον, διέπραξεν ἴτοιον ἁμαρτίαν, ἢ ὅποια ἐτάθη ἰκανὴ νὰ τοὺς ἀσεβένησῃ ἀπὸ τὸν Χριστόν. Διὰ τὴν ἁμαρτίαν αὕτην ὁ Παῦλος ἐκφορᾶται τὴν γνώμην του, λέγων. «¹³ Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐάν περὶ τῆς ἡμέρας, Χριστὸς οὐδὲν ὑμᾶς ἀφελήσῃ» (Γαλ. 3, 2). Καὶ πάλιν. «Ὅστινες ἐν νόμῳ δικαιοσύνης, τῆς χάριτος ἔχρησάτε» (Γαλ. 3, 4). Καὶ ὅμως μετὰ τὸ τόσων μεγάλων παρῆτημα τῶν, τοὺς δέχεται καὶ λέγει. «Τεκνία μου, οὗς πάλιν ἀδίκως, ἀκρις οὐ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν» (Γαλ. 4, 19), δευκνῶσιν ὅτι καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν χειριστὴν αὕτην διαφθορᾶν, εἶναι δυνατόν πάλιν ὁ Χριστὸς ἔξ ἀρχῆς νὰ μορφωθῆ εἰς ἡμᾶς. Διότι δὲν θέλει ἐπὶν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν» (Ἱερ. 33, 11).

9. **11 A** Ἄς ἐπιστρέψωμεν λοιπὸν, φίλτατε, καὶ ἃς πρᾶξαμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅτι αὐτὸ μᾶς ἐβόησε καὶ μᾶς ἔφερον εἰς ὑπαρξιν, διὰ νὰ συμμετάσχωμεν εἰς τὰ αἰῶ-

12. Οἱ Γαλάται ἦσαν καλλιῆ φυλὴ τῆς βορειοδυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἰθιως τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1^{ου} π.Χ. αἰῶνος μέρος αὐτῶν ἐπιχειροῦσε πολλὰς ἐπιδρομὰς ἐναντίον τῆς Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος, προεβῆσαν προμακρὰς καταστροφὰς. Ἐκδοκνήσαντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὸ 371 π.Χ. Ἰσχυροῦσιν τὸν Γουατὸ διέδραν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ἠπειλήσαν τὸ κράτος τῆς Παρθίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Παρθίας Ἀντίοχος ἔΑ' (241-197 π.Χ.) κατενόησε τοὺς Γαλάτας, οὐκινες τελεικὸς ἔλθον καὶ ἐγκαταστάθησαν εἰς τὴν περὶ τὴν Ἄγκωρον περιοχὴν, ἕως ἐκλήθη Γαλατία. Πρὸς αὐτοὺς ἀκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον ὁ ἀπ. Παῦλος καὶ ἔγραψε τὴν ἐπὶ ἀντικετὶ τῶν φροσμένων ἐπιστολὴν. Τὸ σφάλμα τῶν χριστιανῶν τῆς Γαλατίας συνέστατο εἰς τὸ ὅτι, μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ ἀπ. Παύλου, ἐβόηθησαν τοὺς λαοδοκῶντας λεγόμενος χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἐβίβασκον ὅτι μετὰ τὴν ἐπισην τοῦ Χριστοῦ δὲν κατηργήθη ἡ λαχὴ τοῦ μουσικῶν νόμου. Τοῦτο ὅμως ἀπατελὴ παραχάραξις τῆς πίστεως, διότι τὴν σκῆν τοῦ νόμου ἀντικατέστησε μετὰ τὴν ἐπισην τοῦ Χριστοῦ ἡ χάρις, ἐπ' ἧς σωζόμεθα.

νιο αγαθά, διά να μᾶς προσφέρῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ οὐκὰ νὰ μᾶς σώσῃ εἰς τὴν γέννησιν καὶ μᾶς παροδώσῃ εἰς τὸ πῦρ. Διότι, τοῦτο δὲν ἔγινε δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τὸν διάβολον, ἐνῷ δι' ἡμᾶς ἔχει εὐτρεπισθῆ καὶ ἐτοιμασθῆ ἡ βασιλεία πρὸ πολλοῦ. Καὶ αὐτὰ τὰ δύο δεικνύουσιν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς, ποῦ ἦσαν εἰς τὰ δεξιὰ. «Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ κατοβολῆς κόποιου» (Ματθ. 25, 34). Καὶ εἰς αὐτούς ποῦ ἦσαν εἰς τὰ ἀριστερά. «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ καταραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ σκόπιον τὸ ἡτοιμασμένον ὑμῖν πλέον δι' ἑσᾶς, ἀλλὰ ἐγὼ διαβόλη, καὶ τοὶ ἄγγελοι αὐτοῦ» (Ματθ. 25, 41). «Ἐπει λοιπὸν δὲν ἔθνη δι' ἡμᾶς ἡ γέννησις, ἀλλὰ δι' ἐκείνους καὶ τοὺς ἀγγέλους του, ἐνῷ ἡ βασιλεία ἡτοιμασθῆ δι' ἡμᾶς πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Μὴ λοιπὸν καταστῆσομεν ἀναξίους τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὸν νυμφῶνα. Διότι ἐνόσω εὐρισκόμεθα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἂν ἀκόμη διαπράξωμεν ἄπειρα ἀμαρτήματα, εἶναι δυνατόν ὅλα νὰ τὰ ξεπλύνωμεν, ἐφ' ὅσον ἐπαδεῶμεν μετόνοιον διὰ τὰ διαπραχθέντα ἀμαρτήματα.» Ὅταν ὁμοῦ μεταφερθῶμεν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, οὐτε καὶ ἂν ἐπαδεῶμεν βαθυτάτην μετόνοιον, θὰ συντελέσῃ αὕτη εἰς τίποτε. **Γ** Ἄλλ' εἶπε τρίζοντες τοὺς ὀδόντας, εἶπε θρηνοῦμεν, εἶπε κλισηπαρακαλοῦμεν, οὐτε σταγόνα ὕδατος θὰ δυνηθῆ κανεὶς νὰ μᾶς στάξῃ μὲ τὸ δοκρον τοῦ δακτύλου του ἐνῷ θὰ φλεγόμεθα, ἀλλὰ θὰ ἀκούσωμεν ἐκεῖνα, ποῦ ἤκουσε τότε καὶ ἐκεῖνος ὁ πλοῦσιος, ὅτι σκάσμα μέγα μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἐστήρικται» (Λουκ. 16, 20).

«**Α**ς ἀρνησιωθῶμεν ἑδῶ, παρακαλῶ, καὶ ἂς γνωρίσωμεν τὸν Δεσπότην μας καθὼς ἀρμόζει νὰ τὸν γνωρίσωμεν. Τότε μόνον πρέπει νὰ ἀποβάλωμεν τὴν ἐπιπέδα τῆς μετανόιας, ὅταν εὐρεθῶμεν εἰς τὸν ὄδον. Διότι μόνον ἐκεῖ τοῦτο τὸ φάρμακον εἶναι ἀνίσχυρον καὶ ἀχρηστον. Ἐν ὅσῳ ὁμοῦ εἰς μεθὰ ἑδῶ **Δ** καὶ ἂν ἀκόμη εἰς αὐτὴν τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν τὸ χρησιμοποίησιν κανεὶς, τοῦτο παρουσιάζει μεγάλην δραστηριότητα. Διὰ τοῦτα καὶ ὁ διάβολος θέτει εἰς ἐνέργειαν τὸ κάθε τι προκειμένου νὰ ριζώσῃ μέσα μας τὸν λογισμὸν τῆς ἀπογνώσεως. Διότι γνωρίζει καλά, ὅτι ἔσται καὶ ἂν ὀλίγον μετανοήσωμεν, δὲν θὰ μᾶς λείψῃ ἡ αἰσιόχη. Ὅπως δὲ ὁ προσφέρων τὸ ποτήριον τοῦ νυμφοῦ ὕδατος θὰ ἀμετρήσῃ δι' αὐτό, ἔτσι καὶ ὁ ἀνθρώπος, ποῦ θὰ μετανοήσῃ διὰ τὸ κακὸ ποῦ ἔπραξεν καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐπέδειξῃ μετόνοιον ἀγαθῶν τῶν παραπτωμάτων του καὶ δι' αὐτὴν θὰ λάθῃ τὴν ἀγαθότητα. Διότι τίποτε ἀπὸ τὰ αγαθά, καὶ τὸ πλέον μικρὸν, δὲν θὰ παραθεωρηθῆ ἀπὸ τὸν δίκαιον κριτὴν. Ἐάν λοιπὸν τὰ

ἀμαρτήματα ἐξετάζονται μὲ τέτοιαν λεπτομέρειαν, ὥστε νὰ τιμωρῆται κανεὶς διὰ τοὺς λόγους καὶ διὰ τὰ ἐνόηματα. **Ε** πολὺ περισσότερο θὰ ληρθῶν ὑπ' ὄψιν τότε τὰ κατορθώματα, εἴτε μεγάλα, εἴτε μικρὰ εἶναι αὐτά. Ὅστε καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἠμπορήσῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς ἐκείνη τὴν ἀκαρπώτητα, ἀλλ' ἔτσι καὶ ὀλίγον νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν παρούσαν νόσον καὶ ἀσέληταιν οὐτε τὸ ὀλίγον τοῦτο θὰ εἶναι ἀνευρεθῆς. Μόνον κάμῃ ἀρχὴν εἰς τὸ πρῶτον καὶ ἀνοίξῃ θύρον εἰς τοὺς ἀγῶνας, διότι ἐν ὅσῳ μένεις ἐκτὸς τῆς ὑποθέσεως ταύτης, εὐλόγως σοῦ φαίνεται τοῦτο βδοκολον καὶ ἀκατόρθωτον. **Ζ** Ἀ πρῶν κανεὶς δοκιμῆσιν καὶ ἂν ἀκόμη τὰ πράγματα φαίνονται πολὺ ἐλαφρὰ καὶ ὑποφερτά, παρὰ ταῦτα συνήθως δεῖκνουν ὅτι, εἶναι πολὺ δύσκολα. Ὅταν ὁμοῦ, ἐμπειρικῶς θὰ ἀσκαληθῶμεν μὲ αὐτὰ καὶ ἐπακρῆσῶμεν νὰ τὰ κάμωμεν, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀγωνίας μας ἐξαφανίζεται καὶ ἀφοῦ μᾶς καταλάβῃ τὸ θάρρος ἀντὶ τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἀπογνώσεως, τότε αὐτὸ ἐλαττώνει τὸν φόβον, οὐδέναι τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς καὶ κάμνει τὰς ἀγαθὰς ἐπιπέδας ἱσχυροτέρας.

Διὰ τοῦτο ὁ πονηρὸς ἀπεμάκρυνε τὸν Ἰούδαν ἀπὸ τὸν παρόντα κόσμον, διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ ἐκεῖ ἀπ' οὗου καὶ ἐξέπεσε κάμνοντις διὰ τῆς μετανόιας τὴν κατάλληλον ἀρχὴν. **Β** Ἐγὼ δὲ, μολοντί εἶναι παρόδοξον τὸ λεγόμενον, οὐτε ἐκεῖνο τὸ παράπτωμα τῆς προδοσίας θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι μεγαλύτερον τῆς βοηθείας ποῦ μᾶς παρέκει ἡ μετόνοιον. Δι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ ἰκετεύω, ἀφοῦ ἐκδιώκῃς ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου κάθε σατανικὴν γνώμην, νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν σωτηρίαν ταύτην. Ἐάν δὲ σὲ διέτασσον διὰ μᾶς νὰ ἀνέλθῃς εἰς ἐκείνην πάλιν τὴν κορυφὴν, εὐλόγως θὰ ἐδυσωρέῃς, διότι τὸ πρῶτον εἶναι πολὺ δύσκολον. Ἐάν ὁμοῦ πάρα τὸσον μόνον σοῦ ζητῶ, ὅσον νὰ μὴ προσθέσῃς εἰς τὰ παρόντα κακὰ καὶ ἄλλα, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐγερθῆς ἀπ' αὐτὰ νὰ στραφῇς πρὸς τὴν ἀντίθετον κοτεῦθυσιν, διὰτὶ πιστεύεις καὶ ὁμοσθεύεις καὶ πρὸς τὰ κάτω σῦρεῖς τὸν ἑαυτὸν σου; Δὲν εἶ-

16. Τὸ πρόβλημα τοῦ Ἰουδα παραμένει δύσκολον εἰς τὴν κατανόησίν του. Ὅσον ἀσπρὸ ὅμοῦ εἰς τὸ θέμα τῆς ἀπειρίας αὐτοῦ ὁ ι. Κριτιστικὸς δὲθεῖ λίαν ἐκπεσοῦντικὴν ἀπάντησιν. Ὁ Ἰουδαὶς διέπραξε τὸ εὐθετότερον ἀνθρώπινον ἁμάρτημα. Ἦδὸν αὐτοὺς μᾶς νὰ σοῦθῃ: Ἀσφαλῶς καὶ, ὅπως ἔλλογεται ἐκείνη ἡ Πέτρας καὶ τίποτε μετανοήσῃς ἀρχὴν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ Ἰουδαὶς ὅμοῦ μετανόησε καὶ ἐπενόησεν ὅτι ἐπρόθετος αἷμα ὄσθον, ἐπιστρέφας καὶ νὰ τριάνοντα ἀρχίσει. Τότε, διὰτὶ ἐν ἐπίθεσιν αὐτοῦ, δὲν ἀμεταμέλησεν τὴν ὀνύμην τῆς μετανόιας, ἀλλ' ἀπελήθησεν ἐκπὶ ἀκαθῶν ἀπέχτητο» (Ματθ. 27, 5). Ἡ μετόνοιον τοῦ δὲν εἶχεν ὡς ἀποκάλεισιν τὴν ἐπιπέδα τῆς σωτηρίας καὶ τὴν ἀναίσιθησιν, ἀλλὰ τὴν ἀπειρίαν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν, αἱ ὁποῖαι ἐκπέσσαν τὸν νοῦν του.

δες μήπως έλους εκείνους που άπέθανον εις άπολαύσεις, και μέθην και διασκεδάσεις και εις την λουπήν κλεψών του θίου; **C** Που είναι τώρα εκείνοι που με πολλήν έπαρση και πολλούς όκολούθους περιεπάτουν σκαώς εις την άγοράν; **O**ί ένδεδυμένοι τά μεταξωτά και εσθιάζοντες από άρώματα και έχοντες πολλούς συμπαρακαθημένους εις την τράπεζάν των και προσήλωνσιν συνεχή εις τάς θεατρικάς σπηνάς; Που είναι τώρα ή φαντασία όλων εκείνων; **E**ξηφανίσθη ή πολυτέλεια των δειπνών, τών πλῆθος των μουσικών, ή άκλουσία των κολάκων, ό παλις γέλως, ή άνεσις της ψυχής, ή διάκσις του νοού, ό θηλυπραγής θίος, ό κωνυμένος και υπερβολικός. Που επέταξαν τώρα όλα εκείνα; **T**ί άπέγινε τό σάμα που απέλαύσανε τόσην περιπαύσην και καθαρότητα; **P**ήγαινε προς την σορόν και κύτταξε την κόριν, την στάκτην, τους σκόληκας, **D** παρατήρησε τό άπίσσην του τύπου και σθέναξε πικρώς. **K**αι εθεε ή ζημία να έτελεικωνεν έως την τέφραν. **T**ώρα όμως από τών τάφρων και τους σκόληκας τάτους μετάρρη τον λογισμόν σου εις τόν αίνιον εκείνον σκόληκα, εις τό πύρ τό δασεσον, εις τόν τριγμόν των δόδωντων, εις τό σκότος τό έξώτερον, εις την θλίψην και στενωκορίαν, εις την παραβολήν του Λοζάρου και του πλουσίου, ό άπιστος ένώ ήτο κάτοκος τόσον κρημάτων και άφάρει ένδύματα εκ πορφύρας, εκεί οπτε σταγόνα δδατος ειχε εις την διάθεσίν του και τότο. καθ' ην στιγμήν ειρίσκειτο εις τόσην ανάγκην.

Kαθόλου καλύτερα δεν είναι από όνειρα τό πράγματα του παρόντος θίου. **E** Διότι, όπως δοσι εργάζονται εις τά μεταλλεία ή εκτίουν κόποιαν χειροτέραν από σύτην παινήν, όταν, από τους πολλούς εκείνους κόπους και την πικροτάτην ζωήν άποκοιμηθούν και ίδουσι εις όνειρον, ότι ευρίσκονται εις τρυφάς και πολλά άγαθά, άφου ήπιήσουσι, κωμίων άπολίτως χάριν δεν γνωρίζουν καθ' ότι όνειρα, έτσι και εκείνος ό πλούσιος, άφου ως εις όνειρον έπλουτήσεν εις την παρούσαν ζωήν, **13** **M**ετα την έγκατάλειψην του παρόντος κόσμου εκολάζετο με την πικράν εκείνην κόλασιν. Σκέψου τα αυτά και άφου άντιπαρσβάλλης τό πύρ εκείνο προς ιαυτό τό πύρ που σε κατέχει τώρα λόγω της φλογώσεως των έπαυσιμών, άπάλλασε τον έαυτόν σου από την κόμινον. **A**υτί, όπως άποκόβη καλώς την έδω κόμινον, δεν θά δοκιμάση οπτε την αίνιον. **E**άν όμως δεν νικήση όταν παρούσαν, άρητικώτερον θά τον δεχθή τότε εκείνη όταν απέλθη από τόν κόσμον τούτον.

Pόσον χρόνον θέλεις να παραταθί προς χάριν σου ή άπόλαυσις του παρόντος θίου. **N**ομίζω, ότι δεν σου ύπολε-

πονται περισσότερα από πενήτηνκοντα έτη, έως ότου φθάσης εις βαθύτατον γήρας, έν και αυτό δεν είναι φανερόν εις ήμάς. **D**ιότι, δοσι δεν είναι σίγουροι διά την ζωήν των έως την έσπεραν που έρχεται, πως θά διακυρζοντα τότο διά τόσα έτη; **B** **K**αι δεν είναι μόνον τότο άββλον, αλλά και ή μεταβολή των πραγμάτων. **D**ιότι, ένώ πολλάκις ή ζωή δήρηκε πολλά έτη, δεν διάρκεισιν και αι άπολαύσεις τόσον, άλλ' όλοι μαζί άπεκροκρόνησαν και έξηφανίσθησαν. **A**ς υποθέσωμεν όμως έν θέλησ ότι θά ζήσης τόσα πολλά έτη και δεν θά σου συμβή καμμία μεταβολή. **T**ι είναι αυτό έμπρός εις τους άτελειτήτους αίνους και τάς άκατονομάστους και άφορήτους εκείνας τιμαρίας; **D**ιότι δοσι και τό λυπηρά και τό άγαθά έχουν τέλος και τότο πολύ σύντομον. **E**κεί όμως συνεχίζονται εις τους αίνους άμφοτερα και κατά ποιότητα τόσον διαφέρουν από τό έδω, όσον ούτε είναι δυνατόν να τό ειπή κανείς.

10. C **M**η λοιπόν επειδή ήκουσες διά πύρ, νομίσης ότι εκείνο τό πύρ όμοιάζει με τό έδω, **D**ιότι τότο κατακαίει και φανάζει, ότι έγγίζει. **E**κείνο όμως όσοις καταλόθη μα φερά τους καιει συνεχώς και ποτέ δεν παύει. **A**ς αυτό και άσθεστον άναμάσθη. **P**ρέπει δε και οι άμαρτωλοί να γίνουν άφάρτοι, δοσι διά να τρηθούν, αλλά διά να έχουν συνεκας έφάρσιον της τιμαρίας εκείνης. **T**ούτο δε πόσον φοβερόν είναι, ποτέ δεν θά ήδύνοντο λόγος να τό παρστήση. **A**πό την κείραν όμως των μικρών είναι δυνατόν να λάβωμεν κάποιαν ιδέα και διά τό μεγάλο εκείνα. **D** **E**άν ποτέ ευρήθης εις λουτρον υπερθερμασμένον, τότε σκέψου τό πύρ της γεννης. **K**αι πάλιν εάν τύχη να καταληρθής από ύψηλόν ημετόν, μετάρρη τον λογισμόν σου εις εκείνην την φλόγα και τότε θά ήμωρέσης να διακρίνης καλώς. **E**άν δε τό λουτρον και ό ημετός τόσον πυκνός στενωκορυσών και θορυβού, όταν ριφώμεν εις τόν ποταμόν εκείνον του πυρός, ίόν διερχόμενον από του φοβερού θήματος, εις ποίαν κατάστασιν θά εμείθα τότε; **E**θά τριξώμεν άσφαλώς τους όδόντας από τους άφορήτους πόνους, ένώ δεν θά ύπάρχη κανείς διά να μάς συντρέξη; **A**λλά θά θρηνώμεν παλύ, όταν Ισχυμότερα φλόγε θά μάς έγγίζη, κανένα δε δεν θά άλέκηαιεν. **E** πλην εκείνων που θά κολάζονται μαζί μας και την μεγάλην ερημίαν. **T**ι να ειπή κανείς και διά τών τρήσιον που προκυλεί τό σκότος εις τάς ψυχικάς μας. **D**ιότι όπως τό πύρ εκείνο δεν είναι καταστρεπτικόν, έτσι δεν είναι και φημιστικόν; **D**ιότι τότε δεν θά ήτο σκότος. **T**ών θόρυβών λοιπόν που θά ήμωρυσή τότε έντός μας αυτό και τών τρήσιον και την παράλυσιν και την μεγάλην έκπλητην μόνον εκείνος ό καιρός

είναι ικανός να μῆς τὰ φανερώσῃ. **14** Ἀδιότι εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα τὰ βασανιστήρια ἐκεῖ καὶ νεφίδες¹⁴ κολάσεων ἀπὸ παντοῦ θὰ καταβάνουν ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν. Ἐάν τις ἤθελεν ἐρωτησῆαι καὶ πᾶς θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀνθῆξῃ εἰς τόσον πλῆθος τιμωριῶν καὶ νὰ παραμείνῃ τιμωρομένη ἢ σὰρξ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Αὐτὸς δὲ ἐξετάσῃ τὰ ἐνταῦθα λαμβάνοντα κώρων, πῶς δηλοσῆ πολλοὶ πολλὰς ἀντεστάθῃσαν καὶ ἀνθεῖαν εἰς μακρὰν καὶ θαρεῖαν νόσον. Ἐάν δὲ συνῆθῃ ἄλλοι νὰ ἀποθάνουν, συνῆθῃ ὅτι διότι ἐξηγλήθη ἡ ψυχὴ των, ἀλλὰ τὸ σῶμα των, εἰς σημείον ὥστε εἶναι ἐκεῖνον δὲν ὑπεκώρει, δὲν ἤθελε παύσῃ νὰ τυραννῆται ἡ ψυχὴ. **B** Ὅταν λοιπὸν τὸ παραλόδι ἀφθάρτον καὶ ἀόιδυτον, τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐπ' ἀπειρον ἐπέκτασιν τῆς κολάσεως. Διότι ἐδῶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρξουν καὶ τὰ δύο, διημιῶν ἡ σφοδρότης τῶν κολάσεων καὶ ἡ διάρκεια, ἀλλὰ τὸ ἓν ἀνατρέπει τὸ ἄλλον, ἐπειδὴ ἡ φύσις τοῦ σῶματός· μας εἶναι φθαρτὴ, δὲν συγκρατεῖ τὴν συνύπαρξιν αὐτῶν. Ὅταν δὴμος συντελεσθῆ ἡ ἀφθαρσία καὶ ἡ διαμάρχη αὐτῆ θὰ λήξῃ, τότε μὲ μεγάλην ἐξουσίαν θὰ μῆς κατέκουν ἐπ' ἀπειρον ἀμφοτέρω τὰ δεινὰ. Ἄς μὴ λοιπὸν διατεθῶμεν ἔτσι τώρα μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ μέγεθος τῶν βασανιστηρίων καταστρέφει τὴν ψυχὴν μας. **C** Διότι, ὅτε τὸ σῶμα θὰ ἡμπορέσῃ νὰ πᾶθῃ τοῦτο κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἀλλὰ θὰ μείνῃ τιμωρομένου μαζὶ μὲ τὴν ψυχὴν καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ πλέον κανένα ἄλλο τέλος. Πόσην τρυφὴν καὶ πόσον χρόνον θέλειε λοιπὸν νὰ ἀντιόξῃ εἰς τὴν τοιαύτην κόλασιν καὶ τιμωρίαν; Θέλειε χρόνον ἑκατὸν ἑτῶν ἢ καὶ τὸν διπλάσιον; Καὶ πόσος εἶναι ὁ χρόνος αὐτὸς ἔμπροσθ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας; Διότι ὅτι εἶναι ἡμεῖς τὴν ἡμέραν εἰς ἄλῃον τὸν θίον τοῦτον, τοῦτο ἔν συγκρίσει εἶναι καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῶν πραγμάτων τοῦ παρόντος θίου πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν μελλόντων. Ὑπάρχει δρὰ γε κανεὶς ποὺ θὰ προτιμῶσεν νὰ κολάζεται αἰώνως διὰ νὰ ἴδῃ ἓν καλὸν διευρον. **D** Πῶς λοιπὸν εἶναι ἴσον ἀνάγκης, ὥστε νὰ προτιμῶ μίαν τέτοιαν ἀνταλλαγὴν; Δὲν κατηγορεῖ ἀκόμη τὴν τρυφὴν, ὅτε ἀποκαλιπταί τώρα τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς αὐτὴν πικρίαν. Δὲν εἶναι ὁ παρὼν καιρὸς ἀμφοτέρωθι δὴ τέτοια λόγια, ἀλλ' ὅταν ἡμπορέσῃ νὰ ἀπομακρυνθῆς ἀπ' αὐτὴν, τότε. Διότι τώρα, ἐπειδὴ διακατέχει ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, θὰ νομίσει ὅτι φλοοῦρᾷ, εἰάν ἤθελεν ἀποκαλέσει τὴν ἡδο-

17. Ὁ Ι. Πατὴρ παραμυθίει ἐδῶ τὰς διαφόρους κολάσεις, ποὺ πλῆθος τῶν κολαζομένων, μὲ τὰς νεφίδας τῆς χιόνος, ὅπως τὰς ἐλέφαντας νὰ κατέρχωνται ἀπὸ τὸ κέντρον ἐν καιρῷ χιονοπτώσεως.

νὴν πικρίαν. Ὅταν ἄμω μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ νόσημά σου, τότε θὰ γνωρίσῃς καλῶς καὶ τὸ πῶσον ἐπιβλαβὲς εἶναι. Διὰ τοῦτο, φυλάσσοντας τὰ λόγια αὐτὰ εἰς ἄλλους καιρούς, τοῦτο θὰ ἐπισημεῖν τώρα. Ἐστὶν ὅτι ἡ τρυφὴ εἶναι τρυφὴ καὶ ἡ ἡβδὴ ἡβδὴ Ἐ καὶ οἱ τίποτε τὸ λυπηρὸν καὶ ἐπινοεῖσταν δὲν ἔχουν· τί ἄμω θὰ ἐπισημεῖν ἔναντι τῆς μελλούσης κολάσεως; Τὶ θὰ πρόκωμεν τότε, ἀπαλαύσαντες μὲν ἐνταῦθα ὡς ἐν σκῆ καὶ εἰκόνη τὴν ἡβδὴν, ὑφιστάμενοι δὲ ἐκεῖ ἔμπροσθεν τὴν αἰώνιον θάσανον ὡς ποιήνῃ, ἐνῶ μῆς ἔτι δυνατόν ἐντός μικροῦ χρόνου νὰ ἀποφύγωμεν τὰ λεγόμενα στρεβλωτήρια¹⁸ καὶ ἀπολαύσωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ; Διότι καὶ τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς φιλοπρωσίας τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ μὴ ἀσκαρῶν ἐπὶ μακρὸν οἱ ἀγάπες, ἀλλ' ἀφοῦ ἀγωνισθῶμεν συντόμως καὶ ἀκαριαίως καὶ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ (διότι τοῦτο εἶναι ἡ παρούσα ζωὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν μελλουσαν), νὰ στεφανωθῶμεν εἰς τοὺς ἀπειράντους αἰῶνας.

Δὲν θὰ εἶναι δὲ τυχαῖα καὶ ἡ λύπη τῶν κολαζομένων τότε. **15** Ἄνταν ἀνπληροῦσθον ὅτι, ἐνῶ ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν ἐνταῦθα ἡδύναντο νὰ κατορθώσουν τὸ πᾶν, δεῖξαντες ἀμέλειαν, παρέδωκαν τὸν ἑαυτῶν των εἰς τὴν αἰώνιον τιμωρίαν. Διὰ νὰ μὴ πάθωμεν τοῦτο, εἰς ἐγερθῶμεν ἕως καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἕως ἡμέρα σωτηρίας, ὅσον χρόνον εἶναι ἀκόμη μεγάλη ἡ ἰσχύς τῆς μετανοίας. Καὶ ὅσα μόνον τὰ ἀναφερθέντα κακὰ θὰ μῆς ὑποδεχθῶν, εἰάν δεῖξωμεν ραθυμίαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ. Αὐτὰ λοιπὸν εἰς τὴν γεννηθῶν καὶ ἀκόμη πικρότερα τούτων. Ἡ ἀπόλαυσις δὲ τῶν ἀποκερμένων ἀγαθῶν τόσην ὀδύνην προξενεῖ, τόσην θλίψιν καὶ στενοκαρδίαν, ὥστε καὶ ἂν ἀκόμη κομμία τιμωρία δὲν περιέμενε τοὺς ἐνταῦθα ἁμαρτάνοντας, Ἐ αὐτὴ κατ' ἐαυτὴν ἡ ἀποτυχία εἶναι ἀρκετὴ νὰ διαγκάσῃ πικρότερον καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ βασανιστήρια τῆς γενένης καὶ νὰ συνταρῶξῃ τὰς ψυχὰς μας.

11. Σκέψου τὴν κατάστασιν ἐκεῖνης τῆς ζωῆς, ὅσον θεοβαλῶς εἶναι δυνατόν τοῦτο, διότι αἰθεὶς λόγος εἶναι ἀρκετὸς διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἄξιαν τῆς. Ἐξ ὅσον ἄμω ἀκούσωμεν, ὡς δι' αἰνίγματος, ὅς λάθωμεν περὶ αὐτῆς ἀμυδρὰν πινὰ ἰδέαν. Ἐ Ἀπέθρα, λέγει, ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμὸς (Ψαλμὸς 35, 10). Καὶ τί μακροτέρωτον ἀπ' αὐτὴν τὴν ζωὴν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ὑπάρξῃ; Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φοδῆθῃ κανεὶς ἐκεῖ πινακίαν καὶ ἀσθένειαν, ἢ νὰ ἴδῃ βλάπτοντα καὶ βλα-

18. Τὰ στρεβλωτήρια ἴσως εἶδος βασανιστηρίων ὀργάνων, διὰ τοῦ ὁποίου ἀκαταπόνητος τὸς βασανιζομένους.

πτόμενον άνθρωπον, ούτε ἐρεθίζοντα και ἐρεθιζόμενον, ούτε ἀργιζόμενον, ούτε φθονόντα, ούτε φλεγόμενον ἀπὸ ἀπονον ἐπιθυμίας, **C** ἢ στενοχωρούμενον διὰ τὴν βασιάνην τῆς ἀποκτίσεως τῶν ἀπαραίτητων τῆς παρουσίας ζωῆς, ούτε κανένα ποῦ νὰ κάπτεται διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἀρετῆς και δυναστείας. Διότι ὅλη ἡ ταραχὴ τῶν ἐντὸς μας παθῶν σβίθεται και κάνεται και τὰ πάντα θὰ εἶναι εἰς ἀπόσπασιν ἀφῆνης και εὐφροσύνης και καρῆς, ἕρπης και γαλήνια, ὅλα ἡμέρα και λαμπρότης και φῶς, και ὅχι αὐτὸ τῆς παρουσίας ζωῆς, ἀλλ' ἄλλο, τὸσον λαμπρότερον ἀπὸ αὐτὸ, ὅσον φωδιότερον εἶναι πὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ λύκου. Καὶ δὲν κρύπτεται ἐκεῖ οὔτε ἀπὸ τὴν νύκτα, οὔτε ἀπὸ μεγάλην συγκέντρωσιν νεφῶν δὲν καίει και δὲν φλέγει τὰ σῶματα. Οὔτε νύξ, οὔτε ἡμέρα, οὔτε ψῆκος, οὔτε θερμότης, οὔτε καμία ἄλλη καρπικὴ μεταβολὴ θὰ ὑπάρξῃ ἐκεῖ, ἀλλὰ μὴ ἐντελῆς ἄλλη κατάστασις, τὴν ὅποιαν θὰ γνωρίσουν μόνον ὅσοι κηρύξον ὄχι οὐδ' αὐτὴν. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει γῆρας και τὰ δυσάρεστα τοῦ γήρατος, **D** ἀλλ' ὅλα ὅσα σχετίζονται μὲ τὴν φθορὰν ἐξαφανίζονται, ἐπειδὴ παντοῦ ἐπικρατεῖ ἡ ἀφθαρτος δόξα. Τὸ μεγαλύτερον ὅμως ὅλων τούτων εἶναι, ὅτι θὰ ἴσχυρα δὴν κανεῖς τὴν συνεχῆ συναναστροφὴν μὲ τὸν Χριστὸν, τοὺς ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους και τὰς ὄντας δυνάμεις.

Δὲς τώρα τὴν οὐρανὸν και πέρα μὲ τὸν λογισμὸν σου τὰ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν, ἀναλογίσου τὸν μετασχηματισμὸν ὁλοκληρῶς τῆς δημιουργίας. Διότι δὲν θὰ παραμείνῃ αἰωνίως ἡ ἴδια, ἀλλὰ θὰ γίνῃ πολὺ ἰσχυρότερα και φωδιότερα. Τί λέγει; ὅση εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ μολῶδου και τοῦ ἀποστειλόμενου χρυσοῦ, τὸσον καλύτερος θὰ εἶναι ἐκεῖνος ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν παρόντα, καθὼς λέγει και ὁ μακάριος Παῦλος· «Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς» (Ρωμ. 8, 21). **E** Τώρα ὅμως ἐπειδὴ συμμετέχει εἰς τὴν φθορὰν, πάσχει πολλὰς μεταβολὰς, ὅσοι εἶναι φυσικὴν νὰ παθῶν τὰ ταῦτα σῶματα. Τότε ὅμως ἀφοῦ ἀποδοῦθῃ πᾶντα ταῦτα, θὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἀφθαρτον μεγαλοπρεπέαν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ πρόκειται νὰ δεχθῆ ἄφθαρτα σῶματα και αὐτὴ θὰ ἀλλάξῃ εἰς τὸ καλύτερον. Πουθεν δὲν θὰ ὑπάρξῃ τότε ἐπανόστασις και διαμάχη. Διότι ἡ ἀμόνητα ποῦ θὰ ἐπικρατῆ μεταξὺ τῶν ἁγίων θὰ εἶναι μεγάλη, **A** διότι ὅλοι θὰ ἔχουν τὴν ἴδιαν γνώμην μεταξὺ τῶν διὰ παντός. Δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ φοβῆται κανεὶς ἐκεῖ τὸν διάβολον και ἐπιβουλὰς δαιμόνων, γενένης ἀπειλῆν, θάνατον, τὸν παρόντα και τὸν ταύτου χειρότερον ἐκείνον, τὸν πᾶσαν, ἀλλὰ καθὲ παρουσίας φόδος θὰ διαλυθῆ. Καὶ ὅσοι ἀκριβῆς ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως, ποῦ πραγματοποιεῖται ἀναιμέ-

φεται μὲ ταπεινότητα και τελεῖ κάτω ἀπὸ φόδον και ἀπειλὰς, ἄσπε νὰ μὴ φανῆ λόγῳ τῆς ἀνέσεως ἀνάξιος τῆς πατρικῆς κληρονομίας, ὅταν πρέπει νὰ ἀναλάβῃ τὸ βασιλικὸν ὄξμα, περὶ διὰ μᾶς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ταπεινὰ ἐνδύματα και ἀφῆνης φορῶν τὴν ἀλευργίαν και τὸ διάδημα και ἔκων πλῆθος διαρυφῶν. **B** κἀθηταί μὲ πολλὴν παρησίαν, ἀφοῦ ἀπέριψεν ἐκ τῆς ψυχῆς του τὰ ταπεινὰ και κατηγορῆ και ἀντ' ἐκεῖνων ἀνέλασεν ἄλλο, τὸ ἔκων θὰ σιωπῆ τότε και μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους.

Ἐπι δὲ δὲν ἀποτελοῦν κομματιὸν οἱ λόγοι αὐτοί, διὰ νὰ τὸ διαπιστώσωμεν, ἄς μεταδῶμεν διὰ τοῦ λόγου εἰς τὸ ὄρος ὅπου μετεμορφώθῃ ὁ Χριστός, ἄς τὸν ἴδωμεν νὰ λάμπῃ καθὼς Ἐλαμπε, μολοντι δὲν μᾶς ἐφανέρωσεν και μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅλην τὴν λαμπρότητα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἐπι δὲ τὸ φαινόμενον ἀπετέλει συγκρατῆσιν και ὅχι ἀκριβῆ παρουσίαν τοῦ πράγματός, τούτο γίνεται φανερόν ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Διότι, τί λέγει; «Ἐλαμπεν ὡς ὁ ἥλιος» (Ματθ. 17, 2). **C** Ἡ δόξα ὅμως τῶν ἀφθαρτῶν σημάτων δὲν ἐκπέμπει τὸσον φῶς, ὅσον τούτου τὸ φθαρτὸν σῶμα, οὔτε τέτοιον ὥστε νὰ εἶναι ὁρατὸν ἀπὸ ἀνθρώπων ὀφθαλμοῦς, ἀλλ' εἶναι φῶς ποῦ ἴσχυρα ἀφθαρτοῦς και ἀθανάτους ὀφθαλμοῦς διὰ νὰ τὸ ἴδωμεν. Τότε ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τῆς μετεμορφώσεως τὸσον μόνον φῶς τοὺς ἀπεκάλυψεν, ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ ἴδωμεν και νὰ μὴ βλάβῃ τοὺς ὀφθαλμοῦς ἐκείνων ποῦ τὸ ἔβλεπαν. Καὶ πάλιν, οὔτε ἔτσι τὸ ἀντεξάν, ἀλλ' ἔπεισον κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν.

Πὲς μου, ἐάν κάποιος οὐδ' ὠδήγῃ εἰς τόπον διασκεδάσεως ὅπου ἐκἀθηταί ὅλοι φοροῦντες χρυσοῦς στολὰς και εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους σοῦ ἔδεικνε κάποιον ἄλλον τοῦ ὅποιου καὶ τὰ φορέματα **D** και ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἦσαν ἀπὸ πολυτίμους λίθους μόνον και κατόπιν σοῦ ὑπέσχετο, ὅτι μέλλει νὰ σὲ κατατάξῃ ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, δὲν θὰ ἔκαμινες λοιπὸν τὸ πᾶν, ὥστε νὰ ἀξιώθῃς νὰ ἴδῃς πραγματοποιουμένην ἐκείνην τὴν ὑπόσχεσιν; Καὶ τώρα στρέψε τὸν νοῦν εἰς τοὺς οὐρανοὺς και ἴδε ἐκείνην τὴν ἀμνησιν, ἡ ὅποια δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπων ὡς ἡμεῖς, ἀλλ' ἀπὸ ἐκείνων οἱ ὅποιοι και ἀπὸ τὸν χρυσὸν και ἀπὸ τοὺς πολυτίμους λίθους και τὰς ἀκίνους τοῦ ἡλίου και ἀπὸ ὅλην τὴν ἠρημένην ἀραιότητα εἶναι πολυτιμότεροι ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπων, ἀλλὰ και ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀγγέλους, τοὺς κατὰ πολὺ τιμιότερους τῶν ἀνθρώπων, και τοὺς ἀρχαγγέλους, θεόνους, κυριότητας, ἀρχὰς και ἐξουσίας. **E** Ὅσοι δὲ διὰ τὸν βασίλειον, τὶ εἶδους εἶναι, οὔτε εἶναι δυνατοὶ νὰ ἐπιμῶμεν κάτω. Τόσον διαφερόντα καθὲ λόγον και καθὲ νοῦν ἐκεῖνο τὸ κάλ-

λος, ἡ ἀραιότης, ἡ λαμπρότης, ἡ δόξα, ἡ μεγαλοσύνη καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια.

Πές μου λοιπόν, ἀπὸ τίου καὶ τέτοιου εἴδους ἀγαθὰ θὰ στερήσωμεν τὸν αὐτὸν μας διὰ τὴν κατὰ νόμον ὀλίγον χρόνον ἐδῶ; Ἐάν δηλαδὴ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑπομένωμεν καθ' ἡμέραν ἀπείρους θανάτους καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν γέννησαν, προκειμένου νὰ ἴδωμεν τὸν Χριστὸν ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ ἐρχόμενον καὶ εἰς τὸν κορὸν τῶν ἁγίων νὰ συγκολληθῶμεν, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν ὑπομένωμεν ὅλα ἐκεῖνα; 17 Α "Ἄκουσε τί λέγει ὁ μακάριος Πέτρος: «Καλὸν ἔστιν ἡμῖς ὅδε εἶναι» (Ματθ. 17, 4). Ἐάν λοιπὸν ἐκεῖνος, βλέπων κάποιαν ἀμυδρὰν εἰκόνα τῶν μελλόντων, πικρῆς ἀπέβαλε τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ψυχὴν του ἕνεκα τῆς ἡδονῆς ποὺ παρουσίαζε τὸ θέαμα ἐκεῖνο, ἡ ὁποία εἰσεχώρησε τότε μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του, τί θὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅταν φθάσῃ ἐμπρὸς μας ἡ Ἰδία ἡ ἐλλάθεια τῶν πραγμάτων, ὅταν φθοῦ ἀνοιχθῶν αἱ πόλαι τῶν ἀνακτόρων εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεῖξῃ κανεὶς τὸν Ἰσὸν τὸν βασιλέα, ὅχι πλέον ἐν αἰνίγματι, μηδὲ δι' ἐσώπρου, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ὅχι διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ κατ' ὄψιν;

12. Πολλοὶ ἄνθρωποι λοιπὸν, ἐξ ἐκεῖνων ποὺ σκέπτονται περισσότερο παράλογα, ἐπιθυμοῦν μόνον νὰ ἀποφύγουν τὴν γέννησαν. Ἐγὼ ὅμως λέγω, Β ὅτι ἀπὸ τὴν γέννησαν παλὸ περισσότερο βαρεῖα κόλασις εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀπολαύσῃ κανεὶς ἐκεῖνην τὴν δόξαν καὶ αὐτὸς ποὺ θὰ τὴν ἀπολέσῃ, νομίζω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πενθῇ τὸ ἐν τῇ γέννησιν κακὰ τῶσον, ὅσον τὴν πῦσιν του ἐκ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Διότι, τοῦτο μόνον ἐξ ὧν εἶναι θαρτέρον ὅς κόλασις. Τώρα παλαιὰς βλέποντες βασιλεῖα μετὰ πολλῶν δορυφάρον νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα, μακαρίζομεν ὅσους τὸν περιστοιχίζουσι καὶ συμμετέχουσι εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς οὐκείας του καὶ εἰς τὴν ἄλλην δόξαν του. Καὶ ἂν ἀκόμη ἔχωμεν ἄπειρα ἀγαθὰ, ἐλευθελοῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν μᾶς συγκινεῖ, ὅσον ἡ δόξα τῶν περιστοιχιζόντων αὐτόν, C ἂν καὶ γνωρίζωμεν ὅτι εἶναι ἐπισηφελὴ καὶ ἀβεβαία ἡ λαμπρότης ἐκεῖνη καὶ λόγῳ τῶν παλέμων καὶ λόγῳ τῶν συκνῶν ἐπιβουλῶν καὶ οὐκοφαντιῶν καὶ διὰ τὴν ἀκόμη καὶ χωρὶς τὰ ἀνωτέρω, καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἐντελῶς ἀναξία λόγου.

Προκειμένου διὰ τὸν βασιλέα τῶν ὧν ὄντων, ὁ ὁποῖος κατέχει ὅχι μόνον τμήμα, ἀλλ' ὅλοκληρον τὴν σφίρα τῆς γῆς, ἢ μᾶλλον περιλαμβάνει ὅλοκληρον τὴν γῆν εἰς τὴν φούκαῶν του καὶ τοὺς οὐρανοὺς μετὰ τὴν σπθαιρῆν, ὁ ὁποῖός φέρει ἐπὶ πάντα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ

(Ἐβρ. 1, 3), ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ πάντα τὰ ἔθνη λογιζονται ὡς μὲν καὶ τὸς οἴελοι, δι' αὐτὸν λοιπὸν δὲν θὰ θεωρήσωμεν ὅτι ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν τιμωρίαν τὸ νὰ μὴ συγκολληθῶμεν εἰς τὸ πλῆθος ἐκεῖνο ποὺ τὸν περιστοιχίζει καὶ νὰ προτιμῶμεν μόνον νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν γέννησαν.

D Καὶ τί θὰ ἔμποροῦσε νὰ θεωρηθῆ ἔλευνότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ψυχὴν; Αὐτὸς λοιπὸν ὁ βασιλεὺς ἔρχεται νὰ κρίνῃ τὴν γῆν ὅχι μὲ ζῆλος ἡμιόνων λευκῶν, ἢ μὲ χρυσοῦν ἀμακῶν, ἢ μὲ ἀλουργίδα καὶ διάδημα. Ἀλλὰ πῶς; Ἄκουσε τοὺς προφῆτας τί λέγουσι, ὅσον θεοῦς ἡμπορεῖ νὰ τὸ εἴπῃ ἄνθρωπος. Ὁ μὲν εἰς λέγει: «Ὁ Θεὸς ἐφανώθη, ἦκει, ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ οὐ παρασωτήσεται πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται καὶ κόκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφοδρὰ προσκαλέσεται τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν τὸν λαὸν αὐτοῦ» (Ψαλμ. 49 3-4). Ὁ δὲ Ἡσαΐας αὐτὴν τὴν ἰδίαν τὴν κόλασιν μᾶς θέτει πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅταν λέγῃ: «Ἰδοὺ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται ἀνάταξ θυμοῦ καὶ ὀργῆς, Ἐθεῖναι τὴν ἀκουμένην ὅλην ἔρημον καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσει ἐξ αὐτῆς. Οἱ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ἥλιος καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς αὐτῶν οὐ δύσονται καὶ σκοποθήσεται ὁ ἥλιος ἐν τῇ δέξῳ αὐτοῦ καὶ ἡ σελήνη οὐ δύσει καὶ φέγγος αὐτῆς. Καὶ ἐντελοῦμαι ὅλη τῆ οἰκουμένη κακὰ καὶ τοὺς ἀσεβῆσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ ἀπολύ ὕβριν ἀνόμων καὶ ὕβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω 18 Α καὶ ἔσονται οἱ ἐγκαταλειμμένοι ἔρημοι μᾶλλον ἢ τὸ χρυσὸν τὸ ἔπιπρον καὶ ἄνθρωπος ἔντιμος ἔσται μᾶλλον ἢ ὁ λίθος ὁ ἐκ Σουφοῖρ. Καὶ γὰρ ὁ οὐρανὸς σκευθῆσεται καὶ ἡ γῆ σεισθήσεται ἐκ τῶν θεμελίων αὐτῆς, διὰ θυμὸν ὀργῆς Κυρίου Σαβαὸθ, ἐν τῇ ἡμέρῃ ἢ ἂν ἐπέλθῃ ὁ θυμὸς αὐτοῦ» (Ἠσα. 13, 9-13). Καὶ πάλιν: «Θυρίδες, λέγει, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνοικθήσονται καὶ σεισθήσονται τὰ θεμέλια τῆς γῆς ταραχί ταραχθήσονται ἡ γῆ, κλυμένη κλυθήσεται ἡ γῆ, ἀπορή ἀπορηθήσεται, σάβω σκευθήσεται ἡ γῆ, ὡς ὁ μεθῶν καὶ ὁ κραυγῶν σεισθήσεται ὡς ὄψωροφυλάκιον ἡ γῆ, προσέτι καὶ οὐ μὴ δύνῃται ἀνοσφῆναι κατὰ τὸν γὰρ ἐπὶ αὐτῆς ἡ ἀνομία. Β Καὶ ἐπάξει ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῷ ὕψει τὴν κείρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρῃ ἐκεῖνη καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῆς γῆς καὶ συνάξουσι συναγωγὴν αὐτῆς εἰς δεσποτήριον καὶ ἀποκλείσουσιν εἰς ἀκόρωμα» (Ἠσα. 24, 18-22). Καὶ ὁ προφῆτης Μαλακίας ὁμιλῶν κατὰ παράδειγμα τῶν ἑλεγε: «Ἰδοὺ ἔρχεται Κύριος παντοκράτωρ καὶ τὴς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσοδοῦ αὐτοῦ, ἡ τῆς ὑποσθῆσεται ἐν τῇ ὀπισθοῖα αὐτοῦ; Διότι αὐτοῦ εἰσπορεύεται ὡς πῦρ κλωνετηρίου καὶ ὡς πῦρ πλυνόντων καὶ κα-

θιεται κωνεύων και καθαρῶν ὡς τὸ ἀργύριον και ὡς τὸ χρυσίον» (Ματ. 3, 1-3). Καὶ πάλιν ἐἴπυ, λέγει, ἡμέρα ἔρχεται Κυρίου καταμένη, ὡς κλιβανός και καταφλέξει αὐτοὺς και θύονται πάντες οἱ ἀλλογενεῖς και πάντες οἱ ποισύντες τὰ ὄνομα κωλάμη C και ἀνάσει αὐτοὺς ἡ ἡμέρα ἡ ἔρχομένη, λέγει Κύριος παντοκράτωρ και οὐ μὴ ὑπαλειφθῆ ρίζα οὐδὲ κλῆμα» (Ματ. 4, 1).

Ὁ δὲ ἀνήρ τῶν ἀπειθῶν, ἐβθεῶρουν, λέγει, ἕως οὐ θρόνοι ἐπέθῃσαν και ὁ παλαιός τῶν ἡμερῶν ἐκόθητο και τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκόν ὡσει κιών και ἡ θρῆξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσει ἔριον καθαρὸν· ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρρός, οἱ τροκοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· ποταμὸς πυρρός ἐλκε πορευόμενος ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Χίλια κιλβάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ και μύρια μυριάδες παρεστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Κριτήριον ἐκόθησε και βίβλια ἠνεκάθησαν» (Δαν. 7, 9-10). Καὶ ἄλγυν παρά κάτω ἐβθεῶρουν, λέγει, ἐν ἄρματι τῆς νυκτός και ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν D και ἕως τοῦ παλοῦ τῶν ἡμερῶν ἐρῃασε και ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέθη αὐτῶν και αὐτῷ ἐδόθη ἡ ὄρχη και ἡ ρῆ και ἡ βασιλεία και πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλώσσαι αὐτῷ δουλεύουσιν. Ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρελεύσεται και ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διορθώσεται. Ἐρῃξε τὸ πνεῦμά μου, ἐγὼ Δανιήλ, ἐν τῇ ἔξει μου και οἱ ὀφθαλμοί τῆς κεφαλῆς μου συνετάρασαν με» (Δαν. 7, 13-15).

Τότε ἀνοίγουν δάπυλα ἄλαι αἱ πόλαι τῶν οὐρανῶν ἀνίβων, ἡ μέλλον και αὐτοὶ ὁ οὐρανός θά γίνῃ ἀπὸ τὸ μέσον. «Εἰληθήσεται, λέγει, ὡς θάβλιον ὁ οὐρανός» (Ἠσ. 34, 4). συσπυλλόμενος ὡσὸν παραπέτασμα θεατρικῆς σκηνῆς, ὡστε νὰ ἀλλάξῃ ἐπὶ τὸ καλύτερον. Ἐ τότε τὰ πάντα γεμίζον ἀπὸ ἔκστασι, φρίκης και τρέμον. Τότε και αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι διακατέκονται ἀπὸ πάλιν φόβου και ἔσι μόνον αὐτοί, ἀλλὰ και οἱ ἀρχάγγελοι και οἱ θρόνοι, οἱ κυριότητες, οἱ ἄρχει και οἱ ἐξουσία. «Σεισθήσονται, λέγει, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, ὅστι θά ἀπαιτηθῶν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εὐθύναι διὰ τὴν ἐνταθα ζωῆν» (Ματθ. 24, 29).

19 Ἀ Διότι ἂν δταν δικάζεται μία πόλις ἀπὸ τοὺς ἐπιγεῖους ἄρχοντας, οἱ πάντες καταλαμβάνονται ἀπὸ μέγαν φόβου και οὐτὰ ἄκόμη οἱ μὴ διατρέκοντες κίνδυνον, δταν θά δακάζεται σῖρμασι ἡ οἰκισμένη ἀπὸ κριτῆν ἀδέκασιν, ἵπου δὲν χρειάζονται μάρτυρες και ἔλεγχοι, ἀλλὰ χωρὶς ἄλαι αὐτὰ, και πράξεις, λόγος και ἐνθυμήσεις ἀποκαλύπτονται ἐνώπιον πάντων, ὡς εἰς εἰκόνα δὲ ἐπιδικάζονται εἰς τοὺς ἁμαρτήσαντας και εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτὰ, πῶς δὲν εἶναι φυσικόν

νὰ κλονισθῆ και σαλευθῆ κάθε δύναμις; Διότι και ἂν ἄκομη δὲν εὐρέτο ποταμὸς πυρός, οὔτε ἄγγελοι φοβεροὶ παρίσταντο, μόνον δὲ ἄνθρωποι ἐκαλοῦντο και οἱ μὲν ἐπαινοῦντο και ἐθαυμάζοντο, οἱ ἄλλοι δὲ ἐξαιπετέλλοντο ἀπασμαμένοι B διὰ νὰ μὴ ἴδωσιν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ (Ἀρθῆτω, λέγει, ὁ ἄσεβης, ἴνα μὴ ἴδῃ δόξαν Κυρίου) και τοῦτο μόνον ἦτο ἡ κόλασις, μήπως ἡ ἐκπτώσις ἀπὸ τῶν ἀγαθῶ δὲν θά ἦτο παροτέρα ἀπὸ τὴν τὴν γέενναν και δὲν θά κατέτρωνε τὰς ψυχὰς ἐκείνων ποὺ θά τὰ ἐπετροῦντο. Πόσον δὲ κακόν εἶναι τοῦτο, τώρα μὲν δὲν εἶναι εὐκαλόν νὰ τὸ περιγρησώμεν διὰ τοῦ λόγου, τότε ἡμῖς θά τὸ γνωρίσωμεν καλῶς εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἐσὺ ὅμως πρόσθεσε τώρα και τὴν κόλασιν και μὴ βλῆτις μόνον τὸ ὅτι ἐντρέπονται και καλύπτονται και κάτω νεύονται, ἀλλὰ ὅτι σῖρονται και πρὸς τὸ πῦρ και πρὸς αὐτὰ τὰ βασανιστήρια και εἰς τὰς θαναύσους ἐκείνας δυνάμεις παραδίδονται και ὅτι ταῦτα τὰ πάσκουν C κοθ' ὄν χρόνον στεφανοῦνται και δημοσίᾳ ἀνακηρύσσονται και εἰς τὸν θρόνον παρίστανται ἄλαι ἐκεῖνα ποὺ ἐπραξαν τὰ ἀγαθὰ και ἠεῶθησαν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

13. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰ λοιπὰ ὅμως, ποῖος λόγος θά μὰς τὰ παραστήσῃ, τὴν ἡδονὴν δηλαδὴ τῆς συναναστροφῆς μαρ με τὸν Χριστόν, τὴν ὠφέλειαν, τὴν χαρὰν; Διότι ἡ ψυχή, δταν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν εὐγενεῖαν τῆς και κατορθώσῃ με παρησίαν νὰ ἀλλῆρ τὸν Δεσπότην τῆς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιωμῖν πόσῃν ἡδονὴν ἀπολαμβάνει και πόσον κέρδος, ὅσα διὰ τὴν χαρὰν ποὺ αἰσθάνεται δ' ἐκείνα μόνον τῆς στιγμῆς τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ και διὰ τὴν πεποίθησιν, ὅτι οὐδέποτε θά τελειώσων τὰ καλὰ; D Ὅλων λοιπὸν ἐκείνην τὴν εὐφροσύνην οὔτε με λόγια εἶναι δυνατόν νὰ παραστήσῃ κινεῖς, οὔτε με τὸν νοῦν του νὰ διανοηθῆ. Ἀμυδρῶς ὅμως και ὀπως κανεῖς με τὰ μικρὰ παρουσιάζει μεγάλα πράγματα, ἔτσι θά προσπαθῶμαι νὰ τὸ καταστήσω φανερά.

Ἀς ἐξετάσωμεν τοὺς ἀπολαμβάνοντας ἐν τῷ παρόντι θῆμι τὰ τοῦ κόσμου ἀγαθὰ, δηλαδὴ τὸν πλοῦτον, τὴν δυναστεῖαν και τὴν δόξαν, πῶς ἔσπαρῶνται ἀπὸ τὴν εὐφροσύνην και νομίζων ὅτι δὲν πατοῦν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Καὶ αὐτὰ ἐνθ' ὄν δὲν ἀπολαμβάνουν ἀδιαφιλονεικτὰ ἀγαθὰ, οὔτε μόνιμως προσμένοντα εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ἀγαθὰ ποὺ ἐξανεμίζονται ταχύτερον ἀπὸ θνεῖρον. Ἐὰν δὲ ἐνίστοε παραμένον ἐπ' ἄλγυν ἢ και κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πάροσης ζωῆς, παρὰ ταῦτα δὲν ἡμποροῦν και πέραν τῆς ζωῆς νὰ συνεχίσουν. E Ἐὰν λοιπὸν εἰς τῶσιν χαρὰν τοὺς ὑψώνουν αὐτὰ, τί νομίζεις, ὅτι θά γίνῃ με ἐκείνας τὰς ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι προσκαλοῦνται εἰς

τὸ ἄπειρα ἐκεῖνα ἀγαθὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ σταθερὰ καὶ αἰώνια· Καὶ οὐκ ἴδον αὐτὰ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ποσότητα καὶ κατὰ τὴν ποιότητα τῶσόν ἀνώτερον τῶν παρόντων εἶναι. ²⁰ Ἄφεςτε νὰ μὴ τὸ ἐκπαινεθῆτε ποτὲ νοεῖς ἀνθρώπου. Τώρα δὲ εἰς τὴν παρόντα κόσμον διόγονεν καθὼς τὸ νήπιον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς του, στενωκοκρούμενοι καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ γνωρίσωμεν καλῶς τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὅταν δὲ ἐγγίῃ ὁ καιρὸς τῶν ὁρίων καὶ ὁ παρὼν βίος γεννήσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ἄλλως δοσεῖ ἐδέξθαι, τὰ μὲν ἐξαμβλύθοντα ἀπὸ τοῦ σκότους θὰ μεταβῶν εἰς τὸ σπῆκος καὶ ἀπὸ ἑλίου ἐκ χειροτέρων τοιαύτων, τὰ δὲ ἀρτιμελῆ καὶ οὐ διεφύλοζαν τὸν χαρακτῆρα τῆς βασιλικῆς εἰκόνας θὰ σταθῶν πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ θὰ δεκτοὺν ἐκεῖνην τὴν διακονίαν. **Β** τὴν ὁποῖαν ἔχουν ἀγγέλαι καὶ ἀρχαγγέλαι, οἱ ὑπερεπύθεις τῶν πᾶν πάντων Θεόν.

Μὴ καταστρέψῃς λοιπὸν, φίλε Θεόδωρε, τελείας αὐτοῦς τοὺς χαρακτῆρας, ἀλλὰ συντόμως καὶ πάλιν ἀφοῦ τοὺς ἀνακτῆρας ἐγκράξῃ τοὺς καλύτερον. Διότι τὸ μὲν κάλλος τοῦ σώματος τὸ περιέκλειεν ὁ Θεὸς ἐντός τῶν ὁρίων τῆς φύσεως, ἡ χάρις ὁμοῦ τῆς φύσεως ἔκει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τῆν ἐκείθεν ὀνόματι καὶ δουλείαν, καθὼς εἶναι ἀσυγκρίτως καλυτέρα τῆς σωματικῆς εὐμορφίας, ἔξαρτάται δὲ ἀπὸ ἡμῶν καὶ ἀπὸ τὴν δοξάζειαν τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ Δεσπότης ἡμῶν εἶναι φιλόανθρωπος καὶ κατὰ τοῦτο ἰδιαιτέρως ἐτίμησε τὸ ἀνθρώπινον γένος. Αὐτὰ ποὺ εἰς τὴν ζωὴν εἶναι ἀσημαντα καὶ δὲν μῆς προσφέρουν μεγάλην ὑφέλειαν, καὶ σιανδήποτε τροπὴν καὶ ἂν πάρουν εἶναι κατ' αὐτὰ ἀδιάφορα, τὰ ἔβθεον ὑπὸ τὴν ἀναγκαῖότητα τῶν νόμων τῆς φύσεως· **Γ** οὐα ὅμοι εἶναι ὄντως καλὰ, ἐπιτέρως νὰ τὰ δημιουργῶμεν ἡμεῖς. Διότι ἐάν ὁ Θεὸς ἔκομεν νὰ εἴμεθα καὶ τοῦ σωματικοῦ κάλλους ἐξουσιασται, καὶ περιττὰς φροντίδας θὰ εἴχομεν καὶ εἰς τὰ ἀνωφελῆ θὰ ἀποσκαλοῦσαμεν ἄλλον μας τὸν χρόνον καὶ θὰ ἀμελοῦσαμεν πολὺ τὴν ψυχὴν μας. Ἄν λοιπὸν ἐκεῖ ὅπου ὤεν ἔχομεν ἐξουσίαν κάμνωμεν τὸ πᾶν καὶ θαζῶμεθα καὶ μὲ σιογραφίας καλλυπίζομεν τοὺς δαιτούς μας καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ὁδοῖαν δὲν τὸ ἐπιτυγχάνομεν, μὲ χρήματα καὶ βιαρὰ καὶ κομμώσεις τρικῶν καὶ ἀμφοίσεις ἐνδυμάτων καὶ βαρὰς ὀφθαλμῶν καὶ μὲ πολλὰς παροσίας ἐπινοήσεις σοφίζομεθα τὰ τοιαῦτα κάλλη, **Δ** ποῖαν φροντίδα θὰ εἴχομεν νὰ ἐπιβεβαιώμεν διὰ τὴν ψυχὴν ἐάν ἡμποροῦσαμεν νὰ μεταθέσωμεν τὸ σῆμα εἰς τὴν πραγματικὴν ἄμορφαν. Ἀσφαλὸς δὲν θὰ ἔκομεν ἄλλην ἀποσκόλησιν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἐάν τοῦτο ἀπετέλει τὸ ἔργον μας ἐνταῦθα, ἀλλ' ἄλλον μας τὸν χρόνον θὰ ἐξοδεύσαμεν, εἰς τὸ νὰ καλλυπίζομεν τὴν δούλην σάρκα

μὲ πολλοὺς στολισμοὺς, τὴν δὲ κυρίαν αὐτῆς, τὴν ψυχὴν, θὰ τὴν ἀφίνομεν νὰ κῆται διὰ παντός εἰς κατὰστασιν χειροτέρων παντὸς ἀνθρώπου, εἰς ραθυμίαν καὶ ἄμορφαν. Δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς, ἀφοῦ μᾶς ἀπήλλαξε ἀπὸ τοῦτο τὸ ἄκαρι ἔργον, ἔβθεον ἐντός μας τὴν τέκνην τοῦ ὑψηλοτέρου πράγματος. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἡμπορεῖ νὰ μεταβάλῃ τὸ σῆμα του ἀπὸ κακομορφον εἰς ἄριστον, αὐτὸς ἡμπορεῖ τὴν ψυχὴν ἀκόμη καὶ ἂν φθάσῃ αὐτὴ εἰς τὴν ἐσχάτην βαθμίδα τῆς κακομορφίας, νὰ τὴν ἐξυψώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς τῆς καὶ τῶσόν ἑπέραιστον καὶ ποῦτην νὰ τὴν κάμῃ ὥστε νὰ τὴν ἐπιθυροῦν οὐκ ἴδον ἄνδρες ἀγαθοί. **Ε** ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ πᾶν πάντων βασιλεὺς, ὁ Θεός, καθὼς καὶ ὁ ψαλμῶδς περὶ αὐτοῦ τοῦ κάλλους ὁμολῶν, ἔλεγε· «Καὶ ἐπιθυροῖσι ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου» (Ψαλμ. 44, 12).

Δὲν βλέπειαι τί συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς κακομήρους οἰκοὺς τῶν γυναικῶν, οὐα τὰς μὲν ἀπεισίαι καὶ ἀνασκόνητοις μετὰ δυσκολίας θὰ τὰς ἐπιηλοῖσαν ἀκόμη καὶ οἱ μονομάχοι καὶ οἱ θηριομάχοι καὶ δραπέται τῶν φυλακῶν. ²¹ Ἄ Ἐνφ, ἐάν κάποια εὐμορφος καὶ εὐνεμῆς καὶ ἐντροπαλὴ ἤβλεν ἐκ περιπέσεως φθάσει ὡς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, οὐτε ὁ πλέον ἐνόος καὶ μεγάλος ἀνήρ δὲν θὰ ἐρυθροῖσεν νὰ τὴν λάθῃ ὡς γυναῖκα του· Ἐάν λοιπὸν συναντήται τῶσόν ἔλεος καὶ ὅσην περιρρόνησις τῆς δόξης μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε γυναικα ποὺ ἡτιμώσῃ πολλὰς εἰς κακομήρους οἰκοὺς νὰ τὴν ἀπαλλάσῃ κανεῖς ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ νὰ τὴν κάμῃ σύζυγον του, πολὺ περισσότερο συνβαίνει τοῦτο μετὰ τῶν Θεοῦ καὶ τῶν ψυχῶν, οἱ ὁποῖαι μὲ τὴν τυραννίδα τοῦ διαβόλου ἔχουν ἀπὸ τὴν ἀνωθεν εὐγένειαν των καταπέσει εἰς τὸ διαφθορεῖσιν τοῦ παρόντος βίου. Καὶ τοιαῦτα παραδείγματα θὰ εὕρησ πολλὰ εἰς τὰ βιβλία τῶν προφητῶν. **Β** ὅταν ὁμοίως διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Καθὼς καὶ ἐκεῖνη περιέπεσον εἰς πορνείαν, πορνείαν παράδοξον, καθὼς λέγει καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιάλ. «Πάσαις πόρνας δίδοται μοδάματα, οὐ δὲ μοσδοκῶσα μοδάματα καὶ ἐγένετο ἐν σοὶ διαστραμμένον παρὰ τὰς λοιπὰς» (Ἰεζ. 18, 38). Καὶ πάλιν ἄλλος· «Ἐκόθισας προσδοκῶσα αὐτοὺς ὡσεὶ κοράνη ἠρμημένῃ» (Ἰερ. 8, 8). Αὐτὴν λοιπὸν ὁ Θεός, τὴν ταυτοτοτρόπως πορνέυσασαν, καλεῖ πάλιν νὰ ἐπιστρέψῃ. Διότι ἡ αἰκαμαλοκία τῆς δὲν ἀπέθλασε τῶσόν εἰς τὴν τιμωρίαν, ὅσον εἰς τὴν ἐπιτροπήν καὶ τὴν ὀρθότασιν. Διότι, ἐάν ἤβλεν ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τιμωρήσῃ ἀπατ' διὰ παντός, δὲν θὰ τοὺς ἐπανέφερεν ὀπίσω ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ δὲν θὰ κατασκευάσαν μεγαλύτερα καὶ λαμπρότερα καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν νοσόν. **Γ** Ἔσται, λέγει, ἡ δόξα τοῦ οἴκου τοῦτου ἡ ἐσχάτη ὑπερ τὴν ἔμπροσθεν» (Ἄγγ. 2, 10).

Ἐάν δὲ τὴν πολλὰς περιπεσοῦσαν εἰς παρνεΐαν δὲν τὴν ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὴν μετάνοιαν ὁ Θεός, πολὺ περισσότερον θὰ δεχθῆ τὴν ἰδικὴν σου ψυχὴν, ποὺ διὰ πρῶτην φοράν ἔπαισαν εἰς τέτοιαν πτώσιν. Διότι δὲν ὑπάρχει δραστής σαμάτων καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι τόσοσ παράφρων, ποὺ νὰ φλέγεται τόσοσ διὰ τὴν ἐρωμένην του, ὅσων σφοδρῶς ἐπιθυμεῖ ὁ Θεὸς τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν. Τοῦτο δὲ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ διαπιστώσῃ κανεὶς καὶ ἐκ τῶν καθημερινῶν γεγονότων καὶ ἐκ τῶν θεῶν Γραφῶν.

Βλέπε λοιπὸν καὶ εἰς τὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ Ἱερεμίου καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἄλλων προφητῶν, ὅπου περιφρονεῖται ὁ Θεὸς καὶ παροθευρεῖται καὶ πάλιν ῥέζει πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπιδικεῖ τὴν φιλίαν ἐκείνων ποὺ τὸν ἀπειροῦντο, ἢ πρᾶγμα ποὺ καὶ ὁ Χριστὸς ἐδήλωσεν εἰς τὰ εὐαγγέλια, λέγων «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπειταλήνους πρὸς αὐτήν, πόσας ἠθέλησα ἐπινοήσασθαι τὰ τέκνα σου, ὅν τρόπον ἐπινοήσεις ἄνθρωπος τὰ νοσῆα αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς καὶ σὺκ ἴθελισατε;» (Ματθ. 23, 37). Καὶ ὁ Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἔλεγεν «Ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κάποιον καταλόσων ἐαυτῷ, μὴ λογίζομενος αὐτοὺς τὰ παραπτώματα αὐτῶν καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν προσέθεμεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν, δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, Ἐ καταλλάγητε τῷ Θεῷ» (Β' Κορ. 5, 19-20). Τοῦτο τώρα νὰ θεωρῆς ὅτι ἐλάτῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς. Διότι, ὅσα μόνον ἀποστία, ἀλλὰ καὶ ὁ θίος ὁ ἀκάθαρτος εἶναι ἰκανὸς νὰ μᾶς δημιουργήσῃ τὴν ἀνεπιθύμητον αὐτὴν ἐκθραν «Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκός, λέγει, ἐκθρα εἰς Θεόν» (Ρωμ. 8, 7). Ἄς καταρρίψωμεν λοιπὸν τοῦτο τὸ μεσότοιον καὶ ἄς τὸ διασκορπίσωμεν καὶ ἄς τὸ καταστήσωμεν νεκρὸν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν μακαρίαν συμπύλιωσιν μετὰ τὸν Θεόν, διὰ νὰ γίνωμεν καὶ πάλιν ἀξιογάπητοι καὶ πόθητοι ἀπ' αὐτόν.

14. 22 Α Γνωρίζω ὅτι πόρα θαυμάζεις τὴν ὠραιότητα τῆς Ἑρμιόνης καὶ νομίζεις ὅτι τίποτε δὲν συγκρίνεται ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τὸ ἰδικόν της κάλλος. Ἄλλ' ἐάν θέλῃς, ὅμως φίλε, ἴσως κοσμιώτερος ἀπὸ αὐτὴν θὰ εἶσαι καὶ ὠραιός, ὅσων καλύτεροι εἶναι οἱ χρυσοὶ ἀνδριάντες ἀπὸ τοὺς πηλίνους. Ἐάν δὲ τὸ κάλλος ποὺ ὑπάρχει εἰς τὸ σῶμα τόσοσ ἐκπλήτῃ καὶ ἀναπτερόνῃ τὰς καρδίας, ὅταν τοῦτο διαλάμπῃ εἰς τὴν ψυχὴν, εἴ θὰ ἤμποροῖσε νὰ ἐξισωθῆ πρὸς τὸ τόσοσ καλὸν καὶ ὠραιόν; Διότι ἡ οὐσία τοῦ σωματικοῦ κάλλους δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ φλέγμα καὶ αἷμα καὶ ὕδρον καὶ καλὴ καὶ κυλὸς μασμένης τροφῆς. Διότι μετὰ αὐτὰ καὶ οἱ ὀφθαλμοί

καὶ οἱ παρειαὶ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ποτίζονται καὶ ἂν καθημερινῶς Β δὲν δεχθῶν αὐτὸ τὸ ποτῖσμα, ποὺ ἀνοδαίνει ἀπὸ τὴν κοιλίαν καὶ τὸ ἥπαρ, τότε τὸ ὄμμα Β' ἀρχίσῃ περισσότερον ἀπ' ἑστὶ εἶναι φυσιολογικὸν νὰ ρυτιδῶται, οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ κοιλαινῶνται καὶ εὐθὺς ὅλη ἡ ὠραιότης τοῦ προσώπου νὰ ἐξοφανίζεται. Ὡστε, ἐάν σκοπῆς εἰ ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τοὺς ὠραίους ὀφθαλμούς, ἀπὸ τὴν εὐθείαν ρίνα, τὸ στόμα καὶ τὰς παρειάς, οὐδὲν ἄλλο θὰ εἴησῃ ὅτι εἶναι ἡ ὠραιότης τοῦ σώματος, παρὰ τάφος κεκοκκιμένος. Ἀπὸ τόσοσ ἀκαθαρσίαν εἶναι γεμάτα τὰ ἐντός μας. Ἐπειτα, ἐάν βῆς κάποιον ρόκος λερωμένον με φλέγμα καὶ σίελον, ὅστε μετὰ τὸ ἔκρυν τῶν δακτύλων σου θὰ ὑπέρερος νὰ τὸ ἐγγίσης καὶ δὲν θὰ ἀνεκῶσων ὅστε κἂν νὰ τὸ κυττάξῃς, ἐνῷ κάσκεις ἐκατακτικὸς ἐμπρὸς εἰς τὰ σῶματα ποὺ εἶναι ταμεῖα καὶ ἀποθήκη τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν. C

Τὸ ἰδικόν σου κάλλος ἡμᾶς δὲν ἦτο τέτοιον, ἀλλ' ἦτο τόσοσ καλύτερον, ὅσων ἀπὸ τὴν γῆν ὁ οὐρανός, μᾶλλον δὲ λαμπρότερον καὶ καλύτερον. Βεβαίως ψυχὴν κυρίως σῶμα καὶ οὐθενὰ δὲν εἶδε. Παρὰ ταῦτα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρισκομένην θὰ προσπαθῶσῃ νὰ παραστήσῃ τὸ κάλλος τῆς σχετικόντῃς τῆν με πνευματικῶς φώσεως ἀνωτέρας τῆς. Ἄκουσε λοιπὸν πῶς ἐξέπληξεν ἡ ὠραιότης αὐτῶν τὸν Δανιὴλ, τὸν ἄνδρα τῶν ἐπιθυμιῶν. Θέλωσιν λοιπὸν νὰ παραστήσῃ τὸ κάλλος αὐτῶν καὶ μὴ ἔσων παρόμοιον σῶμα νὰ εὐρη, προσέφυγεν εἰς τὰς μεταλλικὰς ὕλας καὶ οὐτε ἠρκόσθη μόνον εἰς αὐτάς, D ἀλλὰ καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς ἀστραπῆς ἔφρeren ὡς παράδειγμα. Μολοντί δὲ ἐκείναι δὲν ἐδείξαν τὴν οὐσίαν τῶν καθαρῶν καὶ γυμνῶν, ἀλλὰ πολὺ ἄμυδρῶς καὶ σινεσκιασμένως, ὅμως τόσοσ διέλεμψαν, πόσων ὠραιότεροι πρέπει νὰ εἶναι ὅταν στεροῦνται ἀποιοῦδῆστε καλύμματος; Παρόμοιόν τι πρέπει νὰ φαντάζεται κανεὶς καὶ διὰ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς. *Ἐσοντι, λέγει, ἰσάγγελοι (Λουκ. 20, 36).

Ἀκόμη δὲ προκειμένου καὶ διὰ τὰ σῶματα, καλύτερα καὶ θαυμασιώτερα τῶν ἄλλων σμμάτων εἶναι ὅσα εἶναι ἐλαφρότερα καὶ λεπτότερα καὶ ὁμοιάζων περισσότερον πρὸς τὰ ἀσμάματα. Τῆς γῆς λοιπὸν ὁ οὐρανός καὶ τοῦ ὕδατος τὸ πῦρ καὶ τῶν λίθων οἱ ἄστέρες εἶναι ὠραιότεροι. E Τὰ χρώματα τῆς Ἱριδος ἀκόμη τὰ θαυμάζομεν πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἴα καὶ τὰ ρόδα καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἀνήθ τῆς γῆς. Γενικῶς δὲ, ἐάν ἦτο δυνατόν νὰ βῆσῃ μετὰ τοὺς σωματικούς σου ὀφθαλμούς τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς, θὰ περιφρονήσοσς αὐτὰ τὰ φυσικὰ παραδείγματα, ποὺ μετὰ παρέστῃσαν τόσοσ ἄσθενικά τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς. Ἄς μὴ ἀμελήσωμεν λοιπὸν τέτοιον ἀπόκτημα

και τέτοιον μακαριότητα, και μέγιστα όταν γίνεται εβκόλη ή επάνοδος εις εκείνο το κάλλος. **21 Α** με την ελπίδα των μελλόντων αγαθών. «Τό γάρ παραίτια, λέγει, ελκφρόν της θλίψεως ημών καθ' υπερβολήν εις υπερβολήν αίνιον θόρος δόξης κατεργάζεται, μη σκοπούτων ημών τα ελεπόμενα, αλλά τα μη ελεπόμενα· τα γάρ ελεπόμενα προσκαιρα, τα δε μη ελεπόμενα αίνια» (Β' Κορ. 4, 17).

Εάν δε τας θλίψεις, που γνωρίζεις, τας άνωμασεν ελαφρός ο άπόστολος Παύλος, επειδή δεν απέβλεπεν εις τα ελεπόμενα, πολύ περισσότερο υποφερτόν είναι το να παύση κανείς να άσεληγί. Διότι δεν σε προσκαλύμην να υποστής τους κινδύνους των περασμένων καιρών, ούτε τους καθημερινούς θανάτους, τας συνεχείς πληγάς, τας μαστιγώσεις, τα δεσμά, την πρόσ των κόσμων άποστροφήν, **Β** το παρά των συγγενών μίσος, τας άλλαπαλληλους άγρυπνίας, τας μακράς άδομοπαρίας, τα ναυάγια, τας εφοδούς των λιπών, τας παρά των συγγενών έπιβουλάς, την λύπην ύπέρ των φίλων, την πείναν, το ψύκος, την γυμνάτητα, την πύρωση, την άθυμίαν διά τα κατά σε και τα των άλλων. Τίποτε από όλα αυτά δεν σου ζητώμεν πλέον, αλλά ίσην μόνον έκω δέξασιν, να άπαλλαγής από την επάρατον δουλείαν και να επανέλθης εις την προτέραν σου ελευθερίαν, αφού έννοήσης και την τιμιότητα που επρωλάσσεται ένεκα της άσεληγίας και την τιμήν ένεκα του προτέρου θίου. Διότι το να ραθυμούν αυτοί που δεν πιστεύουν εις το κήρυγμα της άναστάσεως και αούδέποτε να μη φθάουν εις τον τοιαύτον τρόπον, **С** ούδολως είναι παράδοξον. Το να ζούμεν όμως τίσον θήλια και ταλαίτωρα, ημείς που πιστεύομεν περισσότερο εις τα μέλλοντα παρά εις τα παρόντα και να μη παθαίνωμεν τίποτε όταν άναλογιζόμεθα εκείνα αλλά να έσχωμεν πέσει εις άκραν άνασθησίαν από είναι υπερβολικά παράλογον. Διότι όταν οι ποιοί πρότιυμεν δεσ και οι άπιστοι, η μέλλον εβρισκόμεθα εις χειροτέραν από εκείνου κατόπισσιν (διότι ύπάρχουν πολλοί και μεταξύ αυτών, οι όποιοι διέλαμπαν εις τον κατ' άρετήν θίον) ποία παρηγορία και ποία συγγνώμη θα ύπάρξη δι' ημάς;

Και πολλοί μόν έμποροι μολονάτι περιέπεσαν εις ναυάγια δεν έγκατέλειψαν κατόπισν το έργον των, άλλ' εββάδισαν εκ νέου την ατήν όδόν, **Д** και αυτά, ενώ δεν έπρωιγαν οι θιοι, αλλά έπαθον την ζημίαν από την θίαν άνέμων. Ημείς όμως που ημωροθίμεν με θάρρος να ελιπύωμεν εις το τέλος και γνωρίζομεν καλώς ότι, εάν δεν θέλωμεν ημείς, ούτε ναυάγιον θα συρθή, ούτε καμμία τυκόν ζημία, δεν θα έπακηρθώμεν πάλιν το ίθιον έργον, όπως και πριν, και δεν θα έπιδόθωμεν εις το έμπορίον ως και πρότερον, αλλά θα

μείνωμεν άπρακτοι και με σταυρωμένες τας κείρας. Και εβθε να τας έσωμεν σταυρωμένες και ότι ύνωμημένες έναντίον μας, ποδύρα που άποτελεί έξαιρετικήν παραφορούσην. Διότι εάν κανείς πυγμάχος άφήση ελεπότερον τον αντίπαλόν του, και στρέψη τας κείρας αυτού κατά της κεφαλής του και το πρόσωπόν του μωλοπισθή, πές μου, λοιπόν, δεν θα τον θεωρήσωμεν παράφορον;

Ε Μάς υπεσκέλισεν ο διάβολος και μάς ένίκησε· λοιπόν, πρέπει να ενεργώμεν και να μη παρασυρόμεθα και κατακρημνίζωμεν έαυτοός και εις τα τραύματα που εδέκασθην από εκείνον να προσθέσωμεν και εκ της ίδουκής μας άμελείας άλλα. Διότι και ο μακάριος Δαβίδ έπεσεν εις το ίθιον παράπτωμα, εις το άπιστον και έού πάρα και δικι μόνον εις αυτό, αλλά και εις άλλο έν συνεχεία, δηλαδή των φόνον. Τι συνθή ήμως, έμεινε εις την πίσυν του; Δέν ηγήρόθη άμείκος πάλιν και δεν παρετάκη διά να άντιπραπισή πάλιν τον εκθρόν; Τέτοιαν δε νίσην κατάφερον εις τον αντίπαλόν του, **24 Α** ώστε και μετά θάνατον έγινε προστάτης των άπογόνων του. Είς τον Σολομώνα που έτόλμησε την μεγάλην εκείνων παρανομίαν και έγινε αιτία πολλών θανάτων, ο Θεός λέγει, ότι διά τον Δαβίδ του άφάνει την βασιλείαν ολόκληρον, λέγων: «Διαρρήσεων διαρρήξω την βασιλείαν σου εκ χειρός σου και δώσω αυτήν τή δουλίω σου. Πλην έν ταις ήμέραις σου ού ποιήσω τοτο. Διαιτι; Διά Δαβίδ τον πατέρα σου· εκ χειρός του υιού σου λήψομαι αυτήν» (Γ' Βασ. 11, 11-12). Και τον Έξεκίαν που εκινδύνευσε να άποθάνη, μολονάτι ήτο δικαίος, του υπεσκέθη ότι θα τον βοηθήση πάλιν προς χάριν του μακαρίου Δαβίδ, λέγων: «Υπερασπίω, λέγει, **В** ύπέρ της πόλεως ταύτης του σώσαι αυτήν δι' έμε και διά Δαβίδ τον πατέρα μου» (Δ' Βασ. 19, 34). Τόσον μεγάλη είναι η δύναμις της μετανόας.

Εάν λοιπόν και εκείνος έσκέπτετο αυτά που σκέπτεται και έού πάρα, ότι είναι άδύνατον να έβιλειώση τον Θεόν και εάν έλεγε μέσα του: Μή έτίμησεν ο Θεός με μεγάλην τιμήν και εις τούς προφήτας με κατέταξε και την έξουσίαν των όμοθρώνών μου έδωσε και με προσέβαλεν από πολλούς κινδύνους, πώς θα ήμωροθίω λοιπόν να έβιλειώσω πάλιν τον Θεόν μετά από τέτοιου είδους παρανομίαν και φόνον; Εάν έσκέπτετο αυτά, δικι μόνον τα μετά ταύτα δεν θα έπραττεν, αλλά και τα πρότερα θα τα έξηράνιζε.

15. Θάνατον δεν προκαλούντο μόνα τα τραύματα του σώματος, **С** όταν παραμελόνται, αλλά και εκείνα της ψυχής. Και όμως, εις τοιαύτων όπειων παραλογισμού εββάσασθην ημείς, ώστε εκείνα μόν να τα έπιμελόμεθα προσεκτικώς,

αυτά, δὲ νὰ τὰ παραμελοῦμεν. Μολοντοὶ δὲ πολλὰ σώματα συμβαίνει πολλάκις, ὡς εἶναι φυσικόν, νὰ παραμένουν ἀνίστα, παρὰ ταῦτα οὐδὲν ἀποκαταστάσει, καὶ ἐνῶ συνεχῶς ἀκούομεν τοὺς ἰατροὺς νὰ λέγουν, ὅτι τοῦτο τὸ πάθος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεραπευθῆ με φάρμακα, ὅμως ἐπιμένομεν νὰ τοὺς παρακαλοῦμεν νὰ ἐπινοήσουν κάποιον τρόπον παραγορίαν. Εἰς τὰς ψυχὰς ὅμως ἔστι οὐδὲν νόσημα ἀνίσταν ὑπάρχει, ἀφοῦ δὲν ὑπάρκουν αὐταὶ εἰς τὰς συνέπειας τῶν φυσικῶν νόμων, ὡς νὰ ἦσαν τὰ πάθη ξένα, **Δ** τὰ παραμελοῦμεν καὶ περιπίπτομεν εἰς ἀπόννησιν. Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἡ φύσις τῶν νοσημάτων εἶναι εὐλογαὶ νὰ μῆς ἀφῆ εἰς ἀπόννησιν, φροντίζομεν διὰ τὴν ὑγείαν μας, ὡς οὐκ ἐκείνους ποὺ ἔχουν πολλὰς ἐπιβλαβεῖς θεωρίας. Ἐκεῖ ὅμως ὅπου τίποτε δὲν ἀποκλείεται, ἀπομακρυνόμεθα καὶ βεβαιώομεν ἐπιλείπειαν ὡσὺν ἐπιγνωσμένα. Τόσον περισσότερο ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὸ σῶμα παρὰ διὰ τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ οὐνοῦμεν οὕτε τὸ σῶμα. Διότι ὁ παραμεινὼν τὴν ἀνωτέραν τοῦ σώματος ψυχὴν καὶ ἐπιδεικνύων ὀλην τὴν φροντίδα διὰ τὸ κατώτερον τῆς ψυχῆς σῶμα, καταστρέφει καὶ κάνει ἀμώτερον. Ὁ τῆρῶν ὅμως τὴν τάξιν καὶ ἐπιμελούμενος καὶ περιούσιον τὸ κορυφαίον, καὶ ἂν ἀκόμη παραμείνη τὸ δεῦτερον, **Ε** μετὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ πρώτου καὶ τοῦτο ἔχει ἀποῦσει. Αὐτὸ δὲ δηλώνουν καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε: «Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνει: φοβηθῆτε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσει ἐν γένει» (Ματθ. 10, 28). **25 Α**

Σὲ πείθο ὁρά γε, ὅτι διὰ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς οὐδέποτε πρέπει νὰ ἀπελιπώμεθα, θεωροῦντες αὐτὰ ὡς ἀνίατα, ἢ μη-πως θέλῃς πάλιν καὶ ἄλλους λόγους; Καὶ ἂν ἀκόμη ἀπει-ρους φορές περιέλθῃς εἰς ἀπόννησιν, ἐγὼ ποτὲ δὲν θὰ ἀπελ-πισθῶ διὰ σέ, οὕτε αὐτὸ διὰ τὸ ὅποιον κατηγορῶ τοὺς ἄλ-λους θὰ τὸ πάθος ἐγὼ, μολοντοὶ βεβαίως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα νὰ ἀπελιπῆται κανεὶς ὁ ἴδιος καὶ νὰ τὸν ἀπελιπῆ ἄλλος. Διότι, ὁ ἀπελιπόμενος ἀπὸ κάποιου ἄλλου καὶ ἂν τελικῶς πάθῃ τοῦτο, θὰ συγκληθῆ ταχέως: ὁ ὅψ' ἐαυτοῦ ὅμως ἀπελιπόμενος, οὐδέποτε συγκληθῆται. Διὰ τὴν αὐ-τὴν δὲν εἶναι κύριος τῆς φροντίδος καὶ μετανοίας ἐκείνου. Ἄλλ' ὅμως οὕτε ἔστι θὰ περιέλθῃ εἰς ἀπόννησιν διὰ σέ, **Β** καὶ ἂν ἀκόμη ἀπειρους φορές πάθῃς τοῦτο, διότι ἴσως ὑπάρ-ξῃ κάποια ἐπιστροφή πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀποκατάστασις εἰς τὸν πρότερόν σου θίον. Ἄκουε δὲ καὶ τὰ ἑξῆς. Οἱ Νινευῖται ὅταν ἤκουσαν τὸν προφήτην Ἰωνῶν ἀπειθυμώμενον καὶ σα-φῶς ἀπειλούντα αὐτούς, ὅτι «ἔτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νινευὶ κα-

ταστροφῆσεται» (Ἰων. 3, 4), οὔτε τότε ἔκαστος τὸ θάρρος τῶν, μολοντοὶ δὲν ἐφαίνοντο νὰ ἔχουν θάρρος ὅτι θὰ πείσουν τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ ἀντίθετον ὑποπευθόμενοι ἀπὸ τὴν προειδοποίησιν τοῦ προφήτου (διότι εἰς τοὺς λόγους ἐ-κείνους δὲν ὑπῆρχε πρόθεσις, ἀλλ' ἦτο ἀπόφρασις καθαρὰ). Παρὰ ταῦτα ὅμως ἐβέβαιον τὴν μετάνοιαν τῶν λέγοντες: «Τίς οἶδεν, εἰ μετανοήσῃ καὶ παρακληθῆσεται ὁ Θεός καὶ οπιστρέφῃ ἀπὸ ὀργῆς τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ; **Σ** καὶ οὐ μὴ ἀπολι-μῆσθαι; Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῶν ὀδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν καὶ μετενόησεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ κακίᾳ, ἢ ἐλάλησεν τοῖς ποιῆσαι αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐποίησεν» (Ἰων. 3, 10). Ἐὰν δὲ βάρβαροι καὶ ἀστόχαστοι ἄνθρωποι τόσον πολὺ ἠμπόρουν νὰ συνεπείθουν, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ κάμωμεν τοῦτο ἡμεῖς ποὺ ἔχομεν διαπαιδαγωγηθῆ με θεῖα διδάγματα καὶ τοιαῦτα παραδείγματα ἔχομεν ἴσῃ πολλὰ καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰ γεγονότα. «Οὐ γάρ, λέ-γει, εἶσιν αἱ θουλαὶ μου ὡσπερ αἱ θουλαὶ ὑμῶν, οὐδὲ αἱ ὀδοὶ μου ὡσπερ αἱ ὀδοὶ ὑμῶν· ἀλλ' ἔσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τόσον ἀπέχει τὸ διανοημάτῳ μου ἀπὸ τῆς διανοίας ὑμῶν καὶ αἱ θουλαὶ μου ἀπὸ τῶν θουλῶν ὑμῶν» (Ἠσαίας 55, 8-9). Ἐὰν δὲ ἡμεῖς τοὺς ὑπέρβας μας ποὺ συχνὰ σφάλ-λουν, **Δ** διὰν ὑποσχεθῶν ὅτι θὰ γίνουμιν καλύτεροι, τοὺς δε-χόμεθα καὶ πάλιν τοὺς δίδομεν τὴν προίεραν τῶν τιμῶν, πολ- λάκις μάλιστα τοὺς ἐπιτρέπομεν νὰ ἔχουν περισσότερο θάρ-ρος ἀπὸ πρὶν εἰς τὰς σκέψεις τῶν πρὸς ἡμᾶς, πολὺ περισσό-τερον τοῦτο θὰ κάμῃ ὁ Θεός. Διότι ἐὰν μῆς ἐπλάσῃ διὰ νὰ μῆς κολάσῃ, θὰ ἔκωμεν καλὰ νὰ ἀπελιπῶμεθα καὶ νὰ ἀμφι-σβηθῆ τὴν σωτηρίαν σου· ἐὰν ὅμως ἀπὸ διὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀπὸ μόνον τὴν ἀγαθότητά του μῆς ἐδημιούργησεν, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ αἰώνια ἄγαθα καὶ κράτη τὰ πάντα δι' αὐτό, καὶ ἀσκαλεῖται ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν με αὐτό, τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποὺ μῆς κάμνει νὰ ἔχωμεν ἐνδοσασπίου; Τὸν παρόργισα πολὺ καὶ ἔσον κανεὶς ἄλλος ἄνθρωπος; **Ε** Διὰ τοῦτο πρέπει περισσύτερον νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὰ παρῶντα καὶ νὰ μεταμελήθῃς διὰ τὰ προσηγόμενα καὶ νὰ ἐπι-δεῖξῃ μεγάλην μεταβολήν. Δὲν θὰ ἠδύναται βηλαθῆ νὰ τὸν παροῦσιν τῶν τῶν ἀπὸ τὸν ἄριστον ἀπὸ ἡμᾶς, ἔσον τὸ νὰ μὴ θελήσωμεν νὰ βελτιωθῶμεν εἰς τὸ ἔξῃς. **26 Α** Καθότι, τὸ νὰ ἀμαρτήσῃ κανεὶς ἴσως εἶναι ἀνθρώπινον, τὸ νὰ παραμεί-νῃ ὅμως εἰς τὴν ἀμαρτίαν, τοῦτο καθόλου δὲν εἶναι ἀνθρώ-πινον ἀλλὰ σατανικὸν ἐπιπέλας. Ἡλικὸν δὲ πᾶσι μείφαται ὁ Θεός διὰ τοῦ προφήτου τοῦ τοῦτο περισσύτερον ἀπὸ ἐκείνου. «Καὶ εἶπον, λέγει, μετὰ τὸ πορνεῦσαι οὕτῃ αἰτία πάντα. Πρὸς με ἀνέστρεψεν καὶ οὐκ ἀνέστρεψα» (Ἰερ. 3, 7). Καὶ

ἄλλου πάλιν, θέλων να δείξη τὴν μεγάλην κλίσην ποῦ ἔχει πρὸς τὴν σωτηρίαν μας, ἐπειδὴ μετὰ τὰς πολλὰς παρανομίας ὑπεσεθέθησαν ὅτι θὰ βαδίζουσι τὴν ὁρθὴν ὁδόν, ὅταν τοὺς ἤκουσον, εἶπεν: «Τίς δύσως εἶναι οὕτω τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, ὥστε φοβεῖσθαι με καὶ φυλάσσεσθαι τὰς ἐντολάς μου πάσας τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Ἐ ἴνα εὖ ἦ αὐτοῖς καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν δι' αἰῶνος.» (Δευτ. 5, 29). Καὶ ὁ Μωϋσῆς συνομιλῶν πρὸς αὐτοὺς εἶπεν: «Καὶ νῦν, Ἰσραὴλ, τί Κύριος ὁ Θεὸς αἰτεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν σου καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις τοῖς ὁδοῖς αὐτοῦ καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν.» (Δευτ. 10, 12). Αὐτοὶ λοιπὸν ποῦ φροντίζει νὰ ἀγαπᾶται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ κἀρνεῖ τὸ πᾶν πρὸς τοῦτο καὶ ποῦ οὕτε τὸν μονογενῆ του Υἱὸν ἐλυτήθη διὰ τὴν μεθ' ἡμῶν φιλίαν καὶ ποῦ ὀπισθεῖσθε καὶ ἂν συμφυλιωθῶμεν μαζὶ του θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀγαπητόν, πᾶς ἢν θὰ μᾶς δεχθῆ καὶ ἀγαπήσῃ ὅταν μετανοήσωμεν:

Ἄκουε ὄμοι καὶ διὰ τοῦ προφήτου τί λέγει: «Λέγει οὗ τὰς ἀνομίας σου πρώτος. Ἰνα δικαιωθῆς» (Ἠσ. 43, 26). Ὁ τοῦτο δὲ τὸ ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἡμῶς διὰ νὰ γίνῃ ἢ πρὸς αὐτὸν φιλία μας σφοδρά. Ὅταν ἡλιαθὴ ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ, μολονότι ἔχει ὑβρισθῆ πολλὸ ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους του, ἐν ταῦτοις δὲν ἐβόησε οὕτε ἔπει τὸν πόθον του δι' αὐτούς, διὰ κατένευεν ἄλλον λόγον δὲν φροντίζει νὰ κοινοποιηθοῦν αἱ ὀβριεῖς, εἰμὴ μόνον διὰ νὰ δείξη τὴν σιθεράν του φιλιαν καὶ προσελκύσῃ ἐκεῖνους εἰς μεγαλύτεραν καὶ ἐντονιότεραν ἀγάπην. Ἐὰν δὲ ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτημάτων διδοῖ τὴν ἀνακούφισιν, πολλὴ περισσότεραν διδοῖ τὸ νὰ ἐξαλειφωμεν αὐτὰ διὰ τῶν ἔργων. Ἐὰν δὲν ὑπῆρκεν αὐτό, καὶ ἠμπόδιζε πάλιν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ πρότερον αἰ ἔστω καὶ μίαν φοράν ἐκτραπέυτες τῆς εὐθείας ὁδοῦ, κανεὶς ἴσως ἐκείος ὀλίγων καὶ εὐαρθῶμεν δὲν θὰ εἰσέρχεται ποτὲ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐνῶ νῦν θὰ εὐραρίωμεν ὅτι οἱ περισσότερον δοξασθέντες εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ μετενόησαν διὰ τὰ σφάλματά των. Διότι ἐκεῖνοι ποῦ ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὸ κακόν, καὶ εἰς τὰ ἀγαθὰ τὴν ἴδιαν πάλιν θὰ ἐπιδείξωμεν, ἐπειδὴ γνωρίζουσι καλῶς πὸ ὅσον κρῆσος εἶναι κρημνίσματα, πρᾶγμα ποῦ ἐδῆλωσε καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἔλεγε πρὸς Σίμωνα τὸν φοριᾶσάν περὶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης: «Ἐβλέπε, λέγει, ταύτην τὴν γυναῖκα: Σιωπήσῃ σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδαρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκες: οὕτῃ δὲ τοῖς δάκρυμαί τοὺς πόδας μου ἔβρεξε καὶ τὰς θρῆναι αὐτῆς ἐξέμαζε. Φιλητὰ μοι οὐκ ἔδωκες: οὕτῃ δὲ ἄψ' οὐ εἰρηάθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. Ἐ Ἐλάτῃ οὐκ ἤλειψες τὴν κεφαλὴν μου, αὐτῇ δὲ μύρρον ἤλειψε τοὺς πόδας μου. Οὐ κἀριν λέγω

σοι, ἀφῆονται αἱ ἁμαρτίαι οὗτης αἱ κολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολὺ. Ὡ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπε δὲ αὕτῃ: Ἄφῆονται σοι αἱ ἁμαρτίαι» (Λουκ. 7, 44-48).

18. ²⁷ Ἀ διὰ τοῦτο καὶ ὁ διάβολος, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι οἱ διαπράξαντες τὰ μεγάλα κακά, ὅταν ἀρχίζουσι νὰ μετανοῶσι πράττουσι τοῦτο πολὺ ἐντονα, καθὼς γνωρίζουσι ὅσα ἐπιημέλησαν οἱ ἴδιοι, φοβεῖται καὶ τρέμει μῆπως ποτὲ κἀμῶν ἀρχὴν τῆς μετανοίας. Διότι ὅταν ἀρχίζουσι, τότε λοιπὸν προχωροῦν ἀκάθεκτοι καὶ ὡπὸν τὸ πῦρ ὑπὸ τῆς μετανοίας ἀναρριπιζόμενοι, καθαριότερας καὶ ἀπὸ τῶν καθαρῶν χρυσῶν ἐξεργάζονται τὰς ψυχὰς των, ὡπὸν νὰ ὑβῶνται ὑπὸ πινος ἐνέμου ἰσχυροῦ, τῆς συνεδέσεως καὶ τῆς ἀναμνήσεως τῶν ἁμαρτημάτων, εἰς τὸν λιμένα τῆς ἀποθείας. Καὶ εἰς τοῦτο εὐρίσκονται εἰς πλεονεκτικότεραν θέσιν ἀπὸ τοῦς εὐρηκσαντας καθόλου, εἰς τὸ ὅτι ἔσκουσι περισσότερον ὀρθοῦ τὴν προθυμίαν των, Ἄρκει, ὅπως εἶπα καὶ πρῖν, νὰ κἀμῶν ἀρχὴν. Ἐ Διότι τὸ δυσχερὲς καὶ δυσκατόρθωτον εἶναι τοῦτο, τὸ νὰ ἠμπορήσῃ κανεὶς νὰ σταθῇ εἰς τὴν εἰσοδὸν καὶ ἐγγίσῃ τὰ πρόθερα τῆς μετανοίας καὶ νὰ ἀποθήσῃ καὶ νὰ καταβάλλῃ τὸν ἐκθρόν ποῦ κἀθετα εἰς τὴν εἰσοδὸν καὶ ἐκπέριει πῦρ. Μετὰ δὲ τοῦτο, ὅτε ἐκείνος θὰ ἐπιδείξῃ τὴν μανίαν ἀπαζ καὶ ἠτηγῆ καὶ κέση ἐκεῖ ὅπου ἦτο ἰσχυρὸς, ἡμεῖς δὲ θὰ ἀποκησώμεν μεγαλύτεραν προθυμίαν καὶ μὲ πολλὴν εὐκαλίαν θὰ θαυσιώσωμεν τὸν καλὸν ἀγῶνα.

Ἀς ἀρχίσωμεν λοιπὸν τὴν ἐπιστροφήν καὶ ὡς ἐπιστρέψωμεν ἀνατρέκοντες εἰς τὴν πόλιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, εἰς τὴν ὅποιαν καὶ ἐπολιτογραφηθῆμεν καὶ διετάχθημεν νὰ πολιτευώμεθα. Ὁ Διότι τὸ νὰ περιέλθωμεν εἰς ἀπόγνωσιν, δὲν ἔχει μόνον τὸ κακόν ὅτι μᾶς κλέπει τὸς πόδας τῆς πόλεως ἐκείνης, οὕτε ὅτι μᾶς ὀδηγεῖ εἰς μεγαλύτεραν ραθυμίαν καὶ καταφρόνησιν, ἀλλ' ὅτι μᾶς ἐμβάλλει καὶ εἰς ἀνοσίαν σατανικὴν. Διότι καὶ ὁ διάβολος ἀπὸ οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο τοιοῦτος, παρὰ ἀπὸ τὸ ὅτι πρῶτον μὲν περιήλθεν εἰς ἀπόγνωσιν, ἔπειτα δὲ ἐκ τῆς ἀπογνώσεως ἔπεσον εἰς ἀνοσίαν. Καὶ ἡ ψυχὴ λοιπὸν, ὅταν μίαν φοράν ἐπιπέσῃ τὴν σκοτεινίαν εἰς τὸν αὐτὸν τῆς, οὕτε θὰ αἰσθανθῇ εἰς τὸ ἔξης πᾶς κατακρημνίζεσθαι, προσημῶσα νὰ λέγῃ καὶ κἀρνη τὰ πάντα ἐναντίον τῆς σωτηρίας τῆς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς οἱ μαινόμενοι, ὅταν κάποτε ἐπέσσαν τῆς ὕψους καταστάσεως, τίποτε δὲν φοβοῦνται, οὕτε ἐντρέπονται, ἀλλὰ ἀφόβως τὸ πάντα ταλμοῦν ἀκόμη καὶ ἂν πρόκειται νὰ πέσωσι εἰς τὸ πῦρ. Ὁ ἢ τὸν κρημνόν, ἢ τὸ μέλαρος, ἔτσι καὶ ὅσοι κατελήθησαν ἀπὸ τὴν τρέλλαν τῆς ἀπογνώσεως εἶναι εἰς τὸ ἔξης ἀνυκράτητοι τρέκουν εἰς κάθε τομῆα κακίας καὶ ἂν δὲν προλάβῃ ὁ θάνατος νὰ τοὺς ἔμπο-

βίωσιν ἀπὸ ἐκείνων τὴν μανίαν καὶ τὴν φοβὴν, προξενούν ἐς τὸν ἑαυτὸν τῶν ἄπειρα κακά.

Διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ, πρὶν ἐκὼμῃ καταπνοσθῆς βεβαίως ὑπὸ τῆς μέθης αὐτῆς, νὰ ἀνανήψῃς καὶ ἐγερθῆς καὶ νὰ ἐκδώσῃς τὴν σατανικὴν κραταιότητα καὶ ἂν δὲν εἶναι δυνατόν διὰ μῆς νὰ κάρησ τοῦτο, κατ' ἄλλογον τούτακατον καὶ μὲ ἤμερον τρόπον. Εἰς ἐμὲ ὅμως εὐκαλύτερον φαίνεται νὰ ἀποδομευθῆ κανεὶς ἀπὸ ὅλο μαζὶ τὰ περισφιγγόντα αὐτὸν οὐκ ανία καὶ νὰ μεταθεθῆ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μετανοίας. Ἐ Ἐὰν ὅμως τοῦτο σοῦ φαίνεται δύσκολον, ἀνάλαβε τὴν ὁδὸν ποὺ ὀδηγεῖ εἰς τὰ κρείττονα, ὅπως καὶ ἂν θελήσῃς, ἀλλὰ μόνον ἀνάλαβε καὶ φρόντισε διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ναὶ σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ ἱκετεύω, ἐν ὀνόματι τῆς προτέρας σου εὐδοκασίας καὶ παρηγοίας, εἶσι πάλιν νὰ σὲ ἱδωμιεν ἐπάνω εἰς τὴν ἰδίαν κορυφὴν καὶ καρτερίαν. Αὐπήσῃ σου τοὺς σκανδαλισμένους διὰ σέ, τοὺς πῖπτοντας, **28** Ἄ ὅσους γίνονται ραθυμότεροι καὶ ὄσους ἀπελπίζονται διὰ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς.

Διότι τώρα ἔχει καταλάβει τοὺς ἀδελφοὺς μας κατῆφρα, ἡδονὴ δὲ καὶ εὐθυμία τὰς συγκεντρώσεις τῶν ἀπίστων καὶ τῶν νέων ἐκείνων ποὺ εὐρίσκονται εἰς ραθυμότεραν κατάσταση. Ἐὰν ὅμως ἐπιστρέψῃς πάλιν εἰς τὴν προηγουμένην ὀρθότητα τοῦ θείου σου, θὰ συμβῇ τὸ ἀντίθετον καὶ ἡ μὲν ἐντροπὴ μας θὰ μεταθεθῆ εἰς ἐκείνους, ἡμεῖς δὲ θὰ ἐμφανισώμεθα μὲ παρηγοίαν μεγάλην, ἐπειδὴ θὰ σὲ θλίπωσιεν νὰ στεφανώσῃσαι μὲ περισσότεραν λαμπρότητα καὶ νὰ ἐγκωμιάζωσαι πάλιν. Διότι αὐτοῦ τοῦ εἴθους νίκαι προσφέρουν μεγαλύτεραν εὐδοκίαν καὶ εὐχαρίστησιν. Διότι δὲν θὰ λῶδῃς μόνον τὸν μισθὸν τῶν κατορθωμάτων σου, **Β** ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τῆς παρηγορίας καὶ παρηγοσίας τῶν ἄλλων, καθιστάμενος μέγα ὑποδείγμα, εἰς ἔθνον τυκὸν ἥθελε περιπέσει εἰς τὸ ἴδιον παρόμοιον, διὰ νὰ ἐγερθῆ ἐκ νέου καὶ ἐναντιῶν τὸν ἑαυτὸν του.

Μὴ παραβλέψῃς λοιπὸν ἐν τῶσων μέγα κέρδος, ὅτε μὲ τὴν λύπην νὰ καταβῆσῃς μέχρις ἄου τὰς ψυχὰς μας, ἀλλὰ ὅς μας τὴν δυνατοίτητά νὰ ἀναπνεύσωμεν καὶ νὰ ἀποτινάξωμεν τὸ νέφος ποὺ μᾶς κατέχει τῆς ἔθυμίας. Διότι τώρα, ἠκούσθημεν κατὰ μέρος, τὰ ἱδικὰ μας δεῖνά, τὰς ἰδικὰς σου θρηνησάμεν συμφορὰς. Ἐὰν ὅμως θελήσῃς νὰ ἀνανήψῃς καὶ ἰθὺς καθαροὺς καὶ ἀναλόγως τὴν πραγματοποιήσῃς τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας καὶ ἀπὸ τὸ πένθος τοῦτο θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃς καὶ τὸ περίσσευμα τῶν ἀμνηστιαίων μας θὰ ἔρῃς. **Γ** Ὅτι δὲ εἶναι δυνατόν οἱ ἐκ μετανοίας ἐπιστρέψαντες νὰ λαμβύωσιν μεγάλως καὶ φαιήμας καὶ περισσότερον πολλὰκις ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ἤρξαν τὸν κατ' ὀρθὴν βίον μὲ μίαν πτώ-

σιν, τὸ ἀπεδειξάμεν ἤδη καὶ ἀπὸ τὴν ἀγίαν Γραφήν. Ἐτετα ἀκριβῶς καὶ οἱ τελώναι καὶ οἱ πόρνοι κληρονομοῦν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἔτσι πολλοὶ ἔσονται τίθενται ποὺ μπροστὰ ἀπὸ τοὺς πρώτους.

17. Καὶ τώρα θὰ σοῦ ἀναφέρω μερικὰ ἱδικὰ μας, τὰ ἅπια καὶ ἐπὶ ὁ ἴδιος θὰ ἠμπορούσας νὰ θεοδώσῃς. Γνωρίζεις ἐκείνων τὸν νέον, τὸν Φαίνα, τὸν υἱὸν τοῦ Οὐρβανού, ὁ ἅποιος ἔρριψε ὄφρανας ἀπὸ πάλιν μακρὰν ἡλικίαν, ἐκληρονόμησε δὲ πολλὰ κτήματα καὶ δούλους καὶ ἀγροὺς. Αὐτὸς λοιπὸν κατ' ἀρχὴν ἀφοῦ ἀπεκαίρησε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν σχολεῖα **D** καὶ ἄφησε τὴν λαμπρὴν ἐκείνην ἀμνησίαν καὶ ἄλλην τὴν δικαιοσύνην ὑπεροψίαν, αἰφνης, ἀφοῦ ἐνεβύθη εὐτιελες ἰμάτων καὶ ἀνεκώμισε πρὸς τὴν ἐν ἄρει ἔρημιαν, ἐπέδειξε πολλὴ φιλοσοφημένην ζωὴν,¹⁸ ὅτι μόνον ἐκείνην τῆς ἡλικίας του, ἀλλ' ὅσην θὰ ἴδύνατο νὰ ἐπιδείξῃ κάποιος ἐκ τῶν μεγάλων καὶ ἀξιοθαυμάσιων ἐναρέτων ἀνδρῶν. Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ, ἀφοῦ ἐβαπτίσθη, πολλὸν περισσότερο ἐπεδίδοτο εἰς τὴν ἀρετὴν. Ὅλα ἔκαμον καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, ὅτι καὶ παρ' ὅλων, ὅτι ἀνετράφη μέσα εἰς πολλὸν πλοῦτον καὶ εἶκεν ἐπιφανεῖς προγόνους καὶ ἦτο τῶσων νέος, αἰφνης ἀφοῦ κατεπάτησε τὴν φαντασίαν τοῦ θίου, ἐξάρμησε πρὸς τὸ ἀληθινὸν ὕψος. Ἐ Ἐνθὺ ὅμως εὐρίσκειτο εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ ἐθαυμάζετο μερικοὶ διεφθαρμένοι ἄνδρες ποὺ τὸν ἐπιπέκοντο ὡς συγγενεῖς, κατῳρθώσαν καὶ τὸν ἐπανάφερον εἰς τὸν τρικυμῶδες πάλαιος τῆς ζωῆς. Καὶ ἀφοῦ ἐγκατέλειπεν ὅλα ἐκεῖνο, ἀπὸ τὴν ἔρημιαν τῶν ὁρέων ἐπανάκαμψεν εἰς τὴν δημοσιότητα τῆς αγοράς, καὶ καθήμενος ἐπάνω εἰς ἵππον καὶ περιποτικόμενος ἀπὸ πολλοὺς ἀκολούθους, **29** ἄ περιέρχεται εἰς ἄλλην τὴν πόλιν. Καὶ δὲν ἤθελε πῶρα ὅτε νὰ σωφρονῆ. Διότι ἀπὸ τὴν πολλὴν τρυφὴν πυρούμενος, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιδίδεται εἰς ἀτόπους ἐρπασα. Καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ περὶβάλλον του ποὺ νὰ μὴ εἴκεν ἀποκλείσει τὴν σωτηρίαν του. Ἰόσων πληθὺς καλῶν τῶν περιποτικῶν καὶ μαζὶ ἡ ὄφρανα, ἡ νέστις καὶ ὁ παλὺς πλοῦτος. Καὶ οὕτω ποὺ μέμφονται εὐκόλως τὰ πάντα, ἐπὶ αὐτοὺς ποὺ τὸν εἶκον ὀδηγήσει κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν κατάστασιν τούτην, τὸν κοτηγάρου λέγοντες, ὅτι καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν ἀπέτυχε καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του ὑποθέσεις δὲν θὰ εἶναι πλέον χρήσιμος, ἐπειδὴ ἐγκατέλειπε προῦρας τὰς σπουδὰς καὶ δὲν ἠμνησθῆ νὰ πάρῃ καὶ χρήσιμος ἀπὸ αὐτῆς. **Β** Ἐνθὺ ἐλέγοντο ταῦτα καὶ ὑπῆρχε πολλὴ ἐντροπὴ, μερικοὶ ἄγιοι ἄνθρωποι, ποὺ πολλὰκις εἶκον ἐπιπέσει εἰς τέτοιον εἶδος κωνήγια καὶ

18. Φιλοσοφία ἐνεβύθη σημαίνει τὴν ζωὴν ποὺ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸ μυστατικὸν ἰδεῶδες.

ὡπὸ τὴν πεῖραν εἶπον μάθει κολῶς, ὅτι διὰ τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται ὅποιος εἶναι ὑπλισμένος μὲ τὰς εἰς Θεὸν ἐλπίδας του, ἀφοῦ τὸν παρακολοῦθουν συνεχῶς, κάποτε ποῦ τὸν εἶδον εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ τὸν ἐπιλοιάζον καὶ τὸν ἐχαιρέτων. Καὶ κατ' ἄρκας ἐκείνος ὡρ' ὕψηλόν, καθήμενος ἐπὶ ἵππων, τοὺς συνεζήτηι κυρίως νὰ στρέφῃ πρὸς τὸ μέρος των τὴν κεφαλὴν· τὴση ἀνασκυντῖα τὸν δικατεῖχε κατ' ἀσκάς.

Οἱ εὐσιπλαγκτοὶ καὶ φιλάεκνοι ὅμως ἐκείνοι ἄνθρωποι C διὰ τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἤσκοντο καὶ εἰς ἓν μόνον ἀπέβλεπον, πῶς θὰ ἀρπάξουν τὸ ἄριον ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἄσκων, πράγμα ποῦ ἐπέτυχαν διὰ τῆς ὑπομονῆς. Κατόπιν ἐκείνος ὡς εὖ συνήλθεν ἀπὸ κάποιαν παραφροσύνην καὶ ἐντραπείε ἀπὸ τὴν τακτικὴν των παρουσίαν, ἔν ποτε τοὺς βέβληεν ἐκ τοῦ μακρόθεν νὰ πλησιάζουν, ἐπιθά ἡμέρας ἀπὸ τὸν ἵππον του καὶ κόπταν τὴν κεφαλὴν, μετὰ σιγῆς ἤκουεν ἀπὸ αὐτοὺς ὄλα, προσεδύων συνεχῶς εἰς τὸν ἀπέναντί των σεβασμὸν καὶ τοὺς ἔτιμα. Ταιουτοτρόπως δὲ ἀφοῦ τὸν ἀπερρέκρυναν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὰ δάκτυα ἐκείνων, τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν προτέραν πάλιν ἔρημιον καὶ φιλοσοφίαν.

Τόσον δὲ ἔλαμψε πάρα, ὥστε ὁ πρότερός του θῆς πασσαλλόμενος μὲ ἐκείνον πρὸ ἤρκως D μετὰ τὴν πτώσιν του νὰ θεωρηθῆι ὡς μὴ ὑπάρκων. Διὰ τὴν κατανόησιν καλῶς μὲ τὴν πεῖραν του τὸ δόγμα καὶ διαμορφώσας τὸν πλοῦτόν του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐλευθερώσας τὸν λαίπτον του ἀπὸ τὰς φροντίδας, ἔκοψε διὰ παντὸς κάθε πρόθεσιν ἐκείνων ποῦ θὰ ἤθελον εἰς τὸ ἔξῃ νὰ ἐπιβουλεύουθιν τὴν ἡσυχίαν του. Καὶ πάρα θαδίζων πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, ἔβρασε λαίπτον εἰς αὐτὸ τὸ τέμα τῆς ἀρετῆς.

Καὶ αὐτὸς θεοδίκως ἐνὶ ἦτο ἀκόμη νέος καὶ ἔπεισε καὶ ἠγγέρθη. Κάποιος ἄλλος ὅμως, ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς ἀσκητικούς ἰδρύτας, τοὺς ὁποῖους ἔκωσε ἴδων εἰς τὴν ἔρημον, ἔκων μόνον ἓνα συνασκητὴν E καὶ ἀγγελικὸν θῆον ζῆσας³⁰ καὶ πρὸς τὸ γῆρας κατευθυνόμενος, δὲν ἤξεύρας πῶς, ἀπὸ κάποιαν σατανικὸν σμιθὰν καὶ νισταγμὸν τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ ἔφησε μικρὰν δίοδον εἰς τὸν πενητόν, περιπέσεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐλθῇ εἰς σεῖσιν μετὰ γυναικός, αὐτὸς ποῦ ποτὲ δὲν εἶδε γυναῖκα ἀπὸ τότε ποῦ ἀφαιρέθη εἰς τὸν μοναστικὸν θῆον. ³⁰ A Κατ' ἄρκας εἶκον δέξωσιν ἀπὸ τὸν συνασκητὴν του νὰ τοῦ δίῃ κρέας καὶ σῖτον καὶ τὸν ἡμελεῖ, ὅτι ἐνὶ δὲν τὰ λάθη, θὰ κατέβη εἰς τὴν ἀγορὰν. Ἐλεγε δὲ αὐτὸ

30. Ἡ μοναχὴ Ζαὴ καλεῖται καὶ θῆς ἀγγλικῆς διὰ τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ἀφιέρωσιν εἰς τὴν συνεχῆ δευλαγίαν τοῦ Θεοῦ.

ὅτι διότι ἐπεθύμει κρέας νὰ φάγῃ, ἀλλ' ἐπειθὴ ἤθελε νὰ εὖρη κάποιαν ἀφορμὴν καὶ πρόφασιν νὰ κατεβῇ εἰς τὴν πόλιν. Δι' αὐτὰ ὑπορούσε ἐκείνος καὶ ἐπειθὴ ἐφοβήθη μήπως διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως αὐτοῦ τὸν ἀθήσῃ εἰς μεγαλύτερον κόπον, τοῦ δίδει νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν του. Ὅταν ὅμως εἶδε ὅτι τὸ τέκνομα τοῦτο ἔγινε ἄκρως, τότε, εἶδεξε φανερὰ τὴν ἀνασκυντῖαν του καὶ ἀπεκάλυψε τὴν ὑπόκρισιν του καὶ ἔλεγεν ὅτι πρέπει νὰ κατεβῇ εἰς τὴν πόλιν ἀνωσιότατε. Ἐπειθὴ δὲ δὲν κατάρθρωσεν ὁ ἄλλος νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, τέλος τὸν ὄρμησε καὶ παρακολουθῶν ἀπὸ μακρόν, πορευθεῖται διὰτὶ ὄρα γε κατήσκειτο εἰς τὴν πόλιν. B Ὅταν τὸν εἶδε νὰ εἰσέρχεται εἰς κοκκώσημον οἶκον γυναικῶν, καὶ ἀντιληφθεὶς ὅτι ἦλθεν εἰς οἶκον μετὰ πόρνης γυναικός, ἐπερίμενεν ἔξω, καὶ ἀφοῦ ἱκανοποίησεν ἐκείνος τὴν ἄστονον ἐπιθυμίαν του, ὅταν ἐξῆλθε, τὸν ἐδέσθη μὲ ἀνοκτὰς τὰς χεῖρας καὶ ἐρήφθη εἰς τὸν λαίπτον του καὶ ἀφοῦ τὸν κατεφίλησε θερμῶς, κυρίως νὰ τὸν κατηγόρησῃ καθόλου δι' αὐτὸ ποῦ συνέβη, τὸν παρεκάλει μόνον, ἀφοῦ πλέον ἱκανοποίησε τὴν ἐπιθυμίαν του, νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ ἐρημητήριόν των. Ἐκείνος δὲ ἀλοκυνθεὶς ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐπιείκειαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπληγῆθη κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ κατανυγείε διὰ τὰ τοιμήματά του, τὸν ἠκολούθει εἰς τὸ δρος. Καὶ ὅταν ἐβῆσαν ἐκεῖ, ζήτηε ἀπὸ αὐτῶν νὰ τὸν ἐγκλείσῃ εἰς μικρὸν κελλί C καὶ ἀφοῦ κλείσῃ τὰς θύρας, νὰ τοῦ δίῃ ἄρτον καὶ ὕδωρ κατὰ διαστήματα ἡμερῶν καὶ εἰς δροὺς τὸν ζῆσιον, παρεκάλει νὰ λέγῃ, ὅτι ἀπέθανε. Καὶ ὅταν τοῦ εἶπεν αὐτὰ καὶ τὸν ἔπεισε νὰ τὸν ἐγκλείσῃ, ἔμεινεν ἐκεῖ διὰ παντὸς μὲ νηστείας καὶ δεήσεως καὶ δάκρυα ἀποπλύνων τὸν ῥώπον τῆς ἀμαρτίας ἀπὸ τὴν ψυχὴν του.

Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν, ἐπειθὴ ἐπάστιζε τὴν γειτονικὴν χώραν Ἐπρασία καὶ ἐνθ' ἑθρόσων ὄλοι οἱ κάτοικοι τῆς προερίτης κάποιος μὲ θυερον νὰ ὑπάγῃ καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Ἐγκλειστον ἐκείνον ἄνθρωπον, νὰ προσευχῆται καὶ νὰ παύσῃ τὴν Ἐπρασίαν. Ὅταν ὅμως ἐπῆγεν ἐκεῖ, συντροφεύμενος καὶ ἀπὸ ἄλλους, εὐρήσκει ἐκεῖ μόνον τὸν συνασκητὴν του. D Ὅταν δὲ ἠρώτησεν δι' ἐκείνον, ἔμαθον ὅτι ἀπέθανεν. Ἐπειθὴ ὅμως ἀντελήφθησεν ὅτι ἀπασιπνται, ἄρκεισιν καὶ πάλιν νὰ προσέκωνται καὶ μὲ τὸ ἴδιον δράμα τὸ ἴδιον πράγμα, ὅπως καὶ πρότερον, ἤκουσεν. Καὶ τότε, ἀφοῦ ἐκώκλωσεν ἐκείνον ποῦ πρέγματι τοὺς ἠπάτησε, τὸν παρεκάλεον νὰ τοὺς φανερώσῃ τὸν ἄνθρωπον. Διότι ἀποκυρῖοντο ὅτι δὲν ἐπέβηεν, ἀλλὰ ζῆ. Ἀφοῦ ἤκουσεν αὐτὰ ἐκείνος καὶ εἶδεν ὅτι ἀπεκαλύφθη τὸ μυστικόν, τοὺς ὀδηγεῖ πρὸς τὸν θῆιον. Ἀφοῦ δὲ ἐκάλεσαν τὸν τοῖκον (διότι εἶχε φράξει καὶ αὐτὴν τὴν εἴσο-

δον) διαν ἤλθαν δύο μέσα, ἔπεισαν πρὸ τῶν ποδῶν του καὶ ἀναφέροντες τὰ γεγονότα, τὸν παρεκάλουν νὰ τοὺς βοηθήσῃ κατὰ τῆς πείνης. Ἐκεῖνος ὅμως κατ' ἀρχὰς ἀντιτίθετο ἱσχυρίζομενος ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν τοιαύτην παρηγορίαν πρὸς τὸν Θεόν. Καθὼς εἶπε πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἁμαρτίαν τῶσον ζωηρῶς, ὅπως διὰ τὴν εἶπε διαπράξει. Ὅταν δὲ τοῦ διηγῆσαν ὅλα τὰ συμβάντα, τότε τὸν ἔπεισαν νὰ προσευχηθῆ καὶ ἄφου προσευχῆθη ἔλυσε τὴν ἑρρασίαν.

31 Ἀ τὰ σκεπτικὰ δὲ μετ' ὅν νεανίσκον²¹ ἔκεινον, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἦτο μαθητὴς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἔπειτα δὲ ἐπὶ πολλὸν χρόνον διετέλεσε ἡσυχῆ καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ἁγίων χειρῶν τοῦ μακαρίου ἀπληθευρώθη ἀπὸ τὰ ληστροικὰ κρυοφύγητα καὶ τὰς φυλακὰς καὶ εἰς τὴν προτέραν του ἐπανήλθεν ἄρετὴν καθόλου δὲν τὰ ἄγνοε, ἀλλὰ τὰ γνωρίζεις καὶ ἀπὸ ἡμῶς καλύτερον· πολλὰς δὲ καὶ σὲ ἤκουσα νὰ θαυμάζῃς τὴν συγκρατήσασιν τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ τὴν μεγάλην του ἐπιείκειαν καὶ ὅτι ἄφου πρώτον ἐφόρησε τὴν αἰματωθεῖσαν δεξιὰν χεῖρα καὶ ἐνηγκαλιόθη τὸν τράχηλον τοῦ νέου, τοιοῦτοτρόπως ἐπαπέφερον αὐτὸν εἰς τὰ πρότερα.

18. Ἔτσι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος τὸν Ὀνήσιμον,²² ἔκεινον τὸν ἀκροατὴν, τὸν βραπέτην, τὸν κλέπτην, ὅχι μόνον τὸν ἐναγκαλιέται, Ἐπειδὴ μετενόησεν, ἀλλὰ ἔχει τὴν ἀξιόμωσιν ἀπὸ τὸν ἀκοιδεσπότην Φιλόμονα νὰ τιμῆ ἔξ Ἰσοῦ μ' αὐτὸν τὸν μετανοήσαντα, λέγων τὰ ἔξῃ· «Παρακαλῶ σε, λέγει, περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου Ὀνήσιμον, τὸν ποῖε σοὶ ἀκροατὸν, νῦν δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὐκχεσθῶν, ὃν ἀπέμειρα· σὺ δὲ αὐτὸν, τοῖτόστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβὼς. Ὅν ἐγὼ βουλόμην πρὸς ἑμαυτὸν κατέκειναι, ἵνα ὑπὲρ σοῦ βακονῆ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελιστοῦ κομῆς δὲ τῆς σῆς γνώμης αὐτὸν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατ' ἀνάγκην τὸ ἀγαθὸν σοὶ ἦ, ἀλλὰ κατὰ ἐκδοσίον. Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐκωλύθη πρὸς ἄραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέκρη, Ἐ σὺκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον καὶ ἀδελφὸν ἀγαπητὸν μάλιστα ἐμοί· πόσω δὲ μάλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν Κυρίῳ; Εἰ μὲν οὖν με ἔχεις κοινωνόν, προσλαβὼς αὐτὸν ὡς ἐμὲ» (Φιλιμ. 10-16). Γράφοντας δὲ καὶ πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἔλεγε· «Μήπως ἐλθὼν πενήθησα πολλοὺς τῶν προσημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων» (Β' Κορ. 12, 21).

21. Τὸ γεγονός μνημονεύει Κλήμης δ' Ἀλεξανδρεὺς εἰς τὸν Ἀγὼν του «Τὴς ὁ σωζόμενος πλοῦτος» (ΒΜΠ . . 8, 66, 378-379), ἐκείθεν δὲ καὶ ὁ ἱστορικὸς Ἡρόδιετιος (Ἰστορία III, 28).

22. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ παρεχόμενον τῆς πρὸς Φιλόμονα ἑπιστολῆς τοῦ ἁγ. Παύλου.

Καὶ πάλιν· «Ὡς προσέτηκα καὶ πάλιν προλέγω, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, σὺ φείσομαι» (Β' Κορ. 13, 2).

Βλέπετε διὰ ποῖους πενήθει καὶ τοῖους δὲν λυπεῖται; Ὅχι τοὺς μετανοήσαντας, ἀλλὰ τοὺς μὴ μετανοήσαντας καὶ ὅσα ἄπλως τοὺς μὴ μετανοήσαντας, Ἐ ἀλλ' ἐκείνους ποὺ καὶ μίαν καὶ δύο φορές τοὺς παρεκάλει πρὸς τοῦτο καὶ δὲν ἠθέλησαν. Διότι τὸ «προσέτηκα καὶ πάλιν προλέγω ὡς παρὶν τὸ δεύτερον καὶ ἑσὼν γράφω», τίποτε ἄλλο δὲν ἔννοε, παρά τοῦτο, αὐτὸ ποὺ ὑπάρχει φόβος μήπως συμῶ καὶ εἰς ἡμᾶς πάρα. Τώρα δὲ ἐν καὶ δὲν εἶναι παρὶν ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἡμπελεῖ τότε τοὺς Κορινθίους, ὅπως εἶναι παρὸν ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος καὶ τότε διὰ τοῦ στόματος ἐκείνου ἠμπελεῖ. Καὶ ἐν ἐπιεικίαις κατὰ τρόπον ἀνένδοτον, δὲν θὰ μᾶς λυπηθῆ, ἀλλὰ θὰ μῆς τιμωρήσῃ φοβερὰ καὶ ἔδω καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. «Προφθάσωμεν οὖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει καὶ ἄς κενώσωμεν ἐνδοκίον αὐτοῦ τὰς καρδίας μας» (Ψαλμ. 94, 2). «Ἡμῶστες, λέγει, μὴ προσθεῖς μικεῖ καὶ περὶ τῶν προτέρων σου δεθήσῃτε» (Σειράχ 21, 1). Ἐ Καὶ πάλιν· «Δίκαιος ἑαυτοῦ κατηγορῶς ἐν πρωτολογία» (Παροιμ. 18, 17). Ἄς μὴ ἀναμένωμεν λοιπὸν τὸν κατηγορὸν, ἀλλὰ ἄς πάρωμεν ἡμεῖς τὴν θέσιν του ἐνωπίτερον καὶ ἔτσι μετ' ἡμᾶς μούσῃν μας ἄς καταστήσωμεν ἡμᾶς τερον ἀπέναντι μας τὸν κριτὴν.

Ἐνωρίζω ὅμως καλῶς, ὅτι ἐσὺ μὲν ὁμολογεῖς τὰ ἁμαρτήριά σου καὶ ταλανίζεις τὸν ἑαυτὸν σου ὑπέριμετρα,²³ Ἄ ὅμως δὲν θέλω ἐγὼ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ νὰ πεισθῆς ὅτι ἡμπορεῖ τοῦτο νὰ σὲ δικαιοῦσι. Μέχρις οὗτοι λοιπὸν δὲν κάμνη τὴν ἐξομολόγησιν αὐτὴν ἐπιπερῶδη, καὶ ἀν' ἀκόμη κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸν σου, δὲν θὰ ἡμπορέσῃς οὕτε ἀπὸ τὰ ἁμαρτήριά σου νὰ ἀπομακρυνθῆς εἰς τὸ ἔξῃ. Διότι κανεὶς δὲν θὰ ἡμπορέσῃ με προθυμίαν καὶ τὴν ἀπατομένην ἐνέργειαν νὰ κάμνη κάτι, ἐὰν προηγουμένως δὲν πέσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι κάμνει τοῦτο ἐπ' ἀφελείᾳ. Καθὼς καὶ ὁ γεωργός, ἐὰν μετὰ τὴν σπορὰν δὲν ἀναμελῇ τὸν θερισμόν, ποτε δὲν θὰ θερίσῃ. Ποῖος λοιπὸν θὰ προεῖται νὰ κοπιᾷ ματαίως, ἐὰν δὲν ἐλπίζῃ ὅτι θὰ κερδίσῃ ἀγαθὰ ἐκ τῶν πόρων του; Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐκεῖνος ποὺ σπειρεὶ λόγους καὶ δόκτρα καὶ ἐξομολόγησιν, ἐὰν δὲν πράττῃ τοῦτο μετὰ καλῆν ἐλπίδα, Ἐ δὲν θὰ διακορέσῃ νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τοῦ νὰ ἁμαρτάνῃ, διότι θὰ διακορέσῃται ἀπὸ τὸ κενὸν τῆς ἀπογνώσεως. Ἄλλ' ὅπως ὁ γεωργός ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀπελπισθῆ διὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν του, δὲν θὰ ἐμποδίσῃ τίποτε ἀπ' ὅσα ἐλάτουν τὴν σπορὰν, ἔτσι καὶ ὁ ἀνθρώπος ποὺ σπειρεὶ τὴν ἐξομολόγησιν μετὰ τὰ δόκτρα καὶ δὲν ἀναμένει ἐξ αὐτῆς κανὲν κέρδος, δὲν

Θά ἤμπορέση νά μεταπέσει τήν καταστρεπτικήν δύναμιν ἑκείνων πού τοῦ καταστρέφουν τήν μετάνοιαν. Διασφραίρει δέ τήν μετάνοιαν τό νά πάη κανεὶς πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα. «Εἰς, λέγει, οἰκοδομῶν καὶ εἰς καθαιρῶν, τί ὑπέβλεπον ἄλλον ἢ ἑαυτὸν; Βοηθούμενος ἀπὸ νεκροῦ καὶ πάλιν ἀπέθανος αὐτοῦ, τί ὑπέβλεπον ἐν τῷ λουτρῷ αὐτοῦ;» (Σειράξ 34, 28-29). **Γ** Τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ὁ ἀνθρώπος πού ἀπέχει μὲν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας του πρὸς στιγμήν καὶ ἔπειτα πάλιν τὰ ἴδια κἀμνει· ποῖος θά ἰσοκρίση τὴν προσεχὴν του; Καὶ πάλιν «Ἐσπανάτων, λέγει, ἀπὸ ἑκατοσύντης ἐπὶ ἁμαρτίαν, ὁ Κύριος ἐκοιμήσεται εἰς ῥομφαίαν αὐτῶν» (Σειράξ 28, 28). Καί, «Ποτερ κύνων, ὅταν ἐπαπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ζμιετὸν καὶ μασηθῆς γένηται, οὕτως ἄφρων τῆ ἑαυτοῦ κακίᾳ ἀναστρέφας ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν» (Παροιμ. 26, 11).

19. Μὴ δημοσίευσέ τὴν ἁμαρτίαν σου μόνον μὲ τὸν σκοπὸν νά κατηγορήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπον τῆς μετανάστεως πράττε τὸ ἴδιον μὲ τὸν σκοπὸν νά δικαιώσῃς. Διότι εἶσι θά ἤμπορέσῃς νά παρακινήσῃς τὴν ἐξομολογησμένην ψυχὴν σου νά μὴ περιπέσῃ πᾶς εἰς τὰ ἴδια σφάλματα. **Δ** Τὸ νά καταδικάζῃ κανεὶς μὲ δριμύτητα τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸ νά τὸν ἀποκαλέῃ ἁμαρτωλόν, εἶναι σὺνήθεσ, ὡς θά ἐλέγγομεν, καὶ εἰς τοὺς ἀπίστους. Πολλοὶ μάλιστα καὶ τοῦ θεάτρου, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἱ κατ' ἐξοχίαν τὴν ἀναικονυτίαν ἔχοντες ὡς ἔργων, ταλανίζουν τοὺς ἑαυτοῦς των, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπρόσφοτον σκοπὸν. Διὰ τοῦτο ἀερῶδες ἐγὼ ποτε δὲν θά ἀνομάζωμιν τοῦτο ἐξομολόγησιν. Διότι δὲν ἐξομολογούνται τὰς ἁμαρτίας των μὲ ψυχὴν πλήρη κατανόησεως, ὅτε μετὰ ἀπὸ πικρᾶ δάκρυα, ὅτε μετὰ ἀπὸ μετάνοιαν, ἀλλὰ διότι θερούσιν δόξαν ὑπὸ τοῖς ἄκρασις διὰ τὸ θάρρος τῶν λόγων τους. Διότι δὲν φαίνονται τῶσαν φοβερὰ τὰ ἁμαρτήματα, ὅταν κάποιος ἄλλος τὰ καταγγέλλῃ **Ε** καὶ ὅταν αὐτὸς πού τὰ ἔχη διαπραχθεῖ. Αὐτοὶ ὅμως ἐπειδὴ ἔχουν περιπέσει εἰς ἀναλογίαν λόγῳ τῆς μεγάλης πον ἀπογνώσεως καὶ δὲν ὑπολογίζουσι τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων, μὲ πολλὴν εὐτέλειαν τὰ ἴδικα των ἁμαρτήματα τὰ διακηρύσσουσιν, ὡσαν νά ἦσαν ξένα. **35 Α** Δὲν θέλω ὅμως ἐσὺ νά εἶσαι εἰς ἐξ αὐτῶν, ὅτε ἐξ ἀπογνώσεως ὑποβόησῃς νά προφθεῖ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, ἀλλὰ μὲ προσδοκίαν ἀγαθῆν καὶ ἀφοῦ κόψῃς τὴν ρίζαν τῆς ἀπογνώσεως, νά ἐπιθέξῃς τὴν ἀντίθετον πρὸς τὴν ἁμαρτίαν φροντίδα.

Ποῖα ὅμως εἶναι ἡ ρίζα καὶ ἡ μήτηρ τῆς ἀπογνώσεως; Ἡ ραθυμία. Μᾶλλον ὅμως, ὅτι μόνον ρίζαν δὲν θά τὴν ἀνάμικτε κανεὶς, ἀλλὰ καὶ τροφὸν καὶ μητέρα. Ὅπως εἰς τὰ ἔρια, γεννᾷ μὲν τὸν σκόρον ἡ φθορά, αὐτάνεται ὅμως αὐτὴ πάλιν

ἀπὸ τοῦς σκόρου, εἶται καὶ ἐδά. Γεννᾷ μὲν ἡ ραθυμία τὴν ἀπογνώσιν, τρέφεται ὅμως πάλιν αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἀπογνώσιν καὶ μὲ τὸ νά παρέκουσιν ἡ μία εἰς τὴν ἄλλην τὴν καταρμένην αὐτὴν **Β** ἀλληλοεξυμπερέτην προσλαβάνουσι δύναμιν μεγάλην. Ἄν λοιπὸν κανεὶς κόψῃ τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο, θά ἤμπορέσῃ νά νικήσῃ καὶ τὴν ἄλλην. Διότι, ὅτε ὁ μὴ ραθυμὸν θά ἤμπορέσῃ νά περιέλθῃ ποτε εἰς ἀπόγνωσιν, ὅτε αὐτὸς πού τρέφεται μὲ χρηστάς ἐλπίδας καὶ δὲν ἀπελπίζεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του θά ἤμπορέσῃ νά ὑποπέσῃ ποτε εἰς ραθυμίαν.

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν διῶδα διάλυσε τὴν καὶ θραύσε τὸν ζυγὸν τῆς, δηλαδὴ τὸν πικρὸν καὶ θαρὸν λογιζόμεν. Διότι δὲν εἶναι μίς μορφή ὁ λογισμὸς ὁ συνδέων τὴν διῶδα ταύτην, ἀλλὰ πολυειδής καὶ ποικίλος. Καὶ ποῖος εἶναι αὐτός; **Γ** Συμβαίνει κάποιος νά μετανόησῃ καὶ νά κατορθώσῃ πολλά καὶ μεγάλα ἔργα ἀρετῆς καὶ ἐν τῷ μεταξὺ νά διαπραχθῇ ἄλλην ἁμαρτίαν πού ἐξισορροπεῖ ἑκείνη τὰ κατορθώματα. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι ἀρετὰ ἡκανὸν νά ἀδηγήσῃ κάποιον εἰς ἀπόγνωσιν, ὥστε ὅσα ἀκοδομήθῃσαν νά καταδαφισθῶν καὶ ὅσα ἑκείνη ματώσῃ καὶ καὶ καὶ καμψίαν ἀρετῆν νά ἔχουν ἐπιτευχθῆ ὑπ' αὐτοῦ. Πρέπει λοιπὸν τοῦτο νά σκεπτεται κανεὶς καὶ νά ἀποκρούῃ τοῦτον τὸν λογισμὸν, ὅτι ἐάν δὲν εἴκομεν δημιουργήσῃ ἀντίθετον κατορθωμάτων ἀρετῆς διὰ τὰ μετ' ἔπειτα ἁμαρτήματα μας, τίποτε δὲν θά μὲς ἤμπούκε τακτικῶς καὶ ἀλοκακέρως νά καταπονησθῆμεν. Τώρα ὅμως τοῦτο, ὡς ἱσχυρὸς θάρσ, **Δ** δὲν ἐπιτρέπει ἐν ὄψι καὶ φαρμακερὸν θέλω νά ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του, ἀλλὰ καὶ θραυόμενος, εἶται μειώσει τὸν μεγάλον κίνδυνον πού διέτρεξε τὸ σῶμα.

Ὁ μεταβαίνων λοιπὸν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μὲ πολλὰ ἔργα καὶ ἀγαθὰ καὶ πονηρὰ θά ἔχη ὀπισθοπέσει κάποιον παρηγορίαν εἰς τὴν κόλασιν καὶ εἰς τὰ βασανιστήρια ἑκείνη. Ὁ στερομένης ὅμως ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ μεταβαίνων μόνον πρὸς τὸ πονηρὰ, δὲν εἶναι δυνατὸν νά εἴπωμεν ὅσα θά πάθῃ παραπεμπόμενος εἰς τὴν ἀνάσταν κόλασιν. Καθὸς θά ζυγιώσῃ ἐκεῖ οἱ πονηρῶν μὲ τὰς ἀγαθὰς πράξεις. Καὶ ἂν μὲν αὐτοὶ μὲ τὸ βάρος των καταβάσιν πρὸς τὸ μέρος των τὴν πλάσπη, θά σώσων πονηρῶν πράξεων ἰσὺν μόνον βλάβην θά προενησῃ, ὅσον δηλαδὴ νά τὸν καταβάσῃ ἄλλῃν ἀπὸ τὴν πράξην του ὅσον αὐτόν. Ἐάν ὅμως νικήσῃ, ἀδηγῶν εἰς τὸ πῦρ τῆς γενένης, ἐπειδὴ δὲν εἶναι τόσα πολλὰ τὰ κατορθώματα, ὥστε νά ἤμπορέσῃ νά ἀντισταθῶν πρὸς τὴν βλάβην ἐκείνην ὄψῃ. Καὶ αὐτὰ ὅτι μόνον μᾶς τὰ ὑπαγορεύει τὸ λογικὸν μας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγία Γραφή. Διότι αὐτὸς λέγει «Ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ» (Ῥωμ. 2, 6). Ὅτι δέ

μόνον εις τὴν κόλασιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν θὰ εὖρη κανεῖς πολλὰς διαφορὰς. «Μοναί, λέγει, πολλαὶ εἰσι παρὰ τῷ Πατρὶ μου» (Ίωάν. 14, 2). Καί, «Ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη δόξα σελήνης» (Α΄ Κορ. 15, 41).²⁴ Α καὶ τὰ τὸ περιεργον ἔνν με τὴσιν ἀκρίθειαν μᾶς τὰ εἶπε, ἄρσὺ δὲν ἐδίωτασ νὰ μᾶς εἴρη καὶ διὰ τὴν διαφορὰν τοῦ ἑνὸς ἁστέροσ πρὸς ἄλλον ποῦ θὰ ὑπέρηλ ἔκει;

Γνωρίζοντεσ λοιπὸν ἄστᾶ αὐτὰ, θς μὴ παύσασιν νὰ πράττωσιν τὰ ἀγαθὰ, μήτε δέ, ἐπειδὴ δὲν ἡμποροῦσιν νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὴν τᾶσιν τοῦ ἡλίου ἢ τῆσ σελήνης, νὰ περιφρονῶσιν καὶ ἐκείνην τῶν ἁστέρων. Ἐν ὄσῳ θὰ ἐπιδοσκῶσιν τὴσιν ἀρετῇ, θὰ ἡμποροῦσιν νὰ εὐρεθῶσιν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἂν δὲν γίνωσιν κρισὸσ ἢ πολῦστροσ λῖθοσ, τοῦλάχιστον θς μείνωσιν εἰς τὸ θεμέλιον ὡσ ἄγγυροσ, Β μόνον νὰ μὴ ἐπιστρέφωσιν εἰς ἐκείνην τὴν ὕλην, τὴν ὅσῳν εὐκερῶσ καίεἰ τὰ πῦρ, οὔτε, ὅταν δὲν ἡμποροῦσιν νὰ ἐπιτελέσωσιν μεγάλα πράγματα, νὰ ἀπόσχωσιν καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ. Διὸς τὰ ἄστᾶ σηματοῦν ἑλλειψιν νοῦσ, πράγματα ποῦ εἶθε νὰ μὴ πάθωσιν.

Ὅσῳσ δὲ τὰ πλοῦτητα τὰ ὕλικά αὐξάνονται μὲ τὸ νὰ μὴ περιφρονοῦσιν αἰ ρενιώδεισ ἐργάταισ του οὔτε καὶ τὰ πλεόν μικρὰ κέρδη, ἔτσι καὶ ὁ πνευματικὸσ πλοῦτοσ. Διὸς φαίνεται παράλογον τὸ γεγονὸσ, ὅτι ὁ μὲν Χριστοὸσ δὲν παραβλέπει τὴν ἀξίαν οὔτε ἑνὸσ ποτηρίου ψυχροῦ ὕδατοσ, ἐνῶ ἡμεῖσ, ἔάν δὲν εἶναι πολὺ μεγάλα τὰ κατορθώματα, ἀμελῶσιν καὶ τὰ μικρὰ καλὰ ἐργα. C Ὅσῳσ δὲ δὲν περιφρονεῖ τὰ ἐλάχιστα, δευκνῶσ μεγάλην φροντίδα καὶ διὰ τὰ πολὺ μεγάλα. Ἐκεῖνοσ ὅσῳσ ποῦ παραβλέπει αὐτὰ καὶ διὰ τὰ μεγάλα οὐδὲν πράττει. Διὰ νὰ μὴ συμβῆ δὲ τοῦτο, ὁ Χριστοὸσ ὥρισε μεγάλασ ὁμοιῶσ καὶ διὰ τὰ μικρὰ κατορθώματα. Διὸς, τί εἶναι εὐκολώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπικερῶθῃ κανεῖσ τοῦσ ἀσθενεῖσ; Ὅμωσ καὶ δι' αὐτὸ τὸ ἀπλοῦν πράγμα μᾶς ἀμειβεῖ μὲ μεγάλασ ὁμοιῶσ.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐπιδιώξε τὴν ἀκρίθειαν ζωὴν, κατατρόφωσιν τοῦ Κυρίου καὶ ἐκτενεσ τὸν. Δέξου καὶ πάλιν τὸν χρηστὸν ζυγόν, ἀνάλαβε εἰς τοῦσ ὅμωσ σου τὸ ἐλαφρὸν φορτίον, θέσε ἀντάξιον τέλος εἰς τὴν καλὴν ἀρχὴν τῆσ μονακικῆσ σου ζωῆσ, μὴ παραβλέψησ τόσων πνευματικὸν πλοῦτον ποῦ διελθῆσ με αὐτῇν σου τὴν πῶσων. D Διὸς ἔνν ἀπαμῆνεσ νὰ παροκῦνησ τὸν Θεόν με τὰ ὅσα κἀμνεῖσ, θὰ καταστρέψησ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἄν ὅμωσ πρὶν ἀκόμη γίνῃ μεγάλη ἡ ζημία καὶ πλημμυρισθῇ ἄλη ἢ καλλιέργεια, φρόδῃσ τοῦσ

ὁκετοὸσ τῆσ κακίασ²⁵ καὶ τὰ καταστροφῆντα θὰ ἡμποροῦσιν νὰ διορθῶσιν καὶ νῶαν δόνασιν θὰ προσέθησ εἰς αὐτὰ καὶ μάλιστα μεγάλην. Ἀναλογκῶσμενοσ λοιπὸν ἄστᾶ ἀποτίναξε τὸν κορυθόν ἀπὸ τὸν νοῦν σου, σῆκω ἐπάνω καὶ θὰ γίνῃσ φοβερόσ εἰς τὸν ἀντίπαλόν σου. Διὸς αὐτοὸσ σὲ ἔρωσε κῶτω μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μὴ ἐγερεθῆσ πλέον ἂν ὅμωσ σὲ ἴρη ἐκ νέου νὰ σηκῶσιν κῆρι ἐναντίον του, μετὰ τὸ ἀπροσδοκῆτον αὐτοῦ κτύπημα ποῦ θὰ πάθῃ, θὰ εἶναι ἀκρηρότεροσ εἰς τὸ νὰ σὲ ὑποσκελίη πάλιν E Καὶ ἐσὺ θὰ εἶσαι περισσώτερον ἀποκωλιωμένοσ διὰ νὰ μὴ ἐνανδοεκεθῆσ παρῶσιν πρᾶγμα. Διὸς ἔνν εἶναι ἀρκεταὶ νὰ μᾶς διδάξωσιν αἰ συμφοραὶ τῶν ἄλλων, πολὺ περισσώτερον αὐταὶ αἰ ἰδικαὶ μᾶσ ἔκωσιν τοῦτο τὸ προνόμιον, πράγμα ποῦ ἀναμῆνω νὰ ἴδωσ καὶ μὲ εἶθε καὶ πάλιν μὲ τὴν κἀρην τοῦ Θεοῦ νὰ γίνῃσ περισσώτερον καρουμένοσ καὶ τὴσιν ἀρετῇ νὰ ἐπιδειξῃσ, ὅσῳ νὰ τῶσῃσ ἐπικεφαλῆσ καὶ ἄλλων ἔκει μόνον μὴ ἀπελπισθῆσ, οὔτε νὰ κῶσῃσ τὸ ἄγγυροσ σου. Τοῦτο δὲ περισσώτερον ἀπὸ κἀθε ἄλλην μου συμβουλήν καὶ ἄσῳ καὶ ἂν σὲ ἴδωσ ὁ ἴδιοσ καὶ μὲ ἄλλοσ δὲν θὰ παύωσ νὰ σοῦ ἐπιαναλαμῶνάσ. Καὶ ἂν ἀκοῦσῃσ αὐτὸ, δὲν θὰ κρησῶσῃσ πλέον ἄλλα φάρμακα.

24. Ὅκετοὸσ τῆσ κακίασ καίεἰ ὁ ε. Πατῆρ τῆσ αἰσθήσῃσ, διὸς θ' αὐτὸν μεταδιδέξονται εἰς τὸν νοῦν αἰ μῶσιν αἰ καλὰ ἐνοεῖσῃσ ἔσ τῶ εἶθε κῶσῳσ, ἀλλὰ καὶ αἰ πονηραὶ. Καὶ ἄλλαι κατῆρσ ἀνείητεσ τὸ θέμα τοῦτο, ἀποκαλιόντεσ τῆσ αἰσθήσῃσ θεοῖασ θανάτοσ, ἀπορῆν λαθόντεσ ἐκ τῆσ προφήησ «Ἐρερῆου, λέγοντοσ ὅτι ἐκείθεσ θάνατοσ διὰ τῶν καρῖων ἐρῶν.» κερ. θ, 20. Ἰδε ἡ. Ἀθανάσιον, εἰς τὸν ἑνὸν τῆσ ἁγ. Συγκλητικῆσ (BEEH τ. 56, 226). Κρησῆτεον Ἄγγυροσ (BEEH τ. 23, 222) κ.δ.

35 Α ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΘΕΟΔΩΡΟΝ

Α Ο Γ Ο Σ Β'

1. Ἐάν ἦτο δυνατόν τὰ δάκρυα καὶ οἱ στεναγμοὶ διὰ γραμμῶν νὰ γίνονιν φανερά, μὲ αὐτὰ ἀποῦ ἀνάγκη τὴν ἐπιστολήν μου θὰ σοῦ τὴν ἔπεμψα. Δοκρῶζω δὲ ἔχει ἐσὶ φροντίζεις διὰ πατρικῆς σου ὑποθέσεως, ἀλλὰ διότι διέγραψες τὸν ἑαυτὸν σου ὡπὸ τὸν κατάλογον τῶν ἀδελφῶν, διότι παρέθηκες τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν μονακίην σου ὑπόκεισιν.³⁴ Ἐ δὲ αὐτὰ μὲ καταλαμβάνεις ῥίγος, δι' αὐτὰ πονῶ, δι' αὐτὰ φοβοῦμαι καὶ τρέμω, ἐπειδὴ γνωρίζω, ὅτι ἡ ἀσέπτος αὐτῆς τῆς υποσχέσεως θὰ προσέκησῃ μεγάλην καταδίκην εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἔφαζαν τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸ τάγμα τῶν μονακῶν καὶ ἕνεκα τῆς ῥαθυμίας των ἐγκατέλειπον τὴν μονακικὴν ζωὴν. Ὅτι δὲ ἡ τιμωρία δι' αὐτοὺς θὰ εἶναι βαρυτέρα, τοῦτο γίνεται φανερόν καὶ ἐκ τῶν ἐσχ.

Κανεὶς ποτὲ δὲν θὰ κατηγοροῦσε δι' ἐγκατέλειψιν στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἕνα ἰδιώτην. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ εἶναι ἴδω στρατιώτης, ἐάν λιποτακτῆς, διατρέκει τὸν ἔσχατον κίνδυνον.

Δὲν εἶναι τόσο φοβερόν, φίλε Θεόδωρε, τὸ νὰ πῶς κανεὶς ἐνῶ παλαίει, ἀλλὰ τὸ νὰ παραμείνῃ διὰ παντὸς εἰς τὴν πᾶσιν του. Ὅστε εἶναι βαρὺ τὸ νὰ πληρωθῇ κανεὶς ἅπαν μέγεται. Ἐ ἀλλὰ τὸ νὰ ἀπελπισθῇ μετὰ τὸν τραυματισμὸν του καὶ παροικλήσῃ τὸ τραῦμα του.

Ἄλλωστε, κανεὶς ἔμπορος δὲν παύει νὰ ἐμπορεύεται μετὰ ἀπὸ ναυάγιον καὶ ἀπώλειαν τοῦ ἐμπορεύματός του, ἀλλὰ πάλιν διαθέτει τὴν θάλασσαν καὶ τὰ κύματα καὶ τὰ ἀπέραντα πελάγη καὶ ἀνακτῇ τὸν προηγούμενον πλοῦτον. Πολύλακι δὲ βλέπομεν καὶ ἀθλήτας νὰ στεφανώνωνται μετὰ ἀπὸ προηγούμενος ἤττας των. Στρατιώτης δὲ πάλιν ἔχοντις ἐγκαταλείπει πολλῶς τὴν θέσιν του, τελικῶς ἀνεδέξαθ' ἑ-

34. Τὰ τὴν φράσιν «ὅτι πρὸς Χριστὸν ἀνάθεκα καταπέμφεις» ἔνοσι τὴν ἀδελφὸν τῆς μονακικῆς ὑποσχέσεως. Ἡ λέξις ἀνάθεκα ἀρτῆται εἰς τὴν ἀσκητικὴν ὁρολογία.

λεος πολεμιστῆς καὶ ἐνάθεσε τοὺς ἐκθρόους. Πολλοὶ δὲ ἀνηγοῦντο τοῦ Χριστοῦ ἐν κοιρῶν διαγῶν, ἕνεκα τῆς ὁμιότητος τῶν βασανιστηρίων, ἐπανώρθωσαν τὴν ἤτταν των μὲ νέαν μάχην καὶ ἀπῆλθον λαμβάνοντας τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου.

Δ' Ἐάν λοιπὸν ὁ καθείς ἐξ αὐτῶν περιήρατο εἰς ἀπόγνωσιν διὰ τὸ προηγούμενον τραῦμα του, δὲν θὰ ἀπελάμβανε τὰ μετ' ἑπτα ἀγαθά. Ἐτοι λοιπὸν καὶ πόρα, φίλε Θεόδωρε, ἐπειδὴ ὄλλοι οὐ μετεκίνησαν ὁ ἐκθρόος ἐκ τῆς θέσεώς σου, μὴ ἀθήσης τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸ θάραθρον, ἀλλὰ στάσου μὲ γενναϊότητα καὶ ἐπέστρεψε τακτῶς ἐκεῖ ἀπ' οὗτου ἔφυγες καὶ μὴ θεωρήσης ἐντροπήν τὴν προσωρινὴν αὐτὴν πληγὴν. Διότι, ὅτε ἀν ἔθελπες στρατιώτην τραυματισμένον ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς μάχης θὰ τὸν κατηγοροῦσε. Καθὸτι ἐντροπή θεωρεῖται τὸ νὰ ρίψῃ κανεὶς τὰ ὄπλα καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὴν σύγκρουσιν του μὲ τοὺς ἐκθρόους. Ἐν δὴν ὅμως μένει μὲ κόμηνος, εἴτε κτυπᾶται, Ἐ εἴτε ὑποκωρεῖ προσωρινῶς, νομίζω, ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἦτο τόσο ἀκάριτος καὶ ἀπειρος τῆς πολεμικῆς τέχνης, ὥστε νὰ τὸν κατηγορήσῃ ποτὲ δι' αὐτὰ. Διότι τραῦματα δὲν δέκονται ὅσοι δὲν μάκονται. Ὅσοι ὅμως ἐπαύθονται μὲ ὄλην των τὴν ψυχὴν κατὰ τῶν ἐσθρῶν εἶναι δυνατόν νὰ τραυματισθῶν καὶ νὰ πέσουν κάτω, αὐτὸ ποὺ ἔπαθε καὶ σὺ τώρα. Διότι ἐδείξες ὅτι ἤθελες ἡδὴ μὴς νὰ φωνέσης τὸν ἔσπιν, τὸν διάβολον.

Ἄλλ' ὅμως ἔχε θάρρος. Ἐχεις ἀνάγκην ὀλίγης νήψεως³⁵ καὶ δὲν θὰ μείνῃ ὅτε ἴκνος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ τραῦμα, ³⁶ Ἄ μᾶλλον δὲ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ θὰ συντήρης καὶ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐκθροῦ. Ἄς μὴ σὲ ἐνοκλή τὸ γεγονός, ὅτι ἠμποδίσθης εἰς τοῦτο συντόμως καὶ ἔξ ἀρχῆς. Διότι εἶδεν ὁ ἐκθρόος καὶ διέβλεψε μάλιστα μὲ ὀκυδέρκειαν τῆς ψυχῆς σου τὴν ἀρετὴν καὶ συνεπέρανεν ἐκ πολλῶν δεδομένων, ὅτι θὰ ἐξελικθῆς εἰς γενναῖον ἀντίπαλόν του. Διότι ἐνόμιζεν, ὅτι τοῦ μὲ τὴν τόσην καὶ τέτοιου εἶδους φροντίδα ποὺ ἐδείξες ἡμέσως κατ' αὐτοῦ, ἐάν παρέμενες μέχρι τέλους τέτοιος, εὐκόλως θὰ τὸν κατέβαλλες. Διὰ τοῦτο ἔσπευσεν, ἠγγρόνησεν, ὠρθηθῆ ἰσχυρῶς ἐναντίον σου, μᾶλλον ὅμως ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐάν θελήσης τελικῶς νὰ τὸν ἀντιμεταπίσης γενναίως.

35. Νήψις ἐκ τῶν νήψων, γενναίως σημαίνει τὴν κατάστασιν τῆς ηἰσθητικότητος, ἀσφαρόνης καὶ ἀρχαίας. Εἰς τοὺς ἀσκητικὰς καὶ ηἠτικὰς συγγραφαὶς σημαίνει τὴν κατάστασιν τῆς συνεχῆς ἐπαγρηνησίας καὶ προσοχῆς τοῦ νοῦ κατὰ τῶν πανθῶν καὶ ἀειτέρων λογισμῶν καὶ ἐνοῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ νήψις εἶναι νοητικὴ ἐνέργεια καὶ ἀνήκει εἰς τὴν σφαιρὰν τῆς θεωρίας.

Δότι, ποίος δὲν ἐθαύμασε τότε τὴν ταχεῖαν καὶ εἰλικρινῆ καὶ θερμὴν μεταστροφὴν σου εἰς τὸ καλόν; **Β** Παρεθεωρεῖτο ἡ ἀπόλαυσις τῶν τροφῶν καὶ κατεφρονούνοτο τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα, κατεπετέθη κάθε ἔνσος ὑπερφανεῖας καὶ δὴ σου ἡ περὶ τὴν κοσμητικὴν παιδείαν φροντίδα ἀποτόμως μετεστρέφετο εἰς μελέτην τῶν θείων λόγων. Ὅλα σου αἱ ἡμέραι διήρχοντο εἰς ἀναγνώσεις, ὅλαι δὲ αἱ νύκτες κατηνάλισκοντο εἰς προσευκὰς. Δὲν οὐδ' ἀπησχόλουν τότε θέματα εὐγενούς καταγωγῆς, οὐδὲ ἀναμνήσεις πλούτου. Ἐσθώρεις δὲ ἀνώτερον πάσης εὐγενείας τὸ νὰ ἐναγκαλιζέσαι γόνατα ἀδελφῶν καὶ νὰ πῆτις εἰς τοὺς πόδας των. Αὐτὰ ἐλύθησαν τὸν πονηρὸν, αὐτὰ τὸν ἐξήγγισαν εἰς σοφορὰν κατὰ σοῦ μάχην εὐτυχῶς θῆκας, δὲν οὐδ' ἐπλήγησεν ἀνεπαρόρθωτα.

Ἐάν λοιπὸν μετὰ ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἀσκήσεως καὶ νηστείας συνεχῆς καὶ χαρμυνίας καὶ τὴν ἄλλην σου ἄσκησιν οὐ κατέβαλε, ποῦ οὐτε καὶ τότε ἐπετρέπτο νὰ περῆλθῃς εἰς ἀπόγειον, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἡ ζημία εἶναι σφαιρική. **Γ** καθότι ἡ ἤτιτα ἐπῆλθε μετὰ ἀπὸ πολλοῦ κόπου καὶ ἰσοψίας καὶ νίκας. Ἐπειδὴ θῆκας τοῦτο ἐγίνετο πρὶν ἀκόμῃ ἀποδοθῆς εἰς μέγανον κατ' αὐτοῦ ἀγῶνα, πόσον μόνον κατάρθωσεν, ὅσον νὰ οὐδ' ἐτοιμάσῃ καλύτερον εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον. Δότι τώρα ποῦ ἀνακαρπεί καὶ ὅτι ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ ταξιδίου σοῦ ἐπετέθη ὁ φοβερός νειρατικός καὶ οὐτε ὄλον τὸ ἐμπόρευμα τῆς ἀρετῆς μεταφέροντα. Ὅπως δὲ, ὅταν ἐπιχειρήσῃ κανεὶς νὰ φρονεῖν λέοντα, ποῦ προκαλεῖται μόνον ἐκδορὰς εἰς τὸ δέρμα, ἐκείνον μὲν καθόλου δὲν τὸν ὀλάπτει, μᾶλλον δὲ χειρότερον τὸν ἐξαργυρᾷ ἐναντίον του καὶ τὸν καθιστᾷ ἀσφαλέστερον καὶ δυσθέρωτον εἰς τὸ ἐξῆς. **Δ** τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὁ κοινός μας ἐκθρός, ὁ διάβολος, ἐπιχειρῶντας νὰ σοῦ ἀνοήτῃ βαθεῖαν πληγὴν, εἰς τὸν σίκονον του μὲν αὐτὸν ἠστόχησε, σὲ ἔκαμε δὲ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐπαγρυπνῆς καὶ νὰ νήφῃς περισσότερο.

2. Ὀλισθηρὸν πράγμα εἶναι ἡ ἀνθρώπινη φύσις καὶ εὐκόλως πλανᾷται, εὐκόλως θῆκας καὶ ἀποχωρεῖ ἐκ τῆς ἀπάτης καὶ θῆκας ταχέως πίπτει, ἔτσι καὶ εὐκόλως ἐγειρεται. Διότι καὶ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ Δαβὶδ, ὁ ἐκλεκτός βασιλεὺς καὶ προφήτης, ἐνῶ εἶκον ἐταπεινώσει ἤδη λαλλὰ κατορθώματα, δὲν ἔπαυσε νὰ ἔκῃ ἀνθρωπίνως δυνάμειας, ἀλλ' ἐπεθύμησε ξένην γυναῖκα καὶ δὲν ἐσπάθη ἕως ἐδῶ, ἀλλ' ἐπραξε μὲν τὴν μοικεῖαν ἕνεκα τῆς ἐπιθυμίας, διέπραξεν θῆκας καὶ φόνον ἐξ αἰτίας τῆς μοικείας.²⁶ **Ε** Ἐπειδὴ θῆκας δύ-

26. Πρόκειται περὶ τοῦ διπλοῦ ἐγγλήματος τοῦ βασιλέως Δαβὶδ, ὅστις ἤτρωκε τὴν σάρκα τῶν στρατηγῶν τοῦ Οὐρίου καὶ ἐφόνευσεν τὸν Ἰων. **Α**

φορὰς ἐτραυματίσθη τόσο δυνωρῆς, δὲν ἐπεχείρησε νὰ ὑποστῇ τρίτην πληγὴν, ἀλλ' εὐθὺς ἐτρέξε πρὸς τὸν ἱατρὸν καὶ ἤρξισε τὴν διὰ φαρμάκων θεραπείαν, διὰ τῆς νηστείας, τῶν δακρύων, τῶν θρήνων, τῶν συνεχῶν προσευκῶν, τῆς συνεχῆς ἐξαγορεύσεως τῆς ἀμαρτίας. ³⁷ **Α** Καὶ ἔτσι δι' αὐτὰν κατέστησε τὸν Θεὸν εὐμενῆ, ὥστε νὰ ἀνανέωθῃ εἰς τὴν προηγουμένην του ὄξιν, μετὰ δὲ τὴν μοικεῖαν καὶ τὸν φόνον ἡ μνήμη τοῦ πατρὸς νὰ ἰσχύσῃ νὰ ἐπιστάσῃ καὶ τὴν εὐδωλολατρείαν τοῦ υἱοῦ. Διότι ὁ υἱὸς τοῦ Ὁ Σολομῶν ἔπεσε εἰς τὴν ἴδιαν παγίδα εἰς τὴν ὁποῖαν καὶ ὁ ποτὴρ του καὶ ὑπηρέτης τοῦ θελήματος τῶν γυναικῶν γενόμενος, ἀπειμακρύνθη ἀπὸ τὸν Θεὸν τῶν πατέρων του.

Βλέπεις πόσον μέγα κακὸν εἶναι τὸ νὰ μὴ ἐγκρατεύεται κανεὶς ἀπὸ τὰς σαρκιακὰς ἡδονὰς, ἀλλὰ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν τάξιν τῆς φύσεως καὶ ἐνῶ εἶναι ἄνθρωπος, νὰ καθίσταται δούλος γυναικῶν. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Σολομῶν, ἐνῶ ἦτο δίκαιος προκέραια καὶ σοφὸς τοῦ συνέθῃ καὶ τοῦ ἀφαιρέθῃ ὀλόκληρον τὸ βασίλειον ἐξ αἰτίας τῆς ἀμαρτίας του καὶ διὰ μόνην τὴν θεοσέβειαν τοῦ πατρὸς του, τοῦ ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς μόλις τὸ ἐν ἔκτον τοῦτο νὰ ἔκῃ.

Β Ἐάν λοιπὸν ἠσκαλεῖσθε μὲν τὴν ἠγορευτικὴν καὶ κατόμην τὴν παραμελοῦσαν, ὑπενθυρῶντάς σε τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸ ἔθῃ καὶ τὰς δόξας των καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ παρουσιάσῃς δημοσίᾳ, θὰ σὲ παρακαλοῦσα νὰ ἐπιτορνήσῃς καὶ ἐργασθῆς πάλιν δι' αὐτὰ. Ἐπειδὴ θῆκας ἐκτανύμεθα διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ οὐδὲν ἕως ἐνδιαφέρων νὰ ἐπιγεία, ποῦ ὑπενθυρῶνται ἄλλο δικαιοσύνην καὶ ἔθῃ φοβερὸν καὶ ὑπερβαρὺν. «Πάντας γὰρ ἡμᾶς φανερωθήσονται δεῖ ἐμπροσθεν τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ» (**Β'** Κορ. 5, 10). Καὶ τότε θὰ καθίσῃ ἐπ' αὐτοῦ κριτὴς αὐτός ποῦ τώρα ἀθετεῖται ἀπὸ σέ. **Τ**ὶ δὲ εἶπαμεν τότε, εἰπέ μου; Καὶ τί θὰ ἀπολογηθῶμεν, ἐάν συνεχίσωμεν νὰ παραδαινῶμεν τὰς ἐντολάς του; **Τ**ὶ θὰ εἴπωμεν λοιπὸν; Ἐὰν προφασισθῶμεν εἰς ἔκθετον κοσμικὰς φροντίδας; **Γ** Αὐτὸς θῆκας μᾶς πρόλαβε καὶ εἶπε: «**Τ**ὶ ἀφελῆσει ἄνθρωπον, ἐάν κερδίσῃ ὄλον τὸν κόσμον, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιώσῃ.» (**Ματθ.** 16, 26). Ὅτι ἄλλα μᾶς ἐξηγήτησαν; Οὐτε θῆκας τὸν Ἀδὰμ ἀφελῆσε τὸ ὅτι προέβαλεν ὡς πρόφασιν τὴν γυναῖκα του λέγοντας: «**Τ**ὶ γυνὴ, ἦν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὐτὴ μὲ ἠπάτησεν» (**Γεν.** 3, 12), θῆκας ἐπίσης αὐτὴ τὴν

κατάστασις τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ παραπτώματος ἦτο ἐκ μὲν τῆς ἠρρασίας νὰ γεννηθῇ ὁ σοφὸς Σολομῶν, ἐκ δὲ τῆς συνετηρημένης καρδίας τοῦ προσηλυτιστοῦ ὁ παράφρων ἐκείνος ἐπέμεινε τῆς μεταστροφῆς. **Ε** Ἄλλως ἢ πενηντοσὺς, ἕως λέγεται συνήθετος. **Ἰ**δε τὴν διήγησιν ἐν **Β'** Ἰουδαίων κερ. 11 - 12.

γυναίκα, προσφαιζομένην τὴν πονηρίαν τοῦ ὄρους.

Φοδερὸν, φίλε Θεόδωρε, τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον οὔτε κατηγοροῦς κρείσσεται, οὔτε μάρτυρας περιμένει. Διότι ὅλα εἶναι γυνὰ καὶ ἐντελής ἔσκεπασμένα εἰς τὸν δικαστήν· καὶ οὐκ ἔστι μόνον διὰ τὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὰς τὰς ἐνθυμήσεις τῶν λογιζομένων θὰ εἶναι ὁ καθείς ὑπεύθυνος. Διότι εἶναι κριτὴς ἐνθυμήσεων καὶ ἐνοσίων καρδίας ὁ δικαστής ἐκεῖνος.

Δ' ἴσως ἕως προβάλλῃς τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀδυναμίαν νὰ φέρῃς, τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου. Καὶ ποῖα ἀπολογία τότε θὰ εἶναι ἡκανῆ νὰ σὲ σώσῃ ποὺ δὲν κατάρθωσαι νὰ φέρῃς ζυγόν²⁷ χρηστὸν καὶ νὰ βαστάσῃς φορτίον ἑλαφρόν; Μήπως εἶναι θαρρὺ καὶ φορηκὸν πρῆγμα ἢ ἐκ τῶν κόπων ἀνάπαυσις; Καὶ τότε πῶς μὲν καλεῖς εἰς αὐτὸ ὁ Χριστός, λέγοντας· «ἔλθετε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐπ' ὑμᾶς καὶ μὴ θέτε ἐπ' ἐμοῦ, ὅτι πρὸς ἐμὲ καὶ ταπεινὸς τῆ καρδίας ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν» (Ματθ. 11, 28). Τί ἑλαφρότερον, εἰπέ μου, ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπαλλαγῇ κανεὶς ἀπὸ φροντίδας καὶ ὑποθέσεως καὶ φόβου καὶ κόπου, ἢ νὰ εὐρίσκειται ἐκτός τῶν κυμάτων τοῦ θείου καὶ νὰ ἐφορηθῆ εἰς ἔδδιαν λυμένα;

Σ. Λέγε μου ἕως, τί νομίζεις ὅτι εἶναι μακροστόν καὶ ἐπιθυμητὸν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον; Ἡ ἔξουσία, θὰ εἴπῃς ἴσως καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εὐδοκίμησις. Καὶ τί ὀβλιώτερον ἀπὸ αὐτά, ὅταν συγκρίνονται πρὸς τὴν ἐλευθερίαν²⁸ τῶν χριστιανῶν; Ἄ Διότι ὁ ἄρκων ὑπόκειται εἰς τὸν θυρὸν τοῦ δάμου καὶ εἰς τὰς παραλόγους ὄρδας τοῦ πλεθθους καὶ εἰς τὸν φόβον ἀνεπίτρετον ἀρχόντων καὶ εἰς τὰς φροντίδας τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀρχαιμένων καὶ ὁ πῶδες ἄρκων γίνεται σήμερον ἀπλοῦς ἰδιώτης. Δαδί τ' ἡ ζωὴ οὐδέποτε διαφέρει ἀπὸ θέατρον, ἀλλ' ὅπως ἐκεῖ ἕλλος μὲν παίζει ρόλον βασιλέως, ἕλλος δὲ ἄρκωντος καὶ ἕλλος στρατιώτου καὶ μάλιστα ἔλθῃ ἢ νύξ, οὔτε ὁ βασιλεὺς βασιλεὺς, οὔτε ὁ ἄρκων ἄρκων, οὔτε ὁ στρατιῶτης στρατιῶτης εἶναι, ἔστω καὶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὁ καθείς θὰ λάθῃ τὴν ἀμοιβὴν ποὺ θὰ τοῦ ἀξίξῃ ἐκ ἐπ' αὐτῆς θέσει τῆς ἰδιότητος του, ἀλλὰ τῶν πράξεων του.

27. Ζυγὸν χρηστὸν ἔνοσθ' ὁ Κύριος εἰς τὰ εὐαγγέλια τῆς ζωῆς ποὺ εἶναι σύμφορον πρὸς τὰς ἐπιτάξεις του καὶ μέλλουσι τὴν αἰώνιον διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν Χριστῷ κληρονομήσει ζωὴ. Ὁ ζυγὸς αὐτὸς εἶναι ὁ εἰς τῆς ἐπίσεως καὶ τῆς τελειότητος γενεᾶς, κορυφαίνεται δὲ εἰς τὴν ἀσκητικὴν ἀσπασίαν διὰ τὴν μοναχικὴν ζωὴν.

28. Ἐλευθερίαν καλεῖ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, ἢ ὁσείας εἶναι ἢ μόνη ἐπαχθὴ δουλεία τῆς φοβῆς. Βλ. Γαλ. 5, 1.

Μήπως ἕως ἡ δόξα, ἡ ὅποια ἐξαφανίζεται ὡς ἄνθος κόρτου, εἶναι κόπι τιμηκόν; Μήπως ὁ πλοῦτος, διὰ τὸν ὅποιον ταλανίζονται οἱ κάτοικοι; «Ὅσοι γάρ, λέγει, τοῖς πλοῦσις, καὶ πάλιν· «Ὅσοι οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῆς δυνάμει αὐτῶν καὶ ἐπ' αὐτῆς πλεθθῆ τοῦ πλοῦτος αὐτῶν καυχόμενοι» (Λουκ. 16, 24 καὶ Ψαλμ. 48, 8). Ὁ χριστιανὸς οὐδέποτε ἀπὸ ἄρκων γίνεται ἰδιώτης καὶ ἀπὸ πλοῦσις πτωχὸς καὶ ἀπὸ ἐνδοξος ὀδός, ἀλλὰ μένει πλοῦσις ὅταν πτωχὸς καὶ ὀψοῦται ὅταν φρονιζῇ καὶ ταπεινωταί· τὴν ἔξουσίαν δὲ τὴν ὅποιαν ἔχει, ἐκί ἐπ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατὰ τῶν πονηρῶν ἔξουσιῶν καὶ τοῦ κοροικροτόρου τοῦ σκότους, οὐδεὶς ἡμπορεῖ νὰ τὴν καταλύσῃ.

Εἶναι εἰκότων πρῶγμα ὁ γάμος, συμφωνῶν καὶ ἐγὼ. «Τίμος, λέγει, ὁ γάμος καὶ ἡ κατὰ ἄμταντος πέρνουσ δὲ καὶ μακροῦς κρινεὶ ὁ Θεός» (Ἐβρ. 13, 4). Εἰς σὲ ἕως δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ἐφαρισθῇς τὰ τοῦ γάμου. Ὁ Διότι, εἰ ἔκεῖνον ποὺ ἠγάθῃς μὲ τὸν σφράγιον Νυμφῶν διὰ τῆς μοναχικῆς ὑποπέσεως, τὸ νὰ τὸν ἀρήσῃ καὶ νὰ προσκαληθῇ εἰς μίαν γυναίκα, αὐτὸ εἶναι μοικεῖα, ἔστω καὶ ἐν ἡθέλει ἐαυτοῦ ἀπειροῦ καὶ τὸ ἀποκαλεῖται γάμος, ἢ μάλλον ἴσως χειρότερον ἀπὸ μοικεῖαν, ὅσον ἀνώτερος ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ Θεός.

Ἄς μὴ σὲ ἀπατῇ κανεὶς, λέγοντας, ὅτι δὲν ἀπηγόρευσον ὁ Θεὸς τὸν γάμον. Τοῦτο καὶ ἐγὼ πὺ γνωρίζω. Τὸν μὲν γάμον δὲν ἀπηγόρευσον, ἀλλ' ἀπηγόρευσον ἕως τὴν μοικεῖαν, πρῶγμα ποὺ θέλει νὰ κώμῃς ἐαυτοῦ, ἐάν, ὁ μὴ γένοιτο, θελήσῃς νὰ ἔλθῃς ποτὲ εἰς γάμον κοινωνίων.²⁹

Διατὶ ἀπορεῖς, ἐάν θεωρηθῇται ὁ γάμος μοικεῖα, ὅταν ἀθετηται ὁ Θεός; Εἰς φόνος κάποτε ἔθεωρήθη δικαιοσύνη καὶ ἐπίδειξις φιλανθρωπίας, ἢ μοικεῖα ἕως ἄλλοτε κατεκτήθη χειρότερον καὶ ἀπὸ φόνον, ἐπειδὴ ὁ μὲν διεπρόκθη κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ, ἢ δὲ ἐξεδηλώθη ὀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ὁ Δε' αὐτὸ, κατελογίσθη ὑπὲρ τοῦ Φινεὸς τὸ ὅτι ἐλάγχυσεν τὴν πορευοῦσαν γυναίκα καὶ τὸν μετ' αὐτῆς πορευοῦντα. Τὸν Σαουλ

29. Εἰς τὴν ἀσκητικὴν ἀμολίαν ἡ ἀσκήσις τοῦ μοναχοῦ ἢ τῆς μοναχῆς πρὸς τὸν σφράγιον Νυμφῶν, τὸν Χριστόν, σημαίνει τὴν ποικητικὴν μετ' αὐτοῦ συνάφειαν, ἔστω καὶ ἀμολιωνίαν, εἰς σημεῖον νὰ θεωρηθῇ γάμος ποικητικῆς, εἰ σὲ καὶ αἰ ἀμολιωνίαν εἰς τὸν Κύριον πορθένοι ἐπιλοῦνται νόμος Χριστοῦ, πορθένοι Χριστοῦ. Ἡ διαίτησις αὐτῆς τοῦ ποικητικῆς δικαιοσύνης θεωρεῖται ἐπιλοῦνται ἀμολιωνίαν, μοικεῖα. ἀπὸ τούτου ὁ ἱ. Κροστομὸς ἐλέγχει μὲ ἀμολιωνίαν τὸν ἄρκων τοῦ Θεοῦ, ἕως ἐὰ ἐλέγχε καὶ ἕως φάλλον, πρῶγμα ποὺ ἐκίμε πολλοὺς μακαρίους καὶ ναίοντων ἐκί ἐπιστολῆ καὶ ἢ πραγματικῆ δὲν ἀμολιωνίαν πρὸς τὸν αὐτὸν Θεόδωρον, ἢ ὅσποις ἐνθ' ἐλέγχεται ὡς μοιχὸς, ἀρτότερον ἔχειρονομήθη ἐπίσκοπος Μοφοσίου. Οἱ ἐλέγχοι τοῦ ἱ. πατρὸς ἀποπέσαν εἰς τὸ νὰ φέρων εἰς ἀμολιωνίαν τὸν ἀμολιωνίαν τῆς μοναχικῆς καὶ ὀψοῦσαν Θεοῦ.

ἡμῶς, ὁ ἄγιος τοῦ Θεοῦ ἀνάθρωπος Σαμουὴλ, ἐνῶ ἐπένθει καὶ ἔδρακε καὶ παρεκάλει ἐπὶ ἀλοκλήρους νόκτας, δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν κατοδίαν, τὴν ὅσταν ἀπεφάσισε δι' αὐτὸν ὁ Θεός, ἐπειδὴ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ ἔσωσε τὸν βασιλεῖα τῶν ἀλλοφύλων, ὁ ὁποῖος ἔσπερε νὰ φονευθῇ. Ἐὰν λοιπὸν ἡ ἐπίδειξις πλανθρωπίας κατεδίκασε περισσότερο ἀπὸ ἕναν φόνον, ἐπειδὴ δὲν ἐτηρήθη ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, τί τὸ περίεργον, ἐὰν ὁ γάρος καταδικάζεται περισσότερο τῆς μοικείας, λόγῳ τοῦ ὅτι ἀθετεῖται ὁ Χριστός. Διότι ὅπως εἶπα εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι ἐὰν ἦσαν ἀπλοῦς ἰδιώτης, κανεὶς δὲν θὰ σὲ ἐκατηγόρει διὰ παράληψιν στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ἐ τώρα ἡμῶς οὐδόλως εἶσαι πλεον κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου, διότι ὑπηρετεῖς ὡς στρατιώτης εἰς τοιοῦτον βασιλεῖα. "Ἀλλιστε, ἐὰν ἡ γυνὴ δὲν ἐξουσιάζῃ ἡ ἴδια τὸ σῶμά της, ἀλλὰ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, πόσον μάλλον δὲν ἠμποροῦν νὰ εἶναι κύρια τῶν σωμάτων των οἱ ζῶντες διὰ τὸν Χριστόν. Αὐτὸς ὅμως ποῦ περιεφρονήθη τώρα, γνῶριζε ὅτι αὐτὸς ὁ ἴσως θὰ εἶναι καὶ δικαστὴς τότε. Τοῦτον νὰ ἀκέπτεται συνεχῶς καὶ τὸν καταῖον τοῦ πυρός. «Πτωχός, λέγει, πυρὸς εἴλακε πρὸ προσώπου αὐτοῦ» (ἰαν. 7, 70) 30 Ἀ Ἐὰν δὲ κανεὶς παραδοθῇ ἀπὸ ἐκείνον εἰς τὸ πῦρ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιμένη τέλος τῆς κολάσεως. Ἐνῶ δὲ οἱ παράλογοι ἤθοναί τοῦ βίου τοῦτοῦ καθόλου δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὰς σαδὸς καὶ τὰ θνεῖρα, διότι πρὶν ἀκόμη ἀλοκληρωθῆ ἡ ἀμαρτία, σθόνει ἡ ἡδονή ἢ τιμωρία ὅμως ποῦ θὰ ἐπιβληθῇ δι' αὐτὴν οὐδέποτε θὰ ἐκρηγέλος. Καὶ τὸ μὲν εὐχάριστον εἶναι σίνουτον, τὸ δὲ λυπηρὸν σίνουτον. Τί ὑπάρχει λοιπὸν θέβαιον εἰς τὸν παρόντα κόσμον, εἰπέ μου. Μήπως ὁ πλοῦτος 31 ὁ ὁποῖος δὲν ποραμένει πολ- λάκις οὐτε μὲται τῆς δούσεως τοῦ ἡλίου εἰς τὰς κείρας τοῦ κατόχου του; Μήπως ἡ δόξα: "Ἀκουσε ὅμως κἀποῖον δικαίον ποῦ λέγει: «Ὁ βίος μου ἔστιν ἐλαφρότερος δρομίας» (Ἰαβ 9, 25). "Ὅπως λοιπὸν οἱ δρομεῖς πρὶν ἀκομὴ στασιότη- σουν πρῶτον ἐκ νέου, ἔτσι καὶ ἡ δόξα, πρὶν ἀκομὴ κατασφά- σση πετὰ καὶ ἐξαφανίζεται. Β Τίποτε δὲν εἶναι τιμιώτερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τοῦτο δὲν τὸ ἠγνόησαν οὐτε καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἐπυκε νὰ φθάσουν ἐκ τὸ τάμρι τῆς κακίας. «Ψυχὴς —γῆρ— οὐδὲν ἀντέδον», εἶπε καὶ κἀποῖος ἐκ τῶν θάρσεν ποιητῶν. 32 Ἰναιρίκι δι' ἔργους πολλὴ σδύνατος εἰς τὸν κατὰ τοῦ παντημοῦ ἀγῶνα σου, γνῶριζέω ὅτι εὐρίσκειαι εἰς τὸ μέσον

30. Τὸ βίον λέγει καὶ ὁ ἠμωσθένης κατὰ τῆς τάξης εἰς τὸν Παρὶ Σαεράνου λόγον του, στ. 203.

31. Ἐνοεῖ τὸν Ὀμηρον. Βλ. Ἰλιάδος Γ', 401, εἶσα λέγεται: «Ὁ8 γὰρ ἡμὶ τῶνχῃ ἀντίξου οὐδ' ὅσα φρονέ ἴσιν ἀκέρθου...»

τῆς καρίνου τῶν ἡδονῶν. Ἐὰν ὅμως εἴτης εἰς τὸν ἐκθρόν, ὅτι εἰς τὰς ἡδονὰς σου πλεον δὲν προσκυνῶ ἐὰν στρέψης ἄνω τὸ βλέμμα, θεὸς ἐκτινῶθῃ καὶ τώρα τὴν φλόγα ὁ Σιστηρ καὶ ἐκεῖνους μὲν ποῦ σὲ ὤθησαν εἰς τὸ πῦρ θὰ κατοκαύσῃ, εἰς ἐσὲ δὲ ποῦ εὐρίσκειαι εἰς τὸ μέσον τῆς καρίνου θὰ στείλη νεφέλην καὶ δρόσον καὶ πνεῦμα διασπυρίζον, ὥστε οὐτε τοὺς λογιμοῦς σου καὶ τὴν συνειδησίην σου νὰ ἐγγίσῃ τὸ πῦρ. Πρῶστεξε μόνον νὰ μὴ κατοκαύσῃς ἐσὺ τὸν ἑαυτὸν σου. C Διότι πολλὰκις ἀκυρὰς πόλεις θηλα καὶ πολιορκητικαὶ μηχαναὶ τῶν πολιορκητῶν δὲν κατάρθωσαν νὰ κυριεύσουν, ἐνῶ ἡ προδοσία ἐνὸς ἢ δύο ἐκ τῶν ἐντὸς αὐτῶν πολιτῶν, ἀνευ κόπων τὰς παρέδωσαν εἰς τοὺς ἐκθρούς. Καὶ τώρα ἐὰν κανεὶς ἐκ τῶν ἔνδον λογισμῶν σου δὲν σὲ προδοῖσῃ καὶ ἂν ἀκόμη ἄπαρα τεχνάσματα ἀπ' ἐξω προκομιῇ ὁ ἐκθρός, ἀδικίως θὰ τὸ φέρῃ.

4. Εἶναι πολλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ μεγάλα ἐκείναι ποῦ συμπύσασαν μαζί σου καὶ σὲ ἀλείψουσαν 33 μὲ τὸ ἔλαιον τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων καὶ τρέμουν κυριολεκτικῶς διὰ τὴν ἰδικὴν σου ψυχὴν, ὅπως ὁ ἄγιος τοῦ Θεοῦ ἀν- θρωπος Βαλέριος, ὁ καὶ πάντα τιμιώτατος ἀδελφός αὐτοῦ Φλωριντιος, ὁ σφῶς εἰς τὴν κατὰ Θεὸν σφρίαν Παρφόριος D καὶ ἄλλοι πολλοί. 34 Αὐτοὶ κοβ' ἡμέραν θρηνοῦν διὰ σὲ καὶ δὲν ἐπαύσαν νὰ εὐκωνται. Ὅθ ἐπετίγχανον δὲ νὰ ἔχουν σὺ- ἰὰ ποῦ ζητοῦν, ἐὼν καὶ ἐσὺ ἐπ' ἄλιγον ἡβελος ἀποσκορυνθῇ ἀπὸ τὰς κείρας τοῦ ἐκθροῦ. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι παράλο- γον. Ἄλλοι μὲν οὐτε καὶ τώρα νὰ μὴ ἀπελευκωνται διὰ τὴν οσηριάν σου καὶ εἰς ἀλοκλήρου νὰ εὐκωνται νὰ ἀπακέρουν τὸ μέλος τῆς ἀδελφότητός των καὶ ἐσὺ, ἐπειδὴ ἔπεσε μίαν φορὴν νὰ μὴ θέλῃς νὰ ἐγερθῆς, ἀλλὰ νὰ μένης πεσμένος κἀτω καὶ σκεδὸν νὰ ἐπκολλησῇ τὸν ἐκθρόν Σφάπτε, κίτση, μὴ λυπηθεὶς τίποτε: «Μὴ ὁ πῆπτων οὐκ ἀνίσταται» (Ἰερ. 8, 4). Λέγουν τὰ θεία λόγια. Ἐσὺ ὅμως ἀνιμύκκειαι πρὸς αὐτὸν καὶ ἀντιλέγεις διότι τὸ νὰ ἀπελευκωνθῇ κἀποῖος ποῦ ἔχει πῆπτε, τίποτε ἄλλο δὲν οσηρῖναι, παρὰ ὅτι ὁ πῆπτων δὲν ἐγέρ-

33. Ἀκέρωνες καὶ αλείψαι, κατ' ἀνελογίαν πρὸς τοὺς γυνωστάς τῶν ἀρχαίων ἀγῶνων, οἵτινες φάτεται μὲ ἔλαιον τὸ ἄμα τῶν ἀλητῶν διὰ νὰ γίνων σημαίαι καὶ ἀποκαθάρσιαι ἀπὸ τῶν ἀνεπιπλῶν των, κα- λῶνται οἱ προσημειωτές καὶ υποδοκτῶντες εἰς τὸς πνευματικούς ἀ- γῶνας τοὺς ἀρχαίους μοναχοὺς διὰ καταλλήλου νομισμαίς, παρακωλοσθῆ- σαι: καὶ προσημῆς ὑπερ πῆπτε.

34. Ἄνους τοὺς ἔλαιος δὲν τὸς κατονομαίεαι ἐπὶ 5 1. παρῶν. Ὁ ἀνελευκωντός ἵστορικός Σακελάτης, τὴν τοῦ Χριστοστόμου καὶ τοῦ Θεο- δωρου, πρὸς τὸν ἑσπὸν γράσεται ἡ παρῶσα ἐπιστολή, κἀκεῖναι καὶ κἀ- ποῖος ἡλίμρον. Ὅλοι αὐτοὶ ἴσκόνηται εἰς τὸ περισημον ἀκατηγῶνον καὶ διωθῶρος καὶ τοῦ Καρκετίου (PG 67, 665-668).

ρτοι.

Ε νῦν, σὲ παρακαλῶ, μὴ διαμυρῆς ἰσάνη μεγάλην ἀδικίαν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου. Μὴ μᾶς γεμίσης τόσην ἀδύνην. Δὲν τὰ λέγω αὐτὰ πᾶρα πού δὲν εἶσαι ἀκόμη ἐκκοῖν ἐταῖα, ἀλλὰ καὶ ἐάν εἶχες πολλὰ κατορθώματα καὶ εἶχες ζήσει ἄλην τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν, καὶ εἰς ἑκατον γῆρας ὀφίστασθαι τὴν προσβολὴν αὐτῆν, οὔτε καὶ τότε θά ἦτο καλὴν καὶ ἀπελευσθήεις, ἀλλὰ νὰ φέρῃς εἰς τὸν νοῦν σου τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δικαιοσύνην ληστῆν καὶ τοὺς ἐργάτας τῆς ἐνδεκάτης ἡμέρας πού ἀπέλαθον τὸν μισθὸν ἑξ ἡμέρας. ⁴⁰ Ἄ Ὅπως δὲ δὲν εἶναι καλὸν νὰ ἀπελιπῶνται ἐκεῖνοι πού ἐσθασαν εἰς τὸ ἑκατον τέρμα, ἐάν σωφρονοῦν, ἔτσι δὲν εἶναι ἀσφαλές μὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα νὰ τρέφονται καὶ νὰ λέγουν, πᾶρα μὲν θε ἀπολοῦσθε τὰ γερνά τῶ θίου, ὕστερον δὲ, ἀφοῦ κοπιᾶσθε ἀλίγον, θὰ λάβωμεν τὴν ἀμοιβὴν ὅλου τοῦ καιροῦ. Διότι δὲ ἐνθυμούμαι πού ἔλεγες πολλὰκις, ὅταν πολλοὶ σοῦ συνιοτούσαν νὰ φοιτῆς εἰς τὰς σχολὰς; Τί δὲ, ἐάν εἰς τὸν σύντομον τοῦτον χρόνον δὲν τελειώσω καλῶς τὸν βίον, πῶς θὰ μεταβῶ πρὸς αὐτὸν πού εἶπε: «Μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον, μηδὲ ἀναβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.» (Σοφ. Σειρ. 5, 7). Ἀπόκτοσε καὶ πάλιν τοῦτον τὸν λογισμὸν καὶ φοβήθη τὸν κλέπτην. Β Διότι ἔτσι ὀνομάζει ὁ Χριστὸς τὴν ἀπὸ τὸν παρόντα κόσμον ἐξοδὸν μας, ἐπειδὴ ἀγνωστοῦμεν πότε θὰ γίνῃ.

Σκέψου τὰς φροντίδας τοῦ θίου, τὰς προσωπικὰς, τὰς κοινὰς, τοὺς φόβους τῶν ἀρχόντων, τὸν φόβον τῶν πολιτῶν, τὸν κίνδυνον πού μέγρις ἐσχάτων πολλὰκις ἀνωθεν τῶν κεφαλῶν μας ἐπικρέματα, τοὺς κόπους, τὴς ταλαιπωρίας, τῆς δουλοπρεπεῖς κολακείας, πού δὲν ἀρμόδιον καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἀξιοπρεπεῖς δούλους καὶ τὸ ὅτι ὄλων αὐτῶν τῶν κόπων ὁ καρπὸς ἐξὸς τελειώνει, τί ἀλγεϊνότερον τοῦτου θά ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ; Πολλοὶ μάλιστα συνέθη καὶ μὴ ἀπαλαύσασαν οὐδὲ ἐκεῖνα πού μὲ πολὺν κόπον ἀπέκτησαν. Καταναλώσαντες τὴν νεότητά των εἰς κόπους καὶ κινδύνους, ὅταν ἐνόμισαν ὅτι θὰ ἐπελάμβανον πλέον τοὺς κόπους των, μετέβησαν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν χωρὶς νὰ συναποκομίσουν μαζὶ των τίποτε. C Διότι, ἐάν κανεῖς, μετὰ ἀπὸ πολλοῦς κινδύνους πού θὰ ὀφίσταται καὶ μάχας, μάστιγας καὶ μετὰ δυσκολίας ἡμπορεῖ μὲ παρησίαν νὰ ἴδῃ τὸν ἐπιγεγονότα βασιλέα, πῶς θὰ ἴδῃ μὲ παρησίαν τὸν οὐράνιον, ἀφοῦ ἔχῃ καὶ ὑπηρετήσῃ εἰς ἄλην τὸν ζωὴν ἄλλον βασιλέα.

5. Θέλεις νὰ σοῦ ἀπαρτίθῃς τὰς κατ' οἶκον φροντίδας; ὅσας ἔχει διὰ τὴν γυναῖκα σου, τὰ τέκνα καὶ τοὺς ὑπηρετάς; Φοδερὸν νὰ λάβῃ κανεῖς γυναῖκα πτωκίστεραν σου, φοδερὸν

ἐπίσης νὰ λάβῃ εὐποριώτεραν σου. Διότι τὸ μὲν ἕνα θλάπτει τὸν ἄνδρα εἰς τὴν περιουσίαν, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὴν ἰδιότητά του ὡς αὐθέντου καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν του. Λυπηρὸν νὰ ἀποκηρῆ κανεῖς τέκνα, λυπηρότερον δὲ καὶ νὰ μὴ ἀποκτήσῃ. Τὸ μὲν πρῶτον δεικνύει ὅτι ἀδίκως ἐνομηρέθη, τὸ δὲ ἄλλο, ὅτι ὑπομένει πικρὰν δουλείαν. Ἀρρώστιας τὸ παιδίον, ὁ φόβος εἶναι μέγας. D Ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νέπρον, τὸ πένθος εἶναι ἀπαρηγόρητον. Καὶ διὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἡλικίας των διαφοροὶ εἶναι καὶ αἱ φροντίδες, αἱ φόβοι καὶ αἱ κόποι πολλοί. Τί νὰ εἴπῃ κανεῖς καὶ διὰ τὴς μοκθηρίας τῶν ὑπηρετῶν; Ζωὴ εἶναι λοιπὸν αὐτῆ, Θεόδωρε, εἰς τόσα μέρη νὰ χωρίζεται μία ψυχὴ, νὰ ὑπηρετῇ τῶσους, νὰ ζῇ διὰ τῶσους καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς ποιέ;

Εἰς τὴν ἰδικὴν μας βίωσι ζωὴν, Θεόδωρε, τίποτε δὲν ὑπάρχει ἀπὸ αὐτὰ καὶ σὲ ἐπακαλοῦμαι ἐν προκειμένῳ μάρτυρα. Διότι, ὅταν διὰ τὸ ἄλιγον ἐκείνο διάστημα πού ἔχῃς εἰς τὸ ἀσκητήριον, ἠθέλησες νὰ ἀπαλλαγῇς ἄλιγον ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ θίου, ἐγνώριζες πῶσιν εὐφροσύνην καὶ χαρὸν ἀπῆλυσες. Διότι, οὐδεὶς εἶναι ἐλεύθερος, εἰ μὴ μόνον ἐκεῖνος πού ζῇ διὰ τὸν Χριστόν. Αὐτὸς ἔχει ἀνέλθει ὑπεράνω ὄλων τῶν κακῶν. E Ὅταν δὲν θέλῃ κανεῖς νὰ θλάσῃ ὁ ἴσιος τὸν ἑαυτὸν του, ἄλλως ποτὲ δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' εἶναι ἀπρόσβλητος, μὴ καταδοπιώμενος ὑπὸ λύπης διὰ ζημίαν κρημάτων. Διότι κρηθεὸν ὅτι τίποτε δὲν ἐπέγραψεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἐπομένως, τίποτε δὲν θὰ ἐξαγάγωμεν ἀπὸ αὐτόν. Μὴ κατοναλοκόμενος ἀκόμη ἀπὸ τὸν νόθον τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης, διότι ἐπιθεὸν ὅτι εἰμῶν τὸ πολιτεῖμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Οὐδεὶς τὸν λυπεῖ ἠδρίζοντός τον, οὐδεὶς τὸν ἐρεθίζει κτυπήναι τον, διότι διὰ τὸν κρησιανὸν ἐν μόνον πράγμα θεωρεῖται σιμφορὰ, τὸ νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸν Θεόν. ⁴¹ Ἄ Ὅλα τὰ ἄλλα, ὅπως ἡ ἀπίστεια κρημάτων, ἡ σιτήριος τῆς πατρίδος, ὁ ὑπερ τῶν ἐσχάτων κίνδυνος, οὐδὲ κἄν θεωροῦνται δεινὰ καὶ αὐτὸ πού ὄλοι φοβόνται, τὴν μετέθεσαν ἀπὸ τὸν παρόντα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, ἰαθῖο εἰς ἐκεῖνον εἶναι πλέον εὐχάριστον καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν. Διότι ὅσας ὅταν ἀνθῆς κάποιος εἰς ὑψηλὰν θράκον παρμηρεῖ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ταξιδεύοντας αὐτὴν, ἄλλως μὲν νὰ καταπονιζῶνται ἀπὸ τὰ κύματα, ἄλλως δὲ νὰ προσμαρῶσσαν εἰς σκοπέλους, ἄλλως πάλιν νὰ καταθῶνται ἄλλοι καὶ ἄλλοι νὰ μεταφέρονται ὡς δεσμοῖται μὲ τὴν φορὴν τοῦ ἀνέμου καὶ πολλοὺς νὰ καταπονιζῶνται καὶ ἄλλως μὲν ἀπὸ πλοίου καὶ ἀρχαίου μόνον τῶς κέρως των νὰ κρησιμοῦσῃν, B πολλοὺς δὲ νὰ φέρωνται ἐπάνω εἰς μίαν οὐνθα ἢ εἰς κάποιο ἄλλο ἀντικείμενον τοῦ πλοίου καὶ ἄλλοι νὰ

ἐπιπλέον νεκρή. Ἡλείπει λοιπὸν μὴν πολέμοισιν καὶ πολιτιμῶσιν συμφορῶν, ἔτσι ἀκρίβως καὶ ὁ ὑπηρετῶν τῶν Χριστῶν,²⁴ κωλύοντας τὸν ἑαυτῶν τοῦ ἀπὸ τῆν ταρακῆν καὶ τὰ κόμισα τῆς ζωῆς, κάθεται πᾶσαν εἰς ἀσφαλῆ καὶ ὑψηλὸν τόπον. Διότι, τί ἀσφαλέστερον καὶ ἰσχυρότερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχη κανεὶς μίαν καὶ μόνην φρονίδα, αὐτὴ ἀρετὴ δει τῷ Θεῷ (Α' Θεο. 4, 1).

Εἶδες Θεόφιλε, τὰ νοσήματα ποὺ ὑφίστανται οἱ ταξιδεύοντες ἀπὸ τὴν θάλασσαν; Διὰ τὴν ἀσφαλίαν, ἀπόφυγε τὸ πῆλαγος ἀπόφυγε τὰ κύματα καὶ ἄνεμος εἰς ὑψηλὸν ἴσιον, ἀπ' ὅπου τίποτε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σὴν εἰς τὴν συμφορᾶν. Ὑπάρχει ἀνάστασις, Θεόφιλε, ὑπάρχει κρίσις, φοβερὸν κριτήριον μὲς ἀναμένει ὅταν ἐγκαταλείψωμεν τὰ παρόντα. «Πάντας παροιστῆσαι δεῖ τῷ ὄματι τοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. 5, 10). **Σ** Δὲν ἐξηγγέλησθε ἀσκόπως ἢ ἀπειλῆ τῆς γενένης, δὲν ἠπομάθησαν μοιῶσις τόσο ἀγαθὰ. Σκόδα καὶ τῆς σκόδα εὐτελέστερα εἶναι τὰ πράγματα τοῦ θείου, πλήρη ὄντα πολλῶν μὲν φόδων, πολλῶν δὲ κινδύνων καὶ τῆς κερίστης δουλείας. Μὴ ζημιώθῃς καὶ ἐκείνων καὶ τοῦτων τὸν κόσμον, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν, ἐάν ἤθελες, νὰ κερδίσῃς καὶ τοὺς δύο. Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὸν παρόντα κόσμον θὰ ἔχουν δωρεὰς οὗσι ζῶν κατὰ Χριστὸν διδόναι καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, λέγων· «Ἐγὼ δὲ ὑμῶν φειδομαι καὶ πάλιν, τοῦτο δὲ λέγω πρὸς τὸ ὑμῶν συμφέρον» (Α' Κορ. 7, 28-35). Ἡλείπει δὲ καὶ ἐντοῦθα εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἔγγαμον ὁ τὰ τοῦ Κυρίου μεριμνῶν. Δὲν εἶναι δυνατὸν ὅταν μεταβῇ κανεὶς ἐκεῖ νὰ μετανοήσῃ. Οὐδεὶς ἀλλοτρίως ὅταν ἀποχωρήσουν οἱ συνοθητῆται του καὶ διαλυθοῦν οἱ θεσπῆται δύναται νὰ ἐπαναρχίῃ τὸν ἄγων. **Δ** Αὐτὰ νὰ σκέπτεσθαι ἰάντοτε καὶ σὴνιριψε τὴν ὀρεῖαν μάκαιραν τοῦ ἐκθροῦ, μὲ τὴν ὁποῖον φανεῖται παλλοῦς. Καὶ αὐτὴ ἡ μάκαιρά του εἶναι ἡ ἀπόγνωσις, ἡ ὁποῖα, ὅσους νικά, τοὺς κόπτει τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Τοῦτο τὸ ἄπλαν τοῦ ἐκθροῦ εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ὄσους συλλάβῃ δὲν τοὺς ἐξουσιάζει παρὸ μόνον κρατώντας τισὺς δεσμίους μὲ αὐτὰ τὰ δεσμὰ, τὰ ὁποῖα, ἐάν ἔλαμην, μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἰαχέως, δυνάμηθα νὰ διορθήσωμεν.

Γνωρίζω ὅτι παρέβην τὰ ὄρια τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλ' ὄμως σοὺ ζητῶ συγγνώμην. Δὲν τὸ ἔκαμα θεληματικῶς, ἀλλ' ἀναγκασμένος ἀπὸ τῆς λύτης καὶ τῆς ἀγάπης μου, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἀνάγκασα τὸν ἑαυτῶν μου νὰ σοὺ γραψῇ αὐτὴν

24. Οἱ μοναχοὶ θεωροῦνται προστατῆται τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ μοναχική ζωὴ καλεῖται προστασία, ἵνασ ἀπὸ τῶν ἁλλοτρίων, ἔτσι καὶ τοὺς πατέρας ὁ πατρωνῶς συγγράφει, ὡς π.χ. εἶναι ἡ ἱ. Κροκόστομος, Μ. Νικολαῖος καὶ ἱαχέως, Βενεδικτὸς ὁ ἐν Νοτωκίῳ κ.α.

τὴν ἐπιστολὴν, ἐνῶ πολλὰ μὲ ἠμολόγησα καὶ μὲς ἄγων ἡ Παῖος νὰ ματαιωθῆς καὶ νὰ σκεπθῆ ὁ ἄνω τῆς εἰσεως. Ἐγὼ ὄμως κανέναν δὲν ἔβουλο. Διότι, εἰς τὴν ἑαυτῶν μου, ὑπάρχει ἔλπις Θεοῦ θέλοντος νὰ ὑπερλήθῃ εἰς κατὶ αὐτὸ τὸ γράμμα. Ἐάν ὄμως συμβῇ αὐτὸ ποὺ ἐπευκόμηθα, τοῦλάχιστον θὰ ἔχω κερδίσει τοῦτο, ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορῇ νὰ μὲ κατηγορήσῃ δι' ἀδιαφορίαν καὶ δὲν θὰ εἴμεθα χειρότεροι τῶν ταξιδεύόντων εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ ὁποῖοι ὅταν ἴδουν τοὺς ὁμοίεικτους των, **42** Α ποὺ τὸ πλοῖόν των ἔχει διαλυθῆ ἀπὸ τὴν θίαν τῶν κυμάτων ἢ τῶν ἀνέμων, νὰ φέρωνται ἐπάνω εἰς σανίδας, καταβάθουν τὰ ἴσθια καὶ ρίπτουν τὰς ἀγκύρας καὶ ἐρβαίνουσι εἰς ὁκάπαν καὶ ἔπαχειροῦν νὰ σώσουν ἄνθρώπους ἀγνώστους καὶ μόνον ἀπὸ τὴν συμφορᾶν των ἀναγνωρίζομεναι. Ἐάν οἱ ναυαγοὶ δὲν θέλουν τὴν σωτηρίαν των, κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ κατηγορήσῃ ἐκείνους ποὺ ἐπεχειροῦσαν νὰ τοὺς σώσουν. Αὐτὰ ἀπὸ ἡμῶς.

Προτεροῦμεν δὲ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὅτι θὰ ἀνταποκριθῆς καὶ ἐοὺ πρὸς αὐτὰ καὶ θὰ σὲ ἴδωμεν πάλιν νὰ διακρίψῃς εἰς τὴν πνευματικὴν ἀγέλην τοῦ Χριστοῦ. Εἶθε, ἀγαπήτιέ μου, μὲ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων νὰ σὲ δεχθῶμεν ἐκ νέου πάλιν ἵνασ συντήμως ὑγιαίνοντα τὴν ἀληθῆ ὑγιάν. Ἐάν ὑπάρχῃ ἐκ μέρους σου κατὶ νὰ μὲς εἴπῃς καὶ δὲν μὲς ἐληθῶντες ἐντελέως, ἔχομεν τὴν ἀξίμωσι νὰ μὲς στείλῃς ἀπάντησιν, διότι παῦθ θὰ μὲς καροτολήσῃ ἡ ἐπιστολή σου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὸ μικρὸν ἀλλ' ἔσχον δοκίμιον «Σύγκρισις βασιλικῆς δυναστείας καὶ πλοῦτου καὶ ὑπεροχῆς πρὸς μοναχὸν σύζῳνα τῆ ἀληθεύτου καὶ κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίᾳ», διαφαίνεται ἡ μεγάλη ἐπιθυμία τοῦ Χρυσόστομου πρὸς τὸν μοναχισμόν. Θεωρεῖ τὸν μοναχισμόν ὡς τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν καὶ ἐπιχειρεῖ μᾶλλον σύγκρισιν αὐτοῦ πρὸς τὴν βασιλικὴν ἔξουσίαν, ἣ ἵσως θεωρεῖται ὡς ἡ κορυφὴ τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν. Ἡ σύγκρισις φιλοσόφου καὶ βασιλέως ἀκωνεῖ καὶ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Στωικῶν. Παρλληλίζει καὶ ἀντιπαρθέται συνεχῶς ὁ Χρυσόστομος τὸν μοναχὸν καὶ τὸν βασιλέα εἰς ἕνα τῶν ἐκδηλώσεως τῆς ζωῆς των καὶ καταδεικνύει τελικῶς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ μοναχικοῦ ἔναντι τοῦ βασιλικοῦ ἐξόμιουτος.

Τὸ δοκίμιον ἄντηαι εἰς τὰ ἔργα τῆς νεότητος τοῦ Χρυσόστομου, ἐγγράφη δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσκήσεώς του, ἤτοι μετὰ τῶν ἐτῶν 376 - 380.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΤΟΚΑΤΑΙΔΗΣ

116 Α ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΝ

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΒΕΣΤΙΑΣ, ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΑΓΝΑΜΕΣ ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΝ Ο ΟΠΙΟΣ ΞΗ ΣΥΝΘΕΣΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΗ-
ΘΙΝΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

1. Ἐπειδὴ βλέπω ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀγα-
ποῦν καὶ θαυμάζουν περισσότερο αὐτὰ ποῦ φαίνονται καλὰ
παρὰ αὐτὰ, τὰ ὅποια εἶναι ἀπὸ τὴν φύσιν των Β καλὰ καὶ
ἀληθινὰ ἀγαθὰ, θεωροῦ ἀναγκασίον νὰ ἐπιλήσω συντόμως περὶ
τῶν δύο καὶ νὰ ἀντιπαραβάλλω καὶ αὐτὰ τὰ ὅποια ἔχουν παρα-
μεληθῆ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ αὐτὰ τὰ ὅποια τυγχάνουν ἰσο-
αιτέρας φροντίδος, ὥστε ἀφοῦ εἶσι μάθωμεν τὴν μεταξὺ τῶν
διαφορὰν, τὰ μὲν νὰ ἐκτιμῶμεν ὡς δεῖα ζήλου καὶ σπου-
δαίᾳ, τὰ δὲ νὰ διδοκῶμεν νὰ τὰ περιφρονῶμεν ὡς μη-
δαμνὰ.

Λοιπὸν ἐκτιμῶται C μὲν ὁ πλοῦτος καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ
ἐξουσία καὶ ἡ δόξα, καὶ οἱ περισσότεροι καλοτυγχάνου τού-
ς ἀρχοντας τῶν κρατίων, ποῦ μετακινῶνται μὲ πολυτελεῆ ἀκί-
ματα καὶ ἀπολαμβάνου τὸν ἄθρονον τῶν ἀγγελιοφόρων καὶ
τὴν πολυάνθρωπον σηματοφυλακίαν, ἔχει δὲ καταφρονηθῆ ἡ
ζωὴ τῶν φιλοσόφων καὶ αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἐξέλεξαν τὸν μονα-
χικὸν βίον. Καὶ ὅταν μὲν ἐμφανισθῶν ἐκεῖνοι, ἀποσποῦν
τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ, αὐτὰ δὲ ὅταν ἐμφανισθῶν δὲν ἐλ-
κόσων τὴν προσοχὴν ἀδελφός, ἡ ἐλαχίστων. Καὶ κανεὶς μὲν δὲν
θα ἐπιθυμοῖε νὰ γίνῃ ὄμοιος μὲ αὐτούς, ἐνῶ μὲ ἐκείνους
ἐλοι ἂν καὶ θεοῦς, τὸ νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς ἐξουσίαν καὶ νὰ
ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἔθνους, καὶ δύσκολον εἶναι καὶ
εἰς πολλοὺς ἀδύνατον, D καὶ θὰ ἐκτελείοντο πολλὰ χρήματα
οἱ ἐπιθυμῶντες τὴν ἐξουσίαν ἢ δὲ προτίμους τῆς μοναχικῆς
ζωῆς καὶ ἡ συμβίωσις μὲ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐπὶ
ἴσου εὐκόλος εἰς ἄλλους. Καὶ ἡ μὲν ἀπόκτησις τῆς ἐξουσίας
φάσκειται εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν μᾶλλον δὲ καὶ ζῶντας ἐγκα-
ταλείπει τοὺς ἐραστὰς τῆς, ἴδῃ δὲ ἔχει ἀδηγήσει καὶ περι-
κοῦς εἰς μέγαν κίνδυνον ἢ ἐξευτελισμόν. 117 Α ἡ δὲ μο-
ναχικὴ ζωὴ καὶ τώρα κερταί εἰς τοὺς δικαίους ἀφθονα ἀγα-
θὰ καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοὺς δὴγει ἐνδόξους καὶ καί-
ροντας εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὅποτε αἱ πε-
ρισσότεροι ἐξ αὐτῶν ποῦ διετέλεσαν ἀρχοντες θὰ ὀνομαστῶν
μεγάλην τιμωρίαν δι' ὅσα ἔχουν πρόξει.

Ἐπὶ λοιπὸν νὰ συγκρίνωμεν τὰ ἀγαθὰ τῆς φιλοσοφίας
πρὸς αὐτὰ ποῦ φαίνονται εἰς τὸν κόσμον ἀγαθὰ, δηλαδὴ τὴν
ἐξουσίαν καὶ τὴν δόξαν καὶ ἄς μάθωμεν καλὰ τὴν μεταξὺ τῶν

ἀγαθῶν αὐτῶν διαφορὰν, διότι ἔτσι παραλληλιζόμενα θὰ γινῶν καλύτερα ἢ διαφορὰ τους. Ἡ καλύτερα, ἂν νομίζῃς, ἀφοῦ θέλωμεν τὴν βασιλείαν, ἢ ὁποῖα εἶναι τὸ ἀποκαρτέωμα τῶν ἀγαθῶν, δίπλα εἰς τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆν τοῦ μοναχικοῦ βίου, ἂς ἐξετάσωμεν τοὺς καρποὺς τοῦ καθενὸς. **B** ἀπὸ τὰ ἀποκτήματα αὐτά, διὰ τὸ μᾶλλον ἔτσι ἐπακριθῶς εἰς τοῖους ἄσκει τὴν ἐξουσίαν ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τοῖους ὁ φιλόσοφος μοναχός.

Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν ἐπιστατῆ εἰς πόλεις καὶ χώρας καὶ πολλὰ ἔθνη κυβερνῶν μετὰ τὰ διατάγματα του καὶ στρατηγούς καὶ ὑπάρκους καὶ στρατεύματα καὶ φυλάς καὶ συμβούλια, αὐτὸς δὲ πού ἀμέρισκε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἠκολούθησε τὴν μοναχικὴν ζωὴν κυριαρχεῖ ἐπὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τοῦ φθόνου καὶ τῆς φιλαργίας καὶ τῶν ἄλλων παθῶν, σκεπτόμενος πάντοτε καὶ φρονίζων νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ κυριευθῇ ἢ ψυχὴ του ἀπὸ τὰ αἰσὰρὰ πάθη, οὔτε νὰ ὑποδουλωθῇ ὁ νοῦς εἰς σκληρὰν τυραννίαν, ἀλλὰ νὰ κρατῇ πάντοτε **C** τὴν σάφην του ἐπάνω ἀπὸ ἕλα, ἀφοῦ θέσῃ ἐπιστάτην εἰς τὸ πάθη του τὸν φθόνον τοῦ Θεοῦ.

Τοιαύτην λοιπὸν ἐξουσίαν καὶ κυριαρχίαν ἔχει ὁ βασιλεὺς, τοιαύτην δὲ ὁ μοναχός, ὥστε ὀρθότερον θὰ ἦδύνατο κανεὶς νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν βασιλεῖα, παρὰ τὸν λαμπρυνόμενον μετὰ βασιλικῶν ἐνδύμα καὶ στέφανον καὶ καθήμερον ἐπὶ χρυσοῦ θρόνου.

2. Διότι εἰς τὴν πραγματικότητά βασιλεὺς εἶναι ὁ καλιναγωγὸν τὸν θυμὸν καὶ τὸν φθόνον καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ κυβερνῶν τὰ πάντα συμφωνίως πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ διατηρῶν ἐλευθέρον τὸν νοῦν καὶ μὴ ἐπιτρέπων νὰ κυριαρχήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν του ἡ τυραννία τῶν ἡδονῶν. **D** Αὐτὸν εὐκαρίστως θὰ τὸν ἔβλεπα ἄρχοντα καὶ τῶν φυλάων καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν λαῶν καὶ τῶν στρατευμάτων. Διότι αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐπιστατῆ μετὰ τὴν λογικὴν του τὸ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐδκόλα θὰ ἐπαστατήσῃ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων μετὰ τοὺς θεῖους νόμους, ὥστε νὰ ἔχη θέαν πατρὸς εἰς τοὺς ὑπηκόους, συμπεριφερόμενος πρὸς τὰς πόλεις μετὰ ὅλην τὴν ἡμερότητα. Αὐτὸς δὲ ὁ ὁποῖος νομίζει ὅτι ἐξουσιάζει τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ εἶναι δοῦλος τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς φιλαρχίας καὶ τῶν ἡδονῶν, πρῶτον μὲν θὰ ἐφαίνοτο εἰς τοὺς ὑπηκόους του ἄξιος γέλυτος, διότι φορεῖ μὲν στέφανον χρυσοῦν μετὰ πολυτίμους λίθους στολισμένον, στερεῖται δὲ τῆς σκροφουσίνης, καὶ λαμπρύνεται μὲν δλόκληρον τὸ σῶμα του μετὰ τὸ βασιλικὸν ἐνδύμα, ἔχει θυμῶς ἀστέλιτον τὴν ψυχὴν. **E** Ἐπὶ πλέον θυμῶς δὲν θὰ γνωρίζῃ νὰ κερῖζεται τὴν ἐξουσίαν, διότι ὁ μὴ δυναθὲς νὰ διοικήσῃ τὸν ἑαυτόν του, πῶς θὰ ἡδύνατο νὰ διοικῇ τοὺς ἄλλους σύμφωνα μετὰ τοὺς νόμους;

Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ ἐξετάσῃς καὶ τὸν πόλεμον, καὶ αὐτὸ εἰς δύο πλευράς, θὰ εὕρῃς ὅτι ὁ μὲν μάχεται πρὸς δαίμονας καὶ ὑπερισχέει καὶ νικᾷ καὶ στεφανοῦται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, διότι θαδῶκει πρὸς τὸν πόλεμον μετὰ θεῖαν ἐπενέργειαν, ὀπλισμένος μετὰ σὺράνια ὄπλα ὥστε εὐλογοῦν εἶναι νὰ νικήσῃ αὐτός.

118 **A** ἐνῶ ὁ βασιλεὺς μάχεται πρὸς βαρβάρους. Ὅσον δὲ φοβερότεροι εἶναι οἱ δαίμονες ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τόσον ἐνδοξότεροι εἶναι αὐτοὶ πού νικᾷ αὐτούς, ἀπὸ τὸν νικῶντα τοὺς βαρβάρους. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇς νὰ μᾶθῃς καλὰ τὴν αἰτίαν ἐνδὲς ἐκάστου πολέμου, θὰ εὕρῃς μεγάλην διαφορὰν. Διότι ὁ ἕνας μὲν παλεμῆι τοὺς δαίμονας χάριν τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, ποθῶν νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν πλάγην πόλεις καὶ χώρας, ὁ δὲ ἄλλος μάχεται πρὸς τοὺς βαρβάρους ὑπὲρ ἐδοσῶν ἢ συνόρων ἢ χρημάτων ἀρπαγέντων ἢ ἕνεκα τῆς πλεονεξίας καὶ πόθου ἀδάκου ἐξουσίας, ἢ ὁποῖα μᾶρ εἰς πόλεμον, ὅπου λοιπὸν πολλὰς καὶ πολλὰ βασιλείς, πού ἐπιθυμῶσαν τὰ περισσότερα, ἔσχον ἐπὶ πλέον καὶ αὐτὰ πού κατεῖχον. **B** Ἡ ἐξουσία λοιπὸν καὶ οἱ πόλεμοι ἔδειξαν ὅτι τόσον καλὸ διαφέρουν ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτὸς πού φροντίζει νὰ συζῇ μετὰ τὴν λατρίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅτι τοὺς γνωρίζῃ δὲ κανεὶς αὐτοὺς ἐπακριθῶς, παρατηρῶν τὴν ζωὴν καὶ τὰς πράξεις ἐνδὲς ἐκάστου καθημερινῶς. Ὅτι εὕρῃ δὲ θυμῶς τὸν μὲν νὰ ὀμιλῇ μετὰ τοὺς προφήτας καὶ νὰ καλλωπίζῃ τὴν ψυχὴν του μετὰ τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου, καὶ νὰ μεταπηδᾷ συνεχῶς ἀπὸ τὸν Μαυροῦ εἰς τὸν Ἥσσαν, ἀπὸ αὐτὸν δὲ πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀπὸ αὐτὸν πρὸς ἄλλους, τὸν δὲ βασιλεῖα νὰ ὀμιλῇ μετὰ τοῦ ἀρχαίου καὶ ὑπάρχοντος καὶ **C** σωματοφυλάκας. Μετὰ αὐτοῦ πού συναναστρέφεται κανεὶς διαρκῶς, μετὰ τὸ ἦθος αὐτῶν ἀφομοιοῦνται τὸ ἦθος του. Λοιπὸν, ὁ μὲν μοναχὸς διαμιλάσκει τὰ φρόνημα τῆς ψυχῆς του πρὸς τὰ ἦθη τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν, ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὰ τῶν στρατηγῶν καὶ σωματοφυλάκων καὶ ὑπασιπιστῶν, ἀνθρώπων δοῦλων τοῦ οἴνου καὶ ἀρρωτισμένων εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ ἄσκολοιμένον κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἡμέρας μετὰ τὸ πτόν, μὴ γνωρίζοντιον τίποτε σπουδαῖον ἢ καλὸν λόγῳ τοῦ οἴνου. Ἔτσι λοιπὸν, καὶ δι' αὐτὸ ἀρμόζει νὰ μακαρίζῃ κανεὶς τὸν μοναχικὸν βίον μᾶλλον, παρὰ τὸν βίον τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῶν στήριων.

3. Ἐὰν δὲ ἠθέλωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸν χρόνον τῆς νυκτός, θὰ ἴδωμεν τὸν μὲν μοναχὸν νὰ σπαζέται μετὰ τὴν λατρίαν τοῦ Θεοῦ **D** καὶ μετὰ τὰς προσευχάς, νὰ ψάλλῃ πολλὰ ἑνωρίων τῶν ὀρνέθων, νὰ συζῇ μετὰ τοὺς ἀγγέλους, νὰ συνομιλῇ μετὰ τὸν Θεόν, νὰ ἀπλαμβάνῃ τὰ σὺράνια ἀγαθά, τὸν βασιλεῖα δὲ πού διοικεῖ πολλὰ ἔθνη καὶ φυλάς καὶ στρατιάς

καὶ ἐξουσιάζει πολλὴν ἔρῃαν καὶ πολλὴν θάλασσαν, νὰ εἶναι καλοκαπλωμένος εἰς τὸ κρεβάτι καὶ νὰ ροχαλιῆ. Καὶ ὁ μὲν μοναχὸς τρέφεται μὲ τόσας τροφάς, ποῦ δὲν ἠμποροῦν νὰ τοῦ προξενήσουσι βοθρὸν ὄπινον τὸν βασιλεῖα ὅμως κοιμῆται ἢ πολυφαγία καὶ τὸ ποτόν, τὰ ὅποια τὸν κρατοῦν ὑπνώντονα ἀκόμη καὶ τὴν ἡμέραν εἰς τὴν κλίνην. Ὑπάρχει λοιπὸν εἰς τὸν μοναχὸν καὶ ἐνδυμοσία καὶ τροφή λιτή καὶ ἀβλαπταὶ συμμέτοχοι τῆς ἰδίας ἀρετῆς· ὁ δὲ βασιλεὺς εἶναι ὑποκρευμένος **Ε** νὰ καλλωπίζεται μὲ πολυτίμους λίθους καὶ χρυσὸν καὶ νὰ παραθέτῃ πλουσιώτατον γένειον καὶ νὰ ἔχη συνδοσιμόνους, ἐὰν μὲν εἶναι ἄφρων, ἰσχυρὸς τῆς ἰδικῆς του κακίας, ἐὰν δὲ ἔχη νοῦν καὶ σωφρονῆ, ἴσως καλοῦς καὶ δικαίου, πολλὸ ὅμως ὑποδεστέρου τῆς ἀρετῆς ἐκείνων. Τοιοῦτοτρόπος, καὶ ἂν ἀκόμη φιλοσοφῇ ὁ βασιλεὺς, δὲν θὰ ἠμπορήσῃ οὔτε ὀλίγον νὰ πλησιάσῃ τὴν καλοκαγαθίαν τοῦ μοναχοῦ. Διότι εἶναι φορτικὸς εἰς τοὺς ὑπκόους του καὶ ἔστιν κἀμνην περιουσίας, καὶ ἔστιν κατοικῆ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔστιν ἀπαλημβάνῃ εἰρήνην.¹¹⁹ **Α** καὶ ἔστιν κηρύσση πολέμου καὶ ἔστιν εἰσπράττει φόρους καὶ ἔστιν συγκεντρώει στρατεύματα καὶ φέρῃ ἀκρωλιώτους καὶ ἔστιν νικῆ καὶ ἔστιν ἡττή. Καὶ ἔστιν μὲν ἡττῆται γερμίζει μὲ τὰς συμφοράς του καὶ τοὺς ὑπκόους του, ἔστιν δὲ νικῆ γίνεται ἀνυπόφορος, ὑπερφρανευόμενος διὰ τὰς νίκας καὶ ἀλιζουόμενος, καὶ ἐπιτρέμειν εἰς αἰθε στρατιώτας του νὰ λεηλατοῦν, νὰ ληστεύουν, νὰ θάλαπτουν τοὺς ὁδοιπόρους, νὰ παλιωκοῦν τὰς πόλεις τῆς περιοχῆς, νὰ λεηλατοῦν τὰ σπίτια τῶν πτωχῶν, ὅπου αὐτοὺς ποῦ τοὺς ὑποδέχονται νὰ εἰσπράττουν κάθε ἡμέραν αὐτὰ ποῦ κανεὶς νόμος δὲν ἐπιτρέπει, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἔτσι ἐπιτάσσει κάποια ἀρχαία συνθήκη, παρόνομος καὶ δίκαιος. Καὶ τὸν μὲν πλοῦσιον οὐδόλως θλάπτει ὁ βασιλεὺς μὲ τὰς ὀδικίας αὐτάς, ἀλλὰ πλήττει τοὺς πτωχοὺς, ὡσὸν πράγματι νὰ ἐνιρέπεται τοὺς πλοῦσιους. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ μὲ τὸν μοναχόν, **Β** ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἐμφανισθῆ ἔρχεται διὰ νὰ εὐεργετήσῃ καὶ τοὺς πλοῦσιους καὶ τοὺς πτωχοὺς καθ' ὅμοιον τρόπον. Φορεὶ καθ' ὅσον τὸ ἔτος τὸ ἴδιον ἔνδυμα καθ' ἕνα τὸ νερόν ποῦ νὰ εὐχάριστα ὅσο ὅσον πίνουσιν ἄλλοι ἐξαιρετικὸν κρασί. Διὰ τὸν αὐτὸν του οὐδερπὴν χάριν ζητεῖ οὔτε μικρὰν οὔτε μεγάλην ἀπὸ τοῦ πλοῦσιου, διὰ τοὺς εὐρισκομένους ὅμως εἰς ἀνάγκην ζητεῖ πολλὰς καὶ συνεχεῖς, ποῦ ὠφελοῦν καὶ τοὺς δύο, δηλαδὴ καὶ τοὺς εὐεργετούοντας καὶ αἰτούς ποῦν θὰ δεχθοῦν τὰς εὐεργεσίας. Τοιοῦτοτρόπος, εἶναι κοινὰς ἰατρὰς πλοῦσιων καὶ πτωχῶν ὁμοίως, ὥστε τοὺς μὲν πλοῦσιους ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα διὰ τῆς καλῆς νοουθεσίας, **Γ** τῶν πτωχῶν δὲ ἑξαφανίζει τὴν πτωχείαν. Ὁ βασιλεὺς, ἀκό-

μη καὶ ἔστιν ἐλαφρύνῃ τὴν φορολογίαν ὠφελεῖ τοὺς πλοῦσιους μᾶλλον παρὰ τοὺς πτωχοὺς· ἔστιν δὲ πρᾶτῃ τὸ ἀντίθετον θλάπτει τοὺς ἔκοντας ὀλίγα. Διότι τὸν μὲν πλοῦσιον πολλὸ ὀλίγον ἠμπορεῖ νὰ τὸν θλάσῃ ἢ βαρεῖα φορολογία, τὰ σπίτια ὅμως τῶν πτωχῶν τὰ παρασφύρει ὅπως οἱ κείραρροι, καὶ γερμίζει τὰ χωρία ἀπὸ στεναγμοῦ. Καὶ οὔτε τὸ γῆρας λυποῦνται οἱ φοροεσπράκτορες, οὔτε τὴν χρεῖαν τῶν γυναικῶν, οὔτε τὴν ὀρφανίαν τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ εὐρίσκονται πάντοτε εἰς εὐθυμίαν, ὡσὸν καινοὶ ἐχθροὶ τῆς χώρας εἰσπράττοντες φόρους ἀπὸ τοῦς γεωργούς, δι' αὐτὰ ποῦ δὲν ἔκαρποφόρησεν **Δ** ἢ γῆ.

4. Ἐλα λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἐκεῖνο, δηλαδὴ τί διπρῖζει ὁ μοναχὸς καὶ τί ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς ὑπκόους του. Λοιπὸν ὁ μὲν βασιλεὺς χρυσόφι, ὁ δὲ μοναχὸς πνευματικὴν χάριν· καὶ ὁ μὲν ἔνος ἑξαφανίζει τὴν ἐνδοίαν ἔστιν εἶναι καλὸς, ὁ δὲ ἄλλως ἐλευθεράνει μὲ προσευχὰς τὰς ἀπὸ τῶν δαιμόνων τυραννουμένας ψυχάς. Καὶ ἂν συμβῆ νὰ πληττεῖ κάποιος ἀπὸ τισαίτας συμφορὰς προσπερνή τὸν βασιλεῖα ὅπως τὸ ψυχεῖα, καταφεύγει δὲ εἰς τὴν αἰκίαν τῶν μοναχῶν, ὅπως αὐτοὺς ποῦ θέλει νὰ ἀποφύγῃ τὸν λύκον καὶ καταφεύγει εἰς κωνηγόν, ποῦ κρατεῖ ἔξω εἰς τὸ κέρπ. Διότι ἔστι εἶναι τὸ ἔξω εἰς τὸν κωνηγόν, εἶναι **Ε** διὰ τὸν μοναχόν ἢ προσευχῆ. Διότι δὲν εἶναι ἴσων σφοδρὸν τὸ ἔξω εἰς τοὺς λύκους, ὡσὸν σφοδρὰ εἰς τοὺς δαιμόνας εἶναι αἱ προσευχαὶ τῶν δικαίων. Καὶ ἔστι μόνον ἡμεῖς καταφεύγομεν εἰς περὶ πτωχῶν ἀνάγκη εἰς τοὺς ἁγίους μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ βασιλεῖς εἰς σφοδρὰς καιροὺς ποῦ αὐτοὺς καταφεύγουσιν, ὅπως οἱ πτωχοὶ εἰς κερὰν πεινῆς καταφεύγουσιν εἰς τὰς αἰκίας τῶν πλοῦσιων. Μήπως ὁ Ἀκούσθ, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων εἰς περίσσον λιρῶν καὶ ἐλλείψεως σίτου, δὲν ἐπατήρει τὴν ἑλιπίδα τῆς σωτηρίας¹²⁰ **Α** εἰς τὰς προσευχὰς τοῦ Ἡλιοῦ; Μήπως ὁ Ἐσκιῶς, εὐθὺς βασιλεὺς, ἔστιν ἠσθένει καὶ ἔμελλε νὰ ἀποθῆναι καὶ ἔβλεπε τὸν θάνατον νὰ πλησθῆ δὲν κατέφυγεν εἰς τὸν προφήτην ὡς ἰαχυρότερον τοῦ θανάτου καὶ κρηγόν τῆς ζωῆς; Καὶ μάλιστα ἔστιν ἐκπρόκθη πόλεμος καὶ ἐκινδύνευεν ἢ Παλαιστίνην νὰ καταστροφῆ ἐκ θερελίων, οἱ βασιλεῖς τῶν Ἰουδαίων, ἐγκαιολέψαντες τὸ σπράκτιον καὶ τοὺς μετῶν καὶ τοὺς τοξίδας καὶ τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἰαζήρακας, κατέφυγον εἰς τὰς προσευχὰς τοῦ Ἐλισαίου, ὡσὸν ἐπίμεινον διὰ ὁ ἠπαρῆς τοῦ Ὄσοῦ ἰσθουναμοῦν μὲ πολλὰς, χιλιάδας στρατιωτῶν. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἐσκιῶς ἔστιν σινεθῆ ὁ Ἡερπηὸς πόλεμος, καὶ ἡ πόλις ἐκρίκειν εἰς ἀγαστιν κινδύνον **Β** εἰς τὸ ἴδιον τὸ εὐαγγῆ τῆς, καὶ ἐνῶ οἱ εἶναι τὸ ἴδιον εὐρισκομένοι ἔμμερον καὶ ἐροβόνητα καὶ σινε-

παράσσαντο, όπως άκριβώς έν άναμονή βροντής ή ίσχυροτάτου σεισμού, αντιπαρέταξε τας προσευχάς του "Ήσται έναντι των μυριάδων Περισών" και δέν διεκυσθή ή έλπίς του. Διότι μόλις ό προσήγως ύψωσε τά χέρια προς τόν ουρανόν, ό Θεός μέ τά έξ ουρανού θέλη του κατέπαυσε τόν Περισικόν πόλεμον διδάσκων εΐς τούς βασιλείς νά θεωροϋν τούς υπέρτασ του κοινούς σωτήρας της γής, διά νά διδακθούν όταν προτρέπωνται υπό τών δικαίων διά κάθε άγαθήν και φιλόανθρωπον πράξιν, νά σέβονται τας συμβούλας και νά υποκούσουν εΐς τας C άγαθές νοουθεσίας. "Όμως δικι μόνον από αυτά δυνάμεθα νά διακρίνωμεν τήν διαφοράν των δύο, άλλα και έν σωθή νά έκπέση και αυτός και έκείνος, ό μόν μοναχός από τήν άρετήν, ό δέ βασιλεύς νά στερηθή τήν βασιλείαν, ό μοναχός θά συνήρατο εύκόλως, και άφου απέπλυσε τακώς τας άμαρτίας διά προσευχάς και δακρύων και πένθους και συμπαριστάσεως πτωχών, πάλιν εύκολα επανέρχεται εΐς τήν προτέραν κατάστασιν. "Ο βασιλεύς όμως που άνετρίχη θά εκπαιζέτο πολλούς συμμάχους και πολλούς άπλίτας και λιπείς και ύπνου, και κρήματα, και πολλούς κανόνους θά διέτρεχε. Καί ό ένας μέν στήριζει τήν έλπίδα της σωτηρίας άποκειστικώς εΐς τούς άλλους, ό δέ άλλος θά σωθή άμέσως μέ τήν θέλησιν D και τήν εμπέλειαν και τήν μεσοτροφήν της γνώμης. "Η βασιλεία γάρ, λέγει, των ουρανών έντός υμών έστι" (Λουκ 17, 21).

"Επί πλέον ό θάνατος είναι μέν φοβερός διά τόν βασιλέα, άνάδυνος δέ διά τόν μοναχόν διότι ό περφορονών τόν πλοΐτον και τήν ήδονήν και τήν καλοτέρασιν, έξ αιτίας των όποιων έπιθυμούν νά ζώον οι περισσότεροι, είναι φυσικόν νά υποσένη και τόν θάνατον εύκόλως. Έάν δέ συνέβαινε νά σφαγοϋν και αυτός και έκείνος, ό μόν θά ύφίστατο τούς κανόνους ύπερ της ευσεβείας, επαυγάζανον διά τού θανάτου ζωήν άθάνατον και ουρανιον ό δέ βασιλεύς όμως θά σφαγή από ύβραννον και σφετεριστήν της εξουσίας. E γινόμενος μετά τήν σφαγήν έλευσένον και ακιρόν θέαμα τό νά ιδή όμως κανείς μοναχόν σφαγέντο ύπερ της ευσεβείας είναι εύάρεστην και σωτήριον θέαμα. Καί ό μόν μοναχός θά προσελκύση πολλούς ήρωστές και μιμητάς των άρετών του και μαθητάς πολλούς, εύκόμενους νά τόν όμοιωσούν" ό δέ βασιλεύς θά κατηνάλωνε πολλά λόγια εΐς προσευχάς, παρακαλών τόν Θεόν, νά μη έμφανισθή κανείς άνταγωνιστής της βασιλείας, 121 A Καί τόν μοναχόν αύθείς θά έτάλλα νά φονεύση, επειδή θά θέωρει ως άσθεβειαν έναντι τού Θεού τό νά τόν φονεύση τόν βασιλέα όμως περακυκλώνουν πολλοί σφραγείς, άνταγωνιστάί της εξουσίας. Δι' αυτό ό μόν βασιλεύς φρουρείται υπό

στρατιωτών, ό δέ μοναχός μέ τας προσευχάς, άκούσεται τας πόλεις καρς νά φοβήται κανένα, ένφ ό βασιλεύς ζή πάντοτε μέ τόν φόβον και τήν άναμονήν τού θανάτου, διότι αυτός μέν διακατέχεται από επικίνδυνον πλεονεξίαν, ό δέ μοναχός έχει θεοβαίαν σωτηρίαν.

Περί μόν των πραγμάτων, τό όποιο άνοφέρνται εΐς τήν παρούσαν ζωήν, νομίζω ότι έχω εΐρη άρκετά. Έάν δέ ήθέλωμεν νά εξετάσωμεν και τόν μελλοντικόν άγώνα, θά ίδωμεν τόν μόν, λαμπρόν και θαυμαστόν, άρπαζόμενον B εΐς τας νεφέλας προς συνάντησιν τού Κυρίου εΐς τούς αιθέρας σφαιρών προς τούς λόγους τού ήγέτου και διδασκάλου τού σωτήριου τούτου θίου και κάθε άρετής. "Ο βασιλεύς όμως, εάν μέν χρησιμοποιήση τήν εξουσίαν του μέ δικαιοσύνην και φιλοανθρωπίαν (πράγμα που συμβαίνει πολύ σπανίως), θά είναι ύποδεότερος ως προς τήν σωτηρίαν και τήν τιμήν, διότι δέν δύναται νά εξισωθή ό καλός βασιλεύς προς τόν μοναχόν που ζή διαρκώς και καθ' ολοκληρίαν μέ τήν λατρείαν τού Θεού. Έάν δέ άποδειχθή πονηρός και άπάνθρωπος και προξενή εΐς τόν κόσμον πολλάς συμφοράς, ποίος θά ήδύνατο νά έκφράση τας συμφοράς εΐς τας όποιες θά θεσθή νά θλιβεται, δηλαδή νά καίεται εΐς τό πάρ, C νά μασιγώνεται, νά βασανίζεται, νά ύποφέρη, νά στραγγαλίζεται και νά ύφίσταται τέτοια θέαμα, τά όποια δέν ήμπορεί κανείς νά περιγράψη, ούτε μέ λόγον, ούτε νά ύποφέρη εΐς τήν πραγματικότητα;

"Όλα αυτά πρέπει νά σκεπταίμεθα και νά μεθεΐνωμεν νά μη θαυμάζωμεν αυτούς που συγκεντρώνουν πλοΐτη, διότι αυτός ό όποιος έχει αναδειχθή βασιλεύς τού πλοΐτου μεταξύ αυτών, ούτε κατά τό έλάχιστον δύναται νά πληρώση τήν άρετήν τού μοναχού. "Όταν λοιπόν ίδής πλοΐσιον νά είναι υδαλιμένος μέ πολυτελή ένδυμασίαν, νά καλλωπίζεται μέ χρυσάρι, νά φέρεται έπάνω εΐς άρματα, νά πραγματοποιή λαμπρός πομπή, D μη καλοτυχίης τόν άνδρσπον αυτόν, διότι ό πλοΐτος είναι πρόσκαιρος, και αυτό που θεωρείται καλόν, καταστρέφεται μαζί μέ τήν ζωήν αυτήν. "Όταν όμως ίδής μοναχόν νά βαδίζει μόνος, νά είναι ταπεινός και προς και ήπικος και ήρεμος, θαύμασε τόν άνδρα αυτόν, γίνε μιμητής της ιδιότης του φιλοσοφίας, εύχρηστου νά γίνης άριστος μέ τόν δικαίον, διότι λέγει: «Αίτιε και δοθήσεται υμίν» (Ματθ. 7, 7).

Αυτά λοιπόν είναι πράγματα καλά και σωτήρια και πρόνιμα χάριν της φιλοανθρωπίας και της προνοίας τού Χριστού, εις τόν όποιον άνήκει ή δύςα και ή δύναμις εΐς τούς αιώνας των αιώνων. Αμήν.